משנה · אחרונים · יכין · סדר קדשים

יכין חולין

רבי ישראל ליפשיץ

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

יכין חולין

רבי ישראל ליפשיץ

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/יכין-חולין/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161024 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 14
סעיף א 14
סעיף ב 14
סעיף ג 14
סעיף ד 15
סעיף ה 15
סעיף ו 15
סעיף ז 15
סעיף ח 16
סעיף ט 16
סעיף י 16
סעיף יא 16
סעיף יב 16
סעיף יג 16
סעיף יד 17
סעיף טו 17
סעיף טז 17
סעיף יז 17
סעיף יח 17
סעיף יט 17
סעיף כ 18
סעיף כא 18
סעיף כב 18
סעיף כג 18
סעיף כד 18
סעיף כה 18
סעיף כו 18
סעיף כז 19
סעיף כח 19
סעיף כט 19
סעיף ל 19
סעיף לא 19
סעיף לב 19
סעיף לג 19
סעיף לד 19
סעיף לה 20
סעיף לו 20
סעיף לז 20
סעיף לח 21
סעיף לט 21
סעיף מ 21
סעיף מא 21
סעיף מב 21
סעיף מג 21
סעיף מד 21
סעיף מה 21
סעיף מו 22
סעיף מז 22
סעיף מח 22
סעיף מט 22
סעיף נ 22
סעיף נא 23
סעיף נב 23
סעיף נג 23
סעיף נד 23
סעיף נה 23
סעיף נו 23
סעיף נז 23
סעיף נח 23
סעיף נט 24
סעיף ס 24
סעיף סא 24

סעיף סב 24
סעיף סג 24
סעיף סד 24
סעיף סה 24
סעיף סו 25
סעיף סז 25
סעיף סח 25
סעיף סט 25
סעיף ע 25
סעיף עא 25
פרק ב 25
סעיף א 25
סעיף ב 26
סעיף ג 26
סעיף ד 26
סעיף ה 26
סעיף ו 26
סעיף ז 26
סעיף ח 27
סעיף ט 27
סעיף י 27
סעיף יא 27
סעיף יב 27
סעיף יג 27
סעיף יד 28
סעיף טו 28
סעיף טז 28
סעיף יז 28
סעיף יח 28
סעיף יט 28
סעיף כ 28
סעיף כא 28
סעיף כב 28
סעיף כג 29
סעיף כד 29
סעיף כה 29
סעיף כו 29
סעיף כז 29
סעיף כח 30
סעיף כט 30
סעיף ל 30
סעיף לא 30
סעיף לב 30
סעיף לג 30
סעיף לד 30
סעיף לה 31
סעיף לו 31
סעיף לז 31
סעיף לח 31
סעיף לט 31
סעיף מ 31
סעיף מא 32
סעיף מב 32
סעיף מג 32
סעיף מד 32
סעיף מה 32
סעיף מו 32
סעיף מז 32
סעיף מח 32
סעיף מט 33
סעיף נ 33
סעיף נא 33
סעיף נב 33
סעיף נג 33

סעיף נד 33
סעיף נה 33
סעיף נו 33
סעיף נז 34
סעיף נח 34
סעיף נט 34
סעיף ס 34
סעיף סא 34
סעיף סב 34
סעיף סג 34
סעיף סד 34
סעיף סה 35
סעיף סו 35
סעיף סז 35
סעיף סח 35
סעיף סט 35
סעיף ע 36
סעיף עא 36
סעיף עב 36
סעיף עג 36
סעיף עד 36
סעיף עה 36
סעיף עו 36
סעיף עז 37
פרק ג 37
סעיף א 37
סעיף ב 37
סעיף ג 38
סעיף ד 38
סעיף ה 38
סעיף ו 38
סעיף ז 39
סעיף ח 39
סעיף ט 40
סעיף י 40
סעיף יא 40
סעיף יב 40
סעיף יג 41
סעיף יד 41
סעיף טו 41
סעיף טז 41
סעיף יז 41
סעיף יח 42
סעיף יט 42
סעיף כ 43
סעיף כא 43
סעיף כב 43
סעיף כג 43
סעיף כד 43
סעיף כה 43
סעיף כו 44
סעיף כז 44
סעיף כח 44
סעיף כט 44
סעיף ל 47
סעיף לא 47
סעיף לב 47
סעיף לג 47
סעיף לד 47
סעיף לה 47
סעיף לו 47
סעיף לז 48
סעיף לח 48
סעיף לט 48

סעיף מ 48
סעיף מא 48
סעיף מב 48
סעיף מג 49
סעיף מד 49
סעיף מה 49
סעיף מו 49
סעיף מז 50
סעיף מח 50
סעיף מט 50
סעיף נ 50
סעיף נא 51
סעיף נב 51
סעיף נג 51
סעיף נד 51
סעיף נה 51
סעיף נו 52
סעיף נז 52
סעיף נח 53
סעיף נט 53
סעיף ס 53
סעיף סא 53
סעיף סב 53
סעיף סג 54
סעיף סד 54
סעיף סה 54
סעיף סו 54
סעיף סז 55
סעיף סח 55
סעיף סט 55
סעיף ע 55
סעיף עא 55
סעיף עב 55
סעיף עג 55
סעיף עד 55
סעיף עה 56
סעיף עו 56
סעיף עז 56
סעיף עח 56
סעיף עט 56
סעיף פ 56
סעיף פא 56
סעיף פב 56
סעיף פג 56
סעיף פד 57
סעיף פה 57
סעיף פו 57
סעיף פז 57
סעיף פח 57
סעיף פט 57
סעיף צ 57
סעיף צא 57
סעיף צב 58
סעיף צג 58
סעיף צד 58
סעיף צה 58
סעיף צו 58
סעיף צז 58
פרק ד 58
סעיף א 58
סעיף ב 59
סעיף ג 59
סעיף ד 59
סעיף ה 59

סעיף ו 59
סעיף ז 59
סעיף ח 59
סעיף ט 60
סעיף י 60
סעיף יא 60
סעיף יב 60
סעיף יג 60
סעיף יד 61
סעיף טו 61
סעיף טז 61
סעיף יז 61
סעיף יח 61
סעיף יט 62
סעיף כ 62
סעיף כא 62
סעיף כב 62
סעיף כג 62
סעיף כד 62
סעיף כה 62
סעיף כו 62
סעיף כז 63
סעיף כח 63
סעיף כט 63
סעיף ל 63
סעיף לא 63
סעיף לב 63
סעיף לג 63
סעיף לד 63
סעיף לה 64
סעיף לו 64
סעיף לז 64
סעיף לח 64
סעיף לט 64
סעיף מ 64
סעיף מא 64
סעיף מב 65
סעיף מג 65
סעיף מד 65
סעיף מה 66
סעיף מו 66
סעיף מז 66
סעיף מח 66
סעיף מט 69
סעיף נ 69
סעיף נא 69
סעיף נב 69
סעיף נג 69
סעיף נד 69
סעיף נה 69
סעיף נו 69
סעיף נז 70
סעיף נח 70
סעיף נט 70
סעיף ס 70
סעיף סא 70
סעיף סב 70
סעיף סג 70
סעיף סד 70
סעיף סה 71
סעיף סו 71
סעיף סז 71
פרק ה 71
סעיף א 71

סעיף ב 71
סעיף ג 71
סעיף ד 71
סעיף ה 72
סעיף ו 72
סעיף ז 72
סעיף ח 72
סעיף ט 72
סעיף י 72
סעיף יא 72
סעיף יב 73
סעיף יג 73
סעיף יד 73
סעיף טו 73
סעיף טז 73
סעיף יז 73
סעיף יח 73
סעיף יט 73
סעיף כ 73
סעיף כא 74
סעיף כב 74
סעיף כג 74
סעיף כד 74
סעיף כה 74
סעיף כו 74
סעיף כז 74
סעיף כח 75
סעיף כט 75
סעיף ל 75
סעיף לא 75
סעיף לב 75
סעיף לג 75
סעיף לד 76
סעיף לה 76
סעיף לו 76
סעיף לז 76
סעיף לח 76
סעיף לט 76
סעיף מ 76
סעיף מא 77
סעיף מב 77
סעיף מג 77
סעיף מד 77
סעיף מה 77
סעיף מו 77
סעיף מז 77
סעיף מח 78
סעיף מט 78
סעיף נ 78
סעיף נא 78
סעיף נב 78
פרק ו 78
סעיף א 78
סעיף ב 78
סעיף ג 78
סעיף ד 79
סעיף ה 79
סעיף ו 79
סעיף ז 79
סעיף ח 79
סעיף ט 79
סעיף י 80
סעיף יא 80
סעיף יב 80

סעיף יג 80
סעיף יד 80
סעיף טו 80
סעיף טז 80
סעיף יז 80
סעיף יח 81
סעיף יט 81
סעיף כ 81
סעיף כא 81
סעיף כב 82
סעיף כג 82
סעיף כד 82
סעיף כה 82
סעיף כו 82
סעיף כז 82
סעיף כח 82
סעיף כט 82
סעיף ל 82
סעיף לא 83
סעיף לב 83
סעיף לג 83
סעיף לד 83
סעיף לה 83
סעיף לו 83
פרק ז 83
סעיף א 83
סעיף ב 84
סעיף ג 84
סעיף ד 84
סעיף ה 84
סעיף ו 84
סעיף ז 84
סעיף ח 84
סעיף ט 84
סעיף י 85
סעיף יא 85
סעיף יב 85
סעיף יג 85
סעיף יד 85
סעיף טו 85
סעיף טז 85
סעיף יז 86
סעיף יח 86
סעיף יט 86
סעיף כ 86
סעיף כא 86
סעיף כב 86
סעיף כג 86
סעיף כד 87
סעיף כה 87
סעיף כו 87
סעיף כז 87
סעיף כח 87
סעיף כט 87
סעיף ל 87
סעיף לא 87
פרק ח 92
סעיף א 92
סעיף ב 92
סעיף ג 92
סעיף ד 93
סעיף ה 93
סעיף ו 93
סעיף ז 93

סעיף ח 93
סעיף ט 93
סעיף י 94
סעיף יא 94
סעיף יב 94
סעיף יג 94
סעיף יד 94
סעיף טו 95
סעיף טז 95
סעיף יז 95
סעיף יח 96
סעיף יט 96
סעיף כ 96
סעיף כא 96
סעיף כב 97
סעיף כג 97
סעיף כד 97
סעיף כה 97
סעיף כו 97
סעיף כז 97
סעיף כח 98
סעיף כט 98
סעיף ל 98
סעיף לא 99
סעיף לב 99
סעיף לג 99
סעיף לד 99
סעיף לה 99
סעיף לו 99
סעיף לז 99
סעיף לח 100
סעיף לט 100
סעיף מ 100
סעיף מא 100
סעיף מב 100
פרק ט 100
סעיף א 100
סעיף ב 101
סעיף ג 101
סעיף ד 101
סעיף ה 101
סעיף ו 101
סעיף ז 101
סעיף ח 101
סעיף ט 102
סעיף י 102
סעיף יא 102
סעיף יב 102
סעיף יג 103
סעיף יד 103
סעיף טו 103
סעיף טז 103
סעיף יז 103
סעיף יח 103
סעיף יט 103
סעיף כ 104
סעיף כא 104
סעיף כב 104
סעיף כג 104
סעיף כד 104
סעיף כה 104
סעיף כו 104
סעיף כז 104
סעיף כח 104

סעיף כט 104
סעיף ל 105
סעיף לא 105
סעיף לב 105
סעיף לג 105
סעיף לד 105
סעיף לה 105
סעיף לו 105
סעיף לז 105
סעיף לח 105
סעיף לט 106
סעיף מ 106
סעיף מא 106
סעיף מב 106
סעיף מג 106
סעיף מד 107
סעיף מה 107
סעיף מו 107
סעיף מז 107
סעיף מח 107
סעיף מט 107
סעיף נ 108
סעיף נא 108
סעיף נב 108
סעיף נג 108
סעיף נד 108
סעיף נה 108
סעיף נו 108
סעיף נז 108
סעיף נח 108
סעיף נט 109
סעיף ס 109
סעיף סא 109
סעיף סב 109
סעיף סג 109
סעיף סד 109
סעיף סה 109
סעיף סו 110
סעיף סז 110
סעיף סח 110
סעיף סט 110
סעיף ע 110
סעיף עא 110
סעיף עב 110
סעיף עג 110
סעיף עד 111
סעיף עה 111
סעיף עו 111
סעיף עז 111
סעיף עח 111
סעיף עט 111
סעיף פ 112
סעיף פא 112
סעיף פב 112
סעיף פג 112
סעיף פד 112
סעיף פה 112
סעיף פו 112
סעיף פז 113
פרק י 113
סעיף א 113
סעיף ב 113
סעיף ג 113
סעיף ד 113

סעיף ה 113
סעיף ו 114
סעיף ז 114
סעיף ח 114
סעיף ט 114
סעיף י 114
סעיף יא 114
סעיף יב 114
סעיף יג 115
סעיף יד 115
סעיף טו 115
סעיף טז 115
סעיף יז 115
סעיף יח 115
סעיף יט 115
סעיף כ 115
סעיף כא 115
סעיף כב 116
סעיף כג 116
סעיף כד 116
סעיף כה 116
סעיף כו 116
סעיף כז 116
סעיף כח 117
סעיף כט 117
סעיף ל 117
סעיף לא 117
סעיף לב 117
סעיף לג 117
סעיף לד 117
סעיף לה 118
סעיף לו 118
סעיף לז 118
סעיף לח 118
סעיף לט 118
סעיף מ 118
סעיף מא 118
סעיף מב 119
סעיף מג 119
סעיף מד 119
פרק יא 119
סעיף א 119
סעיף ב 119
סעיף ג 119
סעיף ד 120
סעיף ה 120
סעיף ו 120
סעיף ז 120
סעיף ח 120
סעיף ט 120
סעיף י 120
סעיף יא 120
סעיף יב 121
סעיף יג 121
סעיף יד 121
סעיף טו 121
סעיף טז 121
סעיף יז 121
סעיף יח 121
סעיף יט 122
סעיף כ 122
סעיף כא 122
סעיף כב 122
סעיף כג 122

סעיף כד 122
פרק יב 122
סעיף א 122
סעיף ב 122
סעיף ג 123
סעיף ד 123
סעיף ה 123
סעיף ו 123
סעיף ז 123
סעיף ח 123
סעיף ט 123
סעיף י 124
סעיף יא 124
סעיף יב 124
סעיף יג 124
סעיף יד 124
סעיף טו 124
סעיף טז 124
סעיף יז 124
סעיף יח 125
סעיף יט 125
סעיף כ 125
סעיף כא 125
סעיף כב 126

פרק א

סעיף א

הכל שוחטין ושחיטתן כשרה

הכל שוחטין משמע לכתחילה ושחיטתן כשרה משמע בדיעבד. אלא הכי קאמר כל המומחים שידענום שיודעין הלכות שחיטה. מותרים לשחוט לכתחלה. אף שאין מוחזקים לבלי להתעלף כשישחטו. דהיינו אף שלא שחטו לפנינו עדיין ג' פעמים בלי התבהלות. והרי בכל עילוף יש חשש שהוי. לא חיישינן לעילוף. אבל כשלא ידענום שיודעים הלכות שחיטה. לכתחילה לא ישחטו על סמך שיבדקום אחר שחיטה. דשמא ישכח מלבדקם. ועכ"פ אם שחטו בדיעבד. שחיטתן כשרה כשיבדקום וימצאום שבקיאין בהלכות שחיטה. [ואיכא אוקימתא בש"ס איפכא. דלכתחילה ודיעבד דמתניתין קאי אעילוף. דלכתחילה צריך לידע שאינו מתעלף. ובדיעבד סגי בשיאמר אח"כ לא נתעלפתי. אבל בבקיאתו בהלכות שחיטה. א"צ לבדוק כלל. דרוב המצויין אצל שחיטה מומחין הן. ועוד יש אוקמתי טובא בש"ס לתרוצי לכתחילה ודיעבד דמתניתין. דס"ל דלשאינן מומחין או לעלפויי לא חיישינן. דרוב המצויין אצל שחיטה מומחין הן. וגם רובם אינן מתבהלין בשעת שחיטה]. וקיי"ל דא"צ לחוש לשאינו בקי בדינים או למתבהל. ומותר ליתן לו לשחוט לכתחילה על סמך שיבדקוהו בדינין אח"כ. וא"צ לשאלו לבסוף אם נתעלף. דלא חיישינן כלל לעלפוייה. דאם התעלף היה אומר לנו. כיון שיודע הדין שיש לחוש בה לשהוי. וי"א דלא ישחוט לכתחילה עד שיבדקוהו בדינים. ונוהגין שלא ישחוט בינו לבין עצמו עד שיקבל כתב הרשאה מחכם שמעיד שבקי בדינין וששחט לפניו ג"פ ולא נתעלף [י"ד סי' א' ס"א]:

סעיף ב

חוץ מחרש

ודוקא שאינו שומע ואינו מדבר. ואפילו פקח ונתחרש נמי דיניה הכי. אבל מדבר ואינו שומע או איפכא. רק לכתחילה לא ישחטו. דלכתחילה ברכה מעכבת. והרי אין יכולין לברך ברכה כראוי. ובדיעבד שחיטתן כשרה [שם ו']. מיהו כשאחר מברך שוחטים אפילו לכתחילה [ש"ך שם ס"ק ל"ב]:

סעיף ג

שוטה

דהיינו שיוצא יחידי בלילה. או מקרע כסותו. או לן בבית הקברות. או מאבד מה שנתנו

לו. ודוקא בעשה א' מהנהו דרך שטות וגם רגיל בכך. דאל"כ אפילו עשה כולהו אינו בכלל שוטה [ש"ך שם סקכ"ג]:

סעיף ד

וקטן

דהיינו פחות מבן י"ג שנה ויום א'. [ונ"ל דבן י"ג א"צ ב"ש דהרי להרא"ש בהגיע לחנוך בשחיטה סגי]. ואפילו הוא מומחה ויודע לאמן ידיו [ש"ך שם סקכ"ה]. ונוהגין שלא ישחוט עד שיהיה בן י"ח שנה. מיהו בבן תורה וירא שמים אפילו בפחות מבן י"ח סגי [ש"ך שם סקכ"ח]:

סעיף ה

שמא יקלקלו בשחיטתן

והנך ג' אם אחרים עומדין ע"ג לראות ששוחטין כראוי. ויש ג"כ ב' לטיבותא שבקיאין בדיני שחיטה ויודעין ג"כ לאמן ידיהן כראוי. אז שוחטין לכתחילה. ובחדא לטיבותא. שבקיאין בדינין או ידעו לאמן ידם. אז אף שאחרים עומדין ע"ג רק בדיעבד שחיטתן כשרה. ובב' לריעותא. שאין בקיאין בדינין וגם אינן יודעין לאמן ידן. אף שאחרים עומדים ע"ג. או אפילו ב' לטיבותא אבל אין אחרים עוע"ג. אפילו בדיעבד שחיטתן אסורה [ש"ך שם סקכ"ה]:

סעיף ו

ואחרים רואין אותן שחיטתן כשרה

מדלא קתני ואם שחטו. רק וכולן ששחטו. משמע דלאו אחרש שוטה וקטן לחוד קאי. רק גם אירשא. דהיינו אשאין יודעין בו שיודע הדינין ושאינו מתבהל. אם שחטו והלכו לעלמא. שא"א תו לבדקן אז אם אחרים ראו אותן ששחטו כהוגן שחיטתן כשרה. [ונ"ל דנקט אחרים בל"ר. דקמ"ל דאפ"ה לכתחילה לא ולתוס' דלכתחילה שרי קמ"ל דל"א דסמיך חד אחבריה [כב"ב כ"ד ב']. מיהו אנן קיי"ל דאפילו אין אחרים רואין אותן ואי אפשר למבדקינהו שחיטתן כשרה. דרוב המצויין בשחיטה. מומחין הן. וגם לעילוף לא חיישינן. ורק בחרש שו"ק. אפילו בדיעבד שחיטתן אסורה כשאין אחרים רואין אותן. וכלעיל:

סעיף ז

שחיטת נכרי

ואפילו אינו עובד עכומ"ז. ואפילו קטן:

סעיף ח
נבלה

ואסור מדאורייתא אפילו אחרים רואין אותו. וה"ה מומר לעכומ"ז. אפילו עבד רק פ"א ובצנעא. דינו כמומר להכעיס [י"ד קנ"ח]. וכ"כ המומר לחלל שבתות בפרהסיא דהיינו בפני עשרה ישראלים. אפילו עשה רק פעם אחת [ש"ך י"ד סי' ב'. סקט"ז] ואפילו עשה רק חלול שבת דרבנן. כגון שטלטל מוקצה או שהוציא חוץ לערוב בשבת. דינו כמומר לעכומ"ז [תוס' עירובין דס"ט א' וא"ח שפ"ה ס"ג. ובשמ"ח מקיל במומר לחלל שבת באיסור דרבנן]. וה"ה במומר לדבר אחד להכעיס. אפילו עשה רק פעם א'. או אפיקורס שמלגלג על דברי חז"ל וכדומה. או מומר לאכול טריפות בלא תיאבון אף שאינו עושה להכעיס. כגון שאין רואה. כולן שחיטתן אסור מדאורייתא [י"ד סי' ב' ס"ה]. וביצא מהדת דינו כמומר להכעיס [מג"א קפ"ט סק"א]. ובמסור יש מתירין [י"ד סי' ב' ס"ט]:

סעיף ט
ומטמאה במשא

שאין שחיטה רק בישראל. וכששחט נכרי הו"ל כמתה מאליה:

סעיף י
השוחט בלילה

באפילה:

סעיף יא
שחיטתו כשרה

בדיעבד. וה"ה בשחט ביום במקום אפל. מיהו לכתחילה לא ישחוט בכה"ג. שמא ישהה או ידרוס ולא ירגיש. עד שיהיה אבוקה כנגדו. דהיינו נר עם ב' פתילות נפרדות. וב' נרות חשובים כאבוקה. ואפילו קלועין יחד [י"ד י"א ס"א]. רק צריך שיהיו הפתולות פרודות והלהבות נוגעות זב"ז [שמ"ח שם]. ולאור הלבנה לא ישחוט רק בשעת הדחק ורק כשאורה מבהקת ביותר [פר"ח שם]:

סעיף יב
השוחט בשבת וביום הכפורים

בשוגג:

סעיף יג
אף על פי שמתחייב בנפשו

ר"ל אף שאם היה במזיד היה חייב סקילה בשבת. וביו"כ מלקות. ככל חייבי כריתות:

סעיף יד
שחיטתו כשרה

מיהו מדנקט שבת ויו"כ והרי יו"כ דקיל כ"ש הוא משבת דחמיר. אלא קמ"ל שבת דומיא דיו"כ. דעכ"פ אסור באכילה ביומו. מיהו בשחט באמת במזיד. שחיטתו פסולה לגמרי. אמנם בשחט לחולה מסוכן בשבת. מותר לכל לאכלו באותו שבת חי. אבל כשבשל לו בשבת אסור באותו יום לאחרינא שמא ירבה בשבילו [א"ח שי"ח]:

סעיף טו
השוחט במגל יד

האנד זיכעל שפיה אחד חלק ופיה השני מלא פגימות. ואסור לכתחילה לשחוט בפה החלק שמא יטעה לשחוט בצד האחר ולא ירגיש. וה"ה וכ"ש בסכין שיש בו פגימה [רש"י דט"ו ב' ד"ה דלמא]. או שיש עוקץ בראשו. או שיש עוקץ בין. קתא לסכין. בכולהו אפילו יש בסכין כשיעור ב' צווארים חוץ ממקום הפגימה. אפ"ה לא ישחט בו לכתחילה. ואפילו כרך מטלית על הפגימה. ורק בשעת הדחק שרי בשכורך מטלית על הפגימה. מיהו בדיעבד. אם בשעת השחיטה ידע שיש שם פגימה. ואמר השתא ברי לי שלא נגעתי במקום הפגימה. שרי אפילו לא היה מטלית כרוך על הפגימה [י"ד סי' ו']:

סעיף טז
בצור

אבן מחודד:

סעיף יז
ובקנה

שילף ראהר. ומיירי שהיו ב' אלו תלושין. אף שחברן אח"כ בקרקע. רק שלא נשתרשו שם עדיין. וגם לא בטלן שיהיו שם לעולם. קיי"ל דכתלושין דמי:

סעיף יח
שחיטתו כשרה

ואפ"ה לכתחילה לא ישחוט בהן מדנראין כמחובר. מיהו מחובר מעיקרא בקרקע או בגוף חי. אפילו בדיעבד פסול. ותלוש גמור אפילו לכתחלה כשר [שם]:

סעיף יט
הכל שוחטין

לאתויי מומר לעבירה א' שלא להכעיס. דלגבי שחיטה נאמן. מיהו מומר לאכול נבילות לתיאבון. בודק סכין ונותן לו שישחט אפילו בינו לבין עצמו כשיודעין בו שיודע הלכות

שחיטה. ולכתחילה צריכין אנו לבדוק סכינו גם לאחר שחיטה. ובדיעבד כשר אפילו בלא זה. אבל אסור ליתן לו לכתחילה לשחוט בלי בדיקה שבתחילה על סמך שיבדוק סכינו אחר שחיטה. דשמא ישכח מלבדוק. ולרמב"ם אפילו מומר לשאר עבירות. צריכין אנו לבדוק סכינו תחלה. ולכתחלה גם לאחר שחיטה [י"ד ב' ב' ו']:

סעיף כ

ולעולם שוחטין

אפילו בלילה לאור אבוקה. ואפילו בספינה כששוחט על דופן הספינה אף שהדם שותת לתוך המים. אין חוששין שיאמרו ששוחט לשר המים:

סעיף כא

ובכל שוחטין

אפילו בזכוכית ובכל דבר חד:

סעיף כב

חוץ ממגל קציר

זענזע. שפגימותיה כולן נוטין לצד אחד. אף שכששוחט מושך הסכין לצד שכנגדו:

סעיף כג

והמגירה

זעגע. וזו ואצ"ל זו קתני. דמגירה שיניה נוטין לכאן ולכאן. שבין בהולכה בין בהבאה קורע הסימנין:

סעיף כד

והשינים

ב' שנים שקבועין בלחי של בהמה מתה. ודוקא כשהן ב' שניים או יותר. דמדיש פגימה בין שן לשן. הו"ל כמגירה. אבל משום מחובר לא מפסל. מדהו"ל לחי כבית יד:

סעיף כה

והציפורן

המחוברת בגוף חי:

סעיף כו

מפני שהן חונקין

ר"ל קורעין הסימנין. וטעמא דשארא קתני. אבל ציפורן פסול משום מחובר:

סעיף כז

השוחט במגל קציר בדרך הליכתה

ששניה כפופין מאד ואין קורעין דרך הולכה:

סעיף כח

בית שמאי פוסלין

ר"ל מטמאין כנבילה:

סעיף כט

ובית הלל מכשירין

ר"ל מטהרין. דלענין טומאה אין חוששין שמא שחט דרך הבאה. דאפושי טומאה לא מפשינן. אבל מודים דאסור באכילה מטעם זה:

סעיף ל

הרי היא כסכין

נ"ל דקמ"ל דלא גזרינן אטו לא החליק:

סעיף לא

השוחט מתוך הטבעת

הגרגרת עשוי טבעות טבעות. וכל א' מופסקת באמצע. וחוט בשר מחבר ב' קצוות של כל הטבעות. רק טבעת העליונה שלצד הראש. היא לבד שלימה. ולכן נקראת טבעת הגדולה. ובה איירי הכא. ששחט בה:

סעיף לב

ושייר בה מלא החוט

ר"ל כל שהוא מרחבה:

סעיף לג

על פני כולה

לצד הראש של הבהמה. שלא יצא הסכין מתוך הטבעת לצד הראש. רק שחט באמצע רוחב הטבעת עד גמר השחיטה:

סעיף לד

מלא החוט על פני רובה

ר"ל אפילו אם אחר ששחט רוב הגרגרת באמצע רוחב הטבעת. אח"כ הטה הסכין חוץ להטבעת לצד הראש. אפ"ה כשר. דאחר ששחט הרוב. מחתך בבשר בעלמא הוא. וקיי"ל כרבי יוסי. מיהו נוהגין לאסור. מדהו"ל הגרמה במיעוט בתרא. וכ"כ בכל חמש

הלכות שחיטה. פוסלין אפילו במיעוט בתרא [י"ד כ"ד י"ב]. ובהפ"מ קיי"ל אפילו בשייר בחיטי דהיינו ששחט למעלה מהטבעת הגדולה באמצע רוחב החיטי שמונחין למעלה מהטבעות. ושייר קצת מארכן לצד הראש. כשרה. ובלא שייר מהן לצד הראש. פסול. וזהו גבול מקום שחיטת הגרגרת למעלה בין בעוף ובין בבהמה. וגבול מקום שחיטה של הקנה למטה. בבהמה הוא עד סמוך לכנף אונה של שמאל. ובעוף עד חלל הגוף. ובוושט גבול שחיטתו למעלה הוא כל עוד שחותך במקום ההוא וכוות. אבל כל שחותך שם ועומד במקומו. זהו נקרח תורבץ, וכששחט שם פסול וזהו בין בעוף בין בבהמה. וגבול שחיטת הוושט למטה. בבהמה הוא עד סמוך למקום שישער שם הוושט. דהיינו סמוך לכרס יש תוך חללו של וושט כמין שערות של בשר. ושם פסול לשחוט. ובעוף גבול התחתון בוושט עד גגו של זפק. דהיינו מקום שמתחיל הוושט להתרחב בחללו. ובעוף שאין לו זפק. גבול שחיטת הוושט למטה הוא עד חלל הגוף. וזה א' מה' הלכות שחיטה. שהן הלממ"ס שנקראת הגרמה . ר"ל שהגרים והטה הסכין לשחוט חוץ ממקום שחיטה. [ולא הזכיר התנא כל גבולות הוושט והקנה. לרוב פשטותם. דכל המצויין אצל שחיטה בקיאין בהן. ומה דנקט תנא קצת מגבול הגרמה הכא. היינו רק לאשמעינן פלוגתא דת"ק ור' יוסי. וכ"כ צ"ל לקמן פ"ב מ"ג ומ"ד]:

סעיף לה

השוחט מן הצדדין

צדדי הצואר:

סעיף לו

שחיטתו כשרה

אף שנשחט גם רוב המפרקת. ואפילו לא החזיר הסימנין לצדדי הצואר. ודוקא כשידע ששחט הסימנין קודם שחתך המפרקת. מיהו לכתחילה לא ישחוט כן [ש"ך כ' סק"ח] [אב"י והר"ן הקשה על רש"י שכ' דלכתחילה מותר לשחוט מהצדדים [וכן כ' הר"ב]. מנ"ל זה. ול"מ נ"ל דרש"י דייק מדקאמר במשנה לבסוף שכל הצואר כשר לשחיטה. משמע דהכל שוה לענין הכשר והכל כשר לכתחילה]. וקיי"ל דאף כששחט כל הסימנים תחלה כראוי ולא מצדדי הצואר. אם אח"כ שחט רוב חוט השדרה רק בהפ"מ כשר [י"ד כ"ד ה'. וש"ך ורט"ז שם]:

סעיף לז

מליקתו פסולה

דבמליקה כתיב ממול ערפו. דהיינו אחורי הצואר [ועי' זבחים פ"ו סי' כ"ב]:

סעיף לח
שחיטתו פסולה

מיהו בהחזיר הסימנין לשם ושחטן קודם ששחט העורף. כשר. רק שנוהגין לאסור כלעיל סי' ל"ו:

סעיף לט
מליקתו כשרה

ואיידי דנקט השוחט. דאפילי בדיעבד פסול. נקט נמי הכא לשון דיעבד:

סעיף מ
שכל העורף כשר למליקה

לאו באחורי הפרצוף. רק באחורי הצואר שהוא מול הרואה העורף. [ונ"ל דהיינו דקאמר נ"ט שכל וכו'. ר"ל מדקאמר כשר בזה פסול בזה. משמע דשניהן זה מול זה. ואי נימא דמליקה יהיה בעורף ממש. הרי ממולו הוא הפרצוף ושם אינו מקום הכשר לשחיטה]:

סעיף מא
וכל הצואר כשר לשחיטה

ולכתחילה צריך שישחט בהצואר מול פני הבהמה ולא מהצד:

סעיף מב
פסול במליקה

לאתויי מחזיר סימנין לאחורי עורף. דנמי פסול במליקה:

סעיף מג
פסול בשחיטה

איידי דרישא נקט נמי הך בבא אף דא"צ לה כלל:

סעיף מד
כשר בבני יונה פסול בתורין

דתורין אינן כשרין למליקה רק כשיגדלו כל כך שיזהבו נוצתן סביב צוארן. ובני יונה אינן כשרין רק כשעדיין קטנים כל כך שעוקר נוצה מהכנף ויוצא דם [רמב"ם פ"ג מאיסורי מזבח ה"ב]:

סעיף מה
כשר בפרה

פרה אדומה צריכה דוקא שחיטה:

סעיף מו
פסול בעגלה

עגלה ערופה. דוקא בעריפה כשרה מדכתיב וערפו שם. וכתיב העגלה הערופה. שינה עליו הכתוב לעכב:

סעיף מז
כשר בלוים פסול בכהנים

דכהנים רק במומין נפסלין. אבל בשנים. דהיינו משיביא ב' שערות. כשר כל ימיו לעבודה. אפילו כשיזקין מאד. רק שלא יהא גופו רותת כדעומד. אבל בלויים אין מום פוסלן. אבל שנים פוסלין בהן. דבאהל מועד במדבר לא היה כשר רק משיהיה בן ל' שנים עד שיהיה בן נ'. ובמקדש משיביא ב' שערות עד שיתקלקל קולו מחמת זקנה. ולרמב"ם אפילו משנתקלקל קולו פסול רק לשיר. אבל כשר להיות מהשוערים בבהמ"ק [ע"ש פ"ג מכלי מקדש]:

סעיף מח
טהור בכל הכלים טמא בכלי חרש

דכלי חרס נטמא כשנתלה טומאה אל תוכו. אף שלא נגעה בו. אבל בנגע טומאה בגבו לא נטמא בכך. ובשאר כלי בנגע טומאה אפילו בגבו. נטמא. ובנתלה טומאה באוירו ולא נגעה בו. טהור:

סעיף מט
טמא בכלי עץ

דגולמי כלי עץ. דהיינו כלי עץ שנגמר חקיקתן. אבל לא נשלם כל מלאכתן. מקבלין טומאה. אבל פשוטי כלי עץ אין מקבלין טומאה מדאורייתא [עיין ביבקש דעת סי' מ"ז]. וכלי מתכות דינן להיפך. פשוטיהן מקט"ו. וגולמיהן אין מקט"ו:

סעיף נ
החייב במתוקים פטור במרים

שקדים המרים דרכן להאכל כשהן קטנים. ולהכי חייבין אז בתרומת ומעשרות. אבל לא כשיגדלו. דאז מחמת מרירתן אין ראויין לאכילה. אבל שקדים מתוקים להיפך. קטנים פטורים מדלא חזו. עדיין לאכילה. וגדולים חייבים. ועד כאן מיירי תנא בב' מילי דדבר הנוהג ב"ה אינו נוהג בזה. במתניתין דלקמן מיירי בחד מלתא. דבזמן שזה נוהג בה אין זה נוהג בה:

סעיף נא
התמד

היא מים שנותנין ע"ג חרצנים וזגין או ע"ג שמרי יין. וכשמתחיל להיות תוסס. קולט טעמן ונעשה כיין. ובזמן שנתן ג' מדות מים. והוציא ד'. יין מעליא הוה. אפילו לא החמיץ. דהו"ל כיין מזוג. אבל הכא מיירי בשלא הוציא רק מעט יותר ממה שנתן. ולא ד' שלימות:

סעיף נב
אינו ניקח בכסף מעשר

דאז מיא בעלמא הוא. ואינו רשאי ללקחו במעות מעשר בירושלים. מדצריך לקח בו רק דבר שהוא פרי מפרי וגדולו מהארץ:

סעיף נג
ופוסל את המקוה

דהו"ל כשאר מים שאובין. שכשנפלו מהן ג' לוגין למקוה שאין בה מ' סאה. פסולה:

סעיף נד
ניקח בכסף מעשר

דכיין חשוב:

סעיף נה
ואינו פוסל את המקוה

אם לא נשתנה מראית מי המקוה עי"ז:

סעיף נו
האחין השותפין

שהן שותפין בירושתן:

סעיף נז
כשחייבין בקלבון

קָאלִיבֶּוס בלשון יווני הוא אַשִׁיאָ בל"א. ועי'. ספ"א דשקלים:

סעיף נח
פטורין ממעשר בהמה

דהיינו כשחלקו ואחר כך נשתתפו. והוה להו כשאר שותפין. וחייבין כל א' ליתן קלבון כששוקלין חצי שקליהן. אפילו כששוקלין שניהן יחד שקל שלם. אבל אז פטורין ממעשר בהמה בכל הנולדים להן בשותפתן. שהשותפין פטורים ממעשר בהמה:

סעיף נט
פטורים מן הקלבון

דהיינו כשלא חלקו הירושה כלל. חייבים במעשר בהמה מכל הנולדים להם בשותפתן. דמדהו"ל תפוסת הבית קיים. הו"ל כאילו אביהן עדיין חי. דכששוקל עבורם פטור מקלבון. ומה"ט נמי חייבין במעשר בהמה:

סעיף ס
כל מקום שיש מכר אין קנס

שאדם יכול למכור בתו כשהיא קטנה. אבל קטנה שנאנסה או נתפתת. אין הבועל משלם הנ' כסף קנס שכתבה תורה גבי נערה:

סעיף סא
אין מכר

דנערה יש לאביה קנס. ואין אביה יכול למכרה עוד. מיהו זו דברי ר"מ. אבל חכמים אומרים דמשנולדה עד שתהיה בת ג' שנים ויום א' נמכרת. אבל אין לה קנס מדאינה ראויה לביאה עוד. ומבת ג' עד שתביא ב' שערות אחר שתהיה בת י"ב שנה. יש לה מכר וקנס. ומשהביאה ב' שערות אז עד ו' חדשים אחר כך יש לה קנס ואינה נמכרת. ואחר כך נעשת בוגרת ואין לה קנס ואינה נמכרת [ועפ"ג דכתובות מ"ח]:

סעיף סב
אין חליצה

יתומה קטנה שהשיאוה אמה או אחיה אפילו לדעתה. יכולה למאן עד שתביא ב' שערות ויוצאת בלי גט. וקודם שתביא ב' שערות אינה ראוייה לחליצה:

סעיף סג
וכל מקום שיש חליצה

דהיינו משהביאה ב' שערות

סעיף סד
אין מאון

מאז אינה יכולה עוד למאן [וערפי"ג דיבמות]:

סעיף סה
כל מקום שיש תקיעה

דכשהיו ישראל בישובן. כל סמוך לשבת תוקעין ג' תקיעות במקום גבוה. כדי שישמעו

העם ויפסקו ממלאכתן. וביה"ש תוקע ומריע ותוקע ושובת [כא"ח רנ"ו ועי' סוכה פ"ה מ"ה]:

סעיף סו
אין הבדלה

אין מבדילין לא בתפלה ולא על הכוס. ובמתניתין לקמן מפרש היכא משכח"ל כה"ג:

סעיף סז
תוקעין

כדי להבטיל העם גם ממלאכת אוכל נפש. ואע"ג דתקיעה בי"ט שבות דרבנן הוא [ועי' רמג"א תקצ"ו סק"ב]. אפ"ה העשה דרבנן להבטיל העם ממלאכה. דוחה הל"ת דרבנן דתקיעה:

סעיף סח
ולא מבדילין

מפני שקדושת יום הנכנס חמור מהיוצא:

סעיף סט
מבדילין ולא תוקעין

שהיוצא חמור מהנכנס. ומה"ט נמי מבדילין:

סעיף ע
כיצד מבדילין

בין שבת ליו"ט כשחל יו"ט במוצאי שבת:

סעיף עא
בין קדש חמור לקדש הקל

וקיי"ל כת"ק דלא מזלזלינן כל כך ביו"ט לקרותו בהברכה קודש קל [א"ח תצ"א]:

פרק ב

סעיף א
שחיטתו כשרה

ולכתחילה צריך לשחוט ב' הסימנים גם בעוף:

סעיף ב
ורובו של אחד כמוהו

וצריך שיהיה רוב הנראה לעינים. מיהו במקום הפסד סגי אפילו ברוב במדידה. ולכתחילה צריך שישחוט כל הסי' לשנים [י"ד כ"א]:

סעיף ג
עד שישחוט את הוורידין

הן גידי דם שמונחין על המפרקת. ואעוף לחוד קאי. שלפעמים צולהו כולו כאחד לפיכך אפילו דעתו לנתחו. חיישינן דממלך. ושישחוט דקאמר לאו דוקא. אלא ר"ל שינקוב לכל הפחות ב' ווריד**ים** בשעת שחיטה או בשעה שמפרכס מדעדיין אז הדם חם. דאחר כך כשיקרוש. לא נפק גם ע"י מליחה. ויאסר כשיצלנו. וקיי"ל כר"י [דלא כר"ב]. מיהו אם לא ניקבן ומלחן כך. יש מחמירין לקלוף הבשר סביב הווריד**ין**. אבל בצלאו. אסור הבשר סביבן כדי נטילה. דהיינו כעובי אצבע [ולר"ן חולין [דרצ"ד א']. כל כדי נטילה הוא רק מעט עב יותר מקליפה. וכן משמע מרש"י פסחים [ע"ה ב'] ד"ה יטול את מקומו]. אמנם בהסיר הווריד**ין** או חתך הראש קודם מליחה או קודם צלייה. לכ"ע הכל שרי [כ"ב א']:

סעיף ד
חצי אחד בעוף

ה"ה חצי כל א':

סעיף ה
שחיטתו כשרה

אע"ג דכבר תנא הכי ברישא. תירץ בש"ס [דכ"ט א'] דרישא בחולין דאף דאין צריך לדם אפ"ה צריך רוב. וסיפא קמ"ל אף דבקדשים דצריך לדם לזרקה אפ"ה סגי ברובו:

סעיף ו
השוחט שני ראשין כאחד שחיטתו כשרה

בקדשים מיירי. דבהו אסור לכתחילה לשחוט ב' כאחת:

סעיף ז
שנים אוחזין בסכין ושוחטין

בהמה אחת חולין אפילו לכתחילה:

סעיף ח
אפילו אחד למעלה ואחד למטה

א' אוחז בקתא. ואחד בראש הסכין ואף שראש הסכין נוטה למטה. לא חיישינן שכח העליון חזק מכח התחתון ויעשה דרסה:

סעיף ט
התיז את הראש בבת אחת

שדחק הסכין בכח למטה. ופסק הסימנין בלי הולכה והבאה:

סעיף י
פסולה

דהו"ל דרסה. וזו הלכה ב' שמחמשה הלכות שחיטה שהן הלכה למשה מסיני. ונ"ל דרק משום סיפא נקט התיז הראש. אבל באמת אפילו לא התיז רק הסימנין פסול משם דרסה [ולרמב"ן התזת ב' הסימנין נקרא התזת הראש ועי' לחם חמודות]. ומה"ט לא ישחוט עוף בסכין גסה. ובדיעבד כשר [שפתי דעת ח' סק"ב]. ובהניח אצבע על הסכין בשעת שחיטה. או ששחט בישיבה. רק בהפסד מרובה שרי. דחיישינן שמא דרס. ורק כשיודע שלא דרס. אף שלא בהפ"מ שרי [שפתי דעת כ"ד סק"ה]. ובשיכור חיישינן לדרסה:

סעיף יא
היה שוחט והתיז את הראש בבת אחת

האי בבת אחת דהכא ר"ל ששחט ע"י הולכה א' או הבאה א'. וגם בזו התזת ב' הסימנין נקרא התזת הראש:

סעיף יב
אם יש בסכין מלא צואר

ר"ל כשיעור צואר חוץ לצואר. דצריך שיהיה אורך הסכין כשיעור עובי ב' צווארים:

סעיף יג
כשרה

ובהוליך והביא אפילו בסכין כל שהוא כשר. וכדמסיק. ונוהגין להחמיר אפילו בשחט בהולכה והבאה. עד שיהיה אורך הסכין כעובי הצואר ומעט יותר [סי' כ"ד]. ולכתחילה צריך שיהיה אורך הסכין כב' צווארים [סי' ח']. וכל זה בשלא חתך גם רוב המפרקת. דהיינו רוב עובי חוט השדרה. דכששחט כן. אפילו בשחט בהולכה והבאה. נוהגין להחמיר במקום שאין הפ"מ [ש"ך וט"ז סי' כ"ד]:

סעיף יד
היה שוחט והתיז שני ראשים בבת אחת

ר"ל בהולכה א':

סעיף טו
אם יש בסכין מלא צואר אחד

חוץ לב' הצווארים:

סעיף טז
אפילו כל שהוא

שאורך הסכין כ"ש:

סעיף יז
אפילו באיזמל

תער דק וקטן. ולא גזרינן אטו איזמל שיש לו קרניים על גביו לנוי. כמו שנהגו. [ונ"ל דכ"ש דכשאין חודו העליון נוטה לאחוריו. אלא שיש לו חוד פשוט ולא מעוקם כקרן] והרי בו אסור לשחוט. דהקרניים מחלידין או נוקבין הסימנין:

סעיף יח
וזבחת ואכלת מה שאתה זובח אתה אוכל

הא הפילה הוא. אף שלא התכוון לשחוט. כשרה. דרק בקדשים צריך כוונה לשחיטה [סי' ג']:

סעיף יט
נפלה סכין והגביהה

שבשעת שחיטה נפל ממנו והגביהו. ושהה בהגבהה זו:

סעיף כ
נפלו כליו

בגדיו:

סעיף כא
השחיז את הסכין

קודם שחיטה:

סעיף כב
ועף

ר"ל שע"י ההשחזה נעשה עיף באמצע שחיטה ולא גמרה:

סעיף כג
ובא חבירו ושחט

גמר השחיטה. וה"ה בגמרה הוא אחר ששהה:

סעיף כד
אם שהה כדי שחיטה

כדי שיעור שיגביה וירבץ הבהמה וישחט רוב הוושט ומיעוט הקנה של אותו המין ששוחט השתא. אם גסה גסה ואם דקה דקה [תב"ש כ"ג סק"ו]. ושיעור שהוי בעוף כשיעור שהייה בדקה. וי"א דשהוי בעוף כדי שחיטת רוב סימן א' שלו [סי' כ"ג]:

סעיף כה
פסולה

וזהו הלכה ג' שמחמש הלכות שחיטה. שנקרא שהוי :

סעיף כו
רבי שמעון אומר אם שהה כדי ביקור

כדי שיעור שיבקר ויבדוק סכינו. ונוהגין להחמיר בשהוי משהו בעוף ובבהמה. ואפילו נמצא גמי רך בוושט שנשחט עמו. דהיינו שנמצא קצת מהגמי בחלק הוושט שבראש. וקצתו הב' בהוושט שנשאר בהגוף. או שנמצא חתך בהגמי. אסור [רמ"א שם]. ובספק אם נחתך הגמי. שרי אף בעוף [שפתי דעת כ"ג סק"ח]. ואם חתך באצבעו בשעת שחיטה ונתבהל. רק בהפ"מ יש להקל בבהמה גסה. אבל בעוף דשהייתו מועטת. הוה ספיקא דאורייתא. ולהכי אף בהפ"מ אסור. אם לא שבשעת שחיטה לא הרגיש שחתך באצבעו. אז גם בעוף מותר [תשו'. עה"ג צ"ו]. וסובין שיצא מהוושט בשעת שחיטה. גם בעוף מותר. ובנגע בסכין בשעת שחיטה בכותל או בקרקע. נהגו להחמיר אף בבהמה [שפתי דעת כ"ג סק"ח]. ובנדחה ידו בשעת שחיטה בצואר ממקום למקום. בבהמה שרי ובעוף יש להחמיר [משבצות שם סק"ב]. ובשחט בסכין שאינו חד [עי' ש"ך כ"ג סק"י]:

סעיף כז
ופסק את הגרגרת

שנתקו וקרעו ממקום חבורו בראש. ובבהמה מיירי דצריך ב' סימנין. וה"ה בעוף שנעקר סי' ראשון קודם ששחטו. והוא הנקרא עיקור הלכה ד' שבהלכות שחיטה. וה"ה בשוחט בסכין פגום, דהו"ל נמי עיקור:

סעיף כח
או ששחט אחד מהן והמתין לה עד שמתה

[נ"ל דלהכי נקט והמתין ולא קאמר כפשוטו. או ששחט רק סי' א'. ה"ט משום דאי לא הוה תני והמתין וכו'. לא הוה שייך שפיר למתני אחר כך או שהחליד וכו'. מדלא הוה תני עדיין הפוכו]:

סעיף כט
או שהחליד את הסכין תחת השני ופסקו

שאחר ששחט סי' א'. תחב הסכין עם חודו למעלה. בין סי' שני למפרקת. ופסק וחתכו דרך הולכה והבאה מלמטה למעלה. וזהו הלכה הה' שבהלכות שחיטה שנקרא חלדה. לשון הטמנה להסכין. כחולדה שטומנת עצמה בארץ. וה"ה בהחליד הסכין תחת העור. או תחת צמר מסובך של בהמה או תחת מטלית הקשור או הדבוק בצווארה. ויש אוסרים אפילו באין המטלית קשור. רק פרוס על מקום השחיטה [סי' כ"ד]:

סעיף ל
נבילה

ומטמאה במשא:

סעיף לא
טריפה

ואינה מטמאה:

סעיף לב
ודבר אחר גרם לה ליפסל

כגון שהיו בה א' מהטרפיות השנויות בפרק אלו טרפית:

סעיף לג
כשרים

ולא אמרינן שמתה קודם גמר שחיטה. וקמ"ל נמי דאין הבשר אסור משום דם. דאעפ"כ דם איברים שלא פירש מותר [ש"ך כ"ח סק"ל]:

סעיף לד
ונאכלים בידים מסואבות

ר"ל כשידי האוכלן טמאות. דגזרו על סתם ידים כשלא נטל ידיו שיהיו כשניות לטומאה [ועי' ביבקש דעת ה' ונ"ה]. והרי יטמאו הבשר. [ואילה"ק הרי מדתני חיה ועוף. לא מיירי בקדשים. וא"כ הרי בחולין אין שני עושה שלישי. י"ל דהכא מיירי במי שאוכל רק חולין

שנעשה על טהרות קדש. אבל אין לומר דמיירי שנעשה על טהרת תרומה. דהרי בבשר לא שייך שנעשה על טהרת תרומה]:

סעיף לה

לפי שלא הוכשרו בדם

ר"ל דעכ"פ אין אוכל מקבל טומאה עד שיבוא עליו אחד מז' משקין. דם. מים חלב. דבש דבורים. יין. טל. שמן [וסימנך דם חד יטש] והא דנקט בידים מסואבות. ה"ה דגם טמא ממש מותר ליגע בהן ולא מטמאן רק אורחא דמילתא נקט. ואילה"ק עכ"פ הרי הכשרו בהדחה שקודם מליחה. י"ל דלצלי מיירי דלא בעי הדחה דנורא משאב שאיב. א"נ מיירי שהודח ונתבשל במי פירות. שאינן מכשירין רק ז' משקין [ועי' תוס']:

סעיף לו

הוכשרו בשחיטה

דמגו דמכשרת שחיטת הבשר לאכילה. מכשירתו נמי לטומאה:

סעיף לז

השוחט את המסוכנת

דהיינו שכשמעמידין אותה בהכאת מקל או בגערה ואינה עומדת. ואף שאוכלת כבריאה. ואף שכשמעמידה [ביד] נשארת עומדת. אפ"ה נקראת מסוכנת. [ובש"ס [דל"ז ב'] אמרינן אפילו אוכלת בקעיות ואפילו אוכלת קורות. ונ"ל דבקעיות הם פקועות. והם אבטיחים מרים. כמו שמן פקועות [פ"ב דשבת]. וקורות היינו רך של דקל שנעשה עץ בשנה הבאה [כברכות דל"ו א']:

סעיף לח

עד שתפרכס

שנענעה א"ע באבריה. צאפפעלן בל"א:

סעיף לט

ביד וברגל

שכשלא פרכסה חיישינן שמתה קודם גמר שחיטה. מיהו בהמת עכו"ם מסוכנת אסור לשחטה [מגיד ע"ד ממאכלות]. [ולהכי תני תנא לשון דיעבד] :

סעיף מ

רבי אליעזר אומר דיה אם זינקה

מלת זינוק הוא לשון קפיצה. כמו יזנק מן הבשן. ור"ל הכא שקפץ הדם בקילוח מבית השחיטה. ע"י שהבהמה רגילה אחר שחיטה לנפוח בגרונה. וזה סימן שלא מתה מקודם:

סעיף מא
אמר רבי שמעון אף השוחט בלילה

מסוכנת ולא ידע אם פרכסה:

סעיף מב
ולמחר השכים ומצא כתלים מלאים דם

ר"ל שמצא דם בכותלי הצואר הנשחט. [ונ"ל דהיינו על העור שבצד מקום השחיטה. דאילו תוך בית השחיטה ממש מה ראייה. והרי גם כשחותך בשר מתה אגב דוחקא דסכינא נפק דמא]:

סעיף מג
שזינקה וכמדת רבי אליעזר

דס"ל דסגי בזינקה:

סעיף מד
או עד שתכשכש בזנבה

תנענעו לכאן ולכאן:

סעיף מה
ואחד בהמה גסה

ובעוף סגי ברפרף בגפו:

סעיף מו
שאינה אלא הוצאת נפש בלבד

אבל ברגלה סגי בכפפה או פשטה אותו דברגלה כחה חזק טפי וסגי בהכי [ועי' מ"ש זבים פ"ד סי' ס"ב ודו"ק]. מיהו בגסה סגי בכפפה או פשטה אפילו ביד. וכל פרכס צריך שיהיה בסוף שחיטה עד אחר שחיטה. וקיי"ל כחכמים [סי' י"ז]:

סעיף מז
השוחט לנכרי

בהמת נכרי:

סעיף מח
שחיטתו כשרה

ואפילו לכתחילה מותר. ולא חיישינן שיתכוון נכרי לע"ז ותאסר בהנאה ויעבור ישראל ג"כ אלפני עוור לא תתן מכשול:

סעיף מט
ורבי אליעזר פוסל

דאסור בהנאה. דמסתמא מתכוון לע"ז:

סעיף נ
אמר רבי אליעזר אפילו שחטה שיאכל הנכרי מחצר כבד שלה

הוא יתרת הכבד. ורצה לומר אפילו דבר מועט. ונ"ל דמיירי שמכר העכומ"ז הבהמה כולה לישראל ולא השאיר לעצמו רק דבר מועט [ועי' רש"י דל"ט ב' ד"ה לר"א]:

סעיף נא
קל וחומר הדברים ומה במקום שהמחשבה פוסלת במוקדשין

רצה לומר דהיינו במוקדשין שנפסלין בפיגול. כשחישב בא מד' העבודות. שחיטה. קבלת הדם. הולכה. זריקה. לאכל מהן אחר זמן אכילתן:

סעיף נב
אין הכל הולך אלא אחר העובד

אבל בעלים לא פסלו במחשבתן:

סעיף נג
מקום שאין מחשבה פוסלת בחולין

דהיינו בחולין. שאין בשרן נפסל במחשבת ע"ז רק בב' עבודות. שחיטה וזריקה. אבל קבלה והולכה לא כתיב בה:

סעיף נד
אינו דין שלא יהא הכל הולך אלא אחר השוחט

ולא אחר מחשבת העכו"ם בעל הבהמה. והכי קיי"ל [סי' ד']:

סעיף נה
לשם מדברות

שמתכוון לעבדן בזה:

סעיף נו
שחיטתו פסולה

רצה לומר אסורה באכילה מדדמי לשוחט לע"ז. ואפילו נתכוון לאכל לרפואה ולא להקריבה. אסורה. אבל מותר בהנאה. דמחובר אינו נעשה ע"ז. מיהו בשחט לשם מלאך הממונה על אלו. אסור נמי בהנאה. אפילו לא נתכוון לעבדם [שם]:

סעיף נז
ואחד לשם דבר כשר

ר"ל לשש סתם שחיטה כשרה. אפילו שחטו ב' בני אדם בב' סכינין. ומיירי שהן שותפין. דאל"כ אין אדם אוסר דבר שאינו שלו. וי"א דאפילו שותף אינו אוסר דבר שאינו שלו. רק הכא מיירי במומר או בשהתרו בו [סי' ד']:

סעיף נח
ולא לתוך נהרות

שלא יאמרו לשר של ים או של נהרות שוחט:

סעיף נט
ולא לתוך כלים

שלא יאמרו שמקבל דמה לזרוק לע"ז:

סעיף ס
אבל שוחט הוא לתוך עוגא

גומא:

סעיף סא
של מים

ר"ל דוקא כשיש שם מים. דאז לא חזי לזריקה. ודוקא במים עכורים. אבל בצלולין לא. שיחשודוהו ששוחט לפרצוף פניו הנראה במים:

סעיף סב
ובספינה על גבי כלים

ר"ל אם האדם בספינה. והמקום דחוק לו. שוחט ע"ג כלים או דפין ארוכין. שמניח קצה א' מהן בספינה. וקצה הב' מהן לחוץ. בדרך מדרן. ושוחט ע"ג הכלים. והדם שותת לים. אבל לתוך הכלים אסור [ס' י' א]:

סעיף סג
אין שוחטין לגומא

שאין בה מים:

סעיף סד
כל עיקר

אפילו בבית די"ל דרוצה לנקר ביתו. יחשידוהו שעושה חוק המינין. [ונ"ל דאפשר דר"ל נמי במלת כל עיקר אמאי דסמוך ליה. דהיינו אפילו לשחוט ע"ג כלים שירד מעליהן

לגומא אסור. דבשלמא בשוחט למים דאסור משום חשדא ששחט לשר המים. לפיכך בשוחט ע"ג כלים. אף ששותת אח"כ למים. אין כאן חשש. ששוחט לשר המים. אבל בשוחט לתוך גומא. דהחשד יהיה שרוצה לכנס הדם לזורקו לע"ז. לפיכך גם בשוחט ע"ג כלים לגומא. יש חשד זה]:

סעיף סה

אבל עושה גומא בתוך ביתו בשביל שיכנס הדם לתוכה

ששוחט בקרקע בחוץ והדם שותת לשם. כדי לנקר חצירו:

סעיף סו

ובשוק לא יעשה כן שלא יחקה את המינין

נ"ל דר"ל שלא יעשה חוקים עם המינים. והאי את ר"ל עם. ואי"ל א"כ ברישא נמי כל שאסרו חכמים מפני מראית עין אפילו בחדרי חדרים אסור [ביצה ד"ט א']. י"ל דהיינו באפשר לחושדו בצנעא כמו בפרהסיא. ושמא גם בצנעא יראהו אדם ויחשדנו. משא"כ הכא בבית מדמשנה לשחוט חוץ לגומא. ידונו טפי דלנקר חצירו עביד. ועי' תוס' [ע"ז די"ב א']. דמכאן מוכח דלא קיי"ל הך דבחדרי חדרים אסור. ועי' רמג"א [א"ח ש"א סקנ"ו שכתב כן ג"כ בשם הר"ן ע"ש]:

סעיף סז

השוחט

חולין בחוץ:

סעיף סח

לשם אשם תלוי

דכשהיו מונחים לפני אדם ב' חתיכות אחת חלב ואחת שומן. ואכל א' מהן. ואינו יודע אם החלב או השומן אכל. מביא אשם תלוי. וכן כל כדומה לזה בכל איסור כרת שאתחזיק איסורא. ואינו יודע אם התחייב בו חטאת. ומתניתין ר"א היא דס"ל אדם מנדב אשם תלוי בכל יום כשירצה. והו"ל גם כן דינו כעולה ושלמים ודכוותייהו שהן בר נידר ונידב ולהכי אפשר לחשדו שהקדישו:

סעיף סט

לשם פסח

דגם כן יכול לנדרו ולהפרישו בכל ימות השנה ולהניחו עד זמנו. וכי שחט ליה השתא קודם זמנו הו"ל שלמים. והו"ל כשוחט שלמים בחוץ:

סעיף ע
שחיטתו פסולה

דאף שבאמת לא הקדישו. עכ"פ הרואה סובר ששוחט קדשים בחוץ. ואפילו היא בעלת מום שמא לא יראה הרואה את מומן. והכי קיי"ל [י"ד סי' ה']:

סעיף עא
ורבי שמעון מכשיר

דלא חייש למראית עין רק לכתחלה. אבל לא שיפסל עי"ז בדיעבד. אבל לכתחילה ודאי חייש. דאל"כ לפלג נמי בגומא לעיל:

סעיף עב
שנים אוחזין בסכין

ואפילו בב' סכינין וב' מקומות. וכלעיל:

סעיף עג
שחיטתו פסולה

אע"ג דכבר קמ"ל הכי לעיל [מ"ח]. קמ"ל הכא דאף דכל האיסור הוא רק מדנראה כשוחט קדשים בחוץ ואינו עושה איסור ממש אפ"ה אסור. ואף לי"א לעיל סי' נ"ז. דגם שותף אינו אוסר דבר שאינו שלו. זהו דוקא בדבר שאסור מדינא. אמרינן דהעושה התכוון להקניטו לבעליו. ושרי. אבל הכא דרק משום מראית עין אסור. להכי אפילו אין לו בה שותפות כלל. עכ"פ איכא מראית עין שיחשוב הרואה שהשוחט קדשים בחוץ מותר לאכלן:

סעיף עד
לשם אשם ודאי

אשם גזילות ואשם מעילות ואשם שפחה חרופה. דמדכולן באין על חטא וודאי. להכי קרי ליה אשם וודאי. [כך כ' רש"י]:

סעיף עה
שחיטתו כשרה

דאם היה חייב באלו היה קול לדבר. ומדאין קול ידעו שמשקר:

סעיף עו
זה הכלל כל דבר שנידר ונידב

זה הכלל לאתויי עולת נזיר דלא אמרינן אילו היה נודר בנזיר היה קול להדבר. ליתא. דראוי להצניע נזירותו [כא"ח תקס"ה]:

סעיף עז
ושאינו נידר ונידב

זה הכלל לאתויי עולת יולדת דכשר בששחט לשמו.:

פרק ג

סעיף א
נקובת הוושט

ה"ה כשניקב תורבץ הוושט [הוא מקום דבוק הוושט להלחי]. או גגו של זפק שניקב. או המעי שבין וושט לקורקבן. מיהו לוושט יש ב' עורות. ולהכי דוקא בניקבו שניהן טריפה. ואפילו נקבו זה שלא כנגד זה. אם הנקבים ברוח א' של הוושט. טריפה. משום דדרך עורות וושט להתמשך. ועי"ז אפשר שיתרמו אהדדי הנקבים. ואפילו רחוקים ב' הנקבים שבהעורות זמ"ז. עד שאי אפשר שיתרמו אהדדי. אפ"ה טריפה [רט"ז ל"ב סק"ה]. מיהו כל זה במקבו ע"י חולי. אבל בנתנקב ע"י קוץ. אז אפילו ניקב רק עור הפנימי. טריפה. דוושט אין לו בדיקה מבחוץ. אבל בניקב עור החיצון לבד. יש חילוק. דבניקב בקוץ או מחט לפנינו במקוה ידוע. או בניקב ע"י חולי. אז כשר כשיבדוק עור הפנימי כנגד הנקב. אבל כשניקב בקוץ שלא במקום ידוע. אפילו לא נתנקב רק החיצון לבד. טריפה [שם ל"ג ש"ך סק"ז]. ולא עוד אלא אפילו נקרע רק עור הצואר קצת. הוה כשלא במקום ידוע וטריפה. ואפילו מרט רק נוצה א' מהצואר ויצא דם. טריפה מה"ט [ש"ך ל"ג סקי"ד]. מיהו אם יש שחין על העור אפילו של עוף. ישחט בצדו ויבדוק העור במקום הגרד שכשלא ניקב מעל"ע כשר [רט"ז סי' כ"ג סק"ח]. ובהפ"מ אף בתלש שער מבהמה ויצא דם. או בהתחיל לחתוך העור של בהמה ויצא דם. או אפילו מרט נוצה של עוף ויצא דם. ישחט בצדו ויבדוק העור במקום החתך שכשלא ניקב מעל"ע כשר [ש"ך כ"ג סק"כ וכ"א]:

סעיף ב
ופסוקת הגרגרת

שנפסק רוב חללה לרחבה. ועובי התנוך שבגרגרת לאורכה. אינו משלים לרוב. מיהו כשנפסקה גרגרת לארכה. אז אפילו לא נשתייר רק חוליא א' למעלה וחוליא א' למטה. כשרה. דחוזר ומתרפא. [אמנם בניקבה הקנה למטה ממקום שחיטה במשהו טריפה. וה"ה בג' הפיצולים שמתפצלת הקנה בסופה. אחד ללב. וא' לכבד. וא' לריאה. כל א' מהן נקיבתן במשהו]. וכל זה בניקב הגרגרת מחמת חולי. או בקוץ בשעה שאחז הגרגרת לבד

וניקבה. שידע שלא נגע בוושט. אבל בניקב בקוץ שלא במקום ידוע טריפה. דחיישינן שניקב גם הוושט. ולא גרע מנקרע עור הצואר [ל"ד]:

סעיף ג

ניקב קרום של מוח

ב' קרומים יש למוח. א' דבוק על המוח עצמו. וא' דבוק בגלגולת בפנים. ובניקב התחתון נקב מפולש לבד. טריפה. מיהו שלא בהפ"מ אפילו בניקב עליון לבד נמי טריפה מספק [רמ"א ותב"ש בסי' ל"א]. וי"א דבניקב העליון לבד אפילו הגלגולת שלם ואפילו בהפ"מ טריפה [ש"ך ורט"ז שם]. מיהו אם נפחת הגלגולת וחסר ממנו כסלע. ששעורו קצת פחות משליש טפח. טריפה. דספו לנקוב הקרום. וה"ה נקבים רבים בגלגולת שיש בין כולם חסרון כסלע. מצטרפין. ובעוף כל שניקב הגלגולת וחסר כל שהוא. טריפה מספק שנתנקב הקרום. רק דבעוף דיבשה מהני כשתשהה כ"א ימים שלא תניח בהן ביצים. וכשתתחיל להניח ביצים אחר כך. כשרה. משא"כ בעוף המים כשניקב הגלגולת לא מהני שהוי. ופשוט שכשנחסר בגלגולת העוף כפי שעור סלע בבהמה. אז גם בעוף יבשה לא מהני שהוי [שפתי דעת ל' סק"ז]:

סעיף ד

ניקב הלב לבית חללו

ג' חללים יש ללב. ובניקב אחד מהן טריפה [סי' מ']. ונקט הכא לבית חללו. אף על גב דבכל נקובי דמתניתין כך הוא. ה"ט משום דהלב דופנו עב. ושייך בי' נקב שלא לבית חללו. משא"כ באחרינהו אינו מצוי בהו נקב שלא לבית חללו. מדדופנותיהן דק*):

סעיף ה

נשברה השדרה

ווירבעלזיילע:

סעיף ו

ונפסק החוט שלה

כמין חוט לבן יוצא מהמוח. ועובר בתוך כל חוליות השדרה. וקרום דק מקיף את החוט. וכשנפסק רוב היקף קרום זה ברחבו. טריפה. אף שלא נשברה השדרה. רק אורחא דמלתא נקט. דרוב פסיקת החוט ע"י שבירת השדרה היא. אבל נשברה השדרה ולא נפסק עור החוט. או שנפסק המוח שבחוט ועורו קיים. כשר. וטריפות חוט השדרה אינו רק עד פי פרשה ג'. ועד בכלל. ומפני שכשמגיע החוט נגד הירכיים מתחיל להתפצל. להכי בנפסקו ב' חוטי פיצול הראשונים והשניים. טריפה. אבל בנפסקו השלישיים.

כשר. דשם כבר הירכיים מעמידין אותה. ואינה מתה. ובעוף שנשברה שדרתו או נתעקמה. צריך לבדוק החוט עד נגד סוף שכיבת עצם הגף המחובר לגוף. והיינו נגד שכיבתו מחוץ לגוף. ובהפ"מ יש להקל לבלי לבדוק רק עד סוף חיבור אותו עצם בגוף [הט"ז ל"ב סק"ג]:

סעיף ז

ניטל הכבד ולא נשתייר הימנו כלום

וה"ה ביבשה הכבד עד ששרטוט צפורן נראה עליה. דינה כניטל. מיהו קיי"ל בחסרה או יבשה צריך שיהיה נשאר כזית במקום מרה וכזית במקום דבוקה. ומדספקינן אי במקום דבוקה בכליות. או במקום דבוקה בטרפש. להכי צריך שישאר ג' זיתים אלו [ש"ך ורט"ז. מ"א סק"א]. וה"ה בניטל א' מג' זיתים אלו. ונשאר שאר הכבד. טריפה. ושיעור כזית היינו רק בגסה. אבל בדקה או בעוף. הכל לפי גדלו וקטנו [שם ב' וג']:

סעיף ח

הריאה שניקבה

ב' קרומית יש לריאה. ודוקא בנקבו שניהן זה כנגד זה טריפה. ונוהגין להחמיר אפילו בניקבו זה שלא כנגד זה [ל"ו]. וכ"כ בניקבו הסימפונות זל"ז. ואין בשר הריאה סותם הנקב. טריפה [ל"ו ו']. ומטעם נקב מטרפינן כל סרכות הריאה כשהן שלא כסדרן. י"א משום דסרכא מעידה שכבר יש שם נקב. וי"א משום דסופו להנתק ולהנקב. משא"כ כשהסרכא כסדרן. לטעם א' כשרה. מדאמרינן שהסרכא לא מחמת נקב נתהוות רק מחמת ששוכבת יחד. וי"א דכסדרן כשר לטעם א' משום דאפילו יש שם נקב. חבירתה מגנת עליה. מדהו"ל סתימא דמעיקרא. מיהו לטעם ב' הנ"ל. משו"ה כסדרן כשרה. דמדהן כסדרן לא יתנתקו. וי"א דאפי' בכסדרן צריך בדיקה מדינא. וכל כה"ג אין אנו בקיאין לבדוק. מיהו אנן נוהגין להכשיר כל שהסירכא בין החתוכים מעיקר האונות עד חציין ואפילו יש חלון. ובהפ"מ אפילו בין אונא לאומא הדין כן [שפתי דעת ל"ט סקי"ב]. אבל אם הסירכא מעיקר האונות עד ראשן בלי חלון. כשר [ש"ך ל"ט סקי"ד]. וה"ה בין אונא לאומא בהפ"מ. עוד יש בכלל נקובה [ולא ידעתי למה לא הזכיר הר"ב רק סרכות]. אטום בריאה. שאינו עולה בנפיחה [מבואר סי' ל"ו ס"ט]. ויבש בריאה [מבואר ל"ו י"ג]. ומראות פסולות בריאה. שהן. שחור. לבן. געלב [וסימנך שלג]. [ומבוארים סי' ל"ח]. ואלו הג'. אטום יבש. מראה. מדפוסלין משום נקב. להכי אפילו במשהו טריפה. וכ"כ יש בכלל נקובה. אופתא . דהיינו שקשה במשמושה כעץ. או קלה כעץ. או שנמצאת נפוחה [מבוארים בסי' ל"ו י' וי"ב]. או ריאה שנתמסמסה [ל"ו י"א]. או ב' בועות דסמיכי בלי

הפרש בשר כרוחב ב' שערות [ל"ז ג']. או בועא בשיפולי בלי חוט בשר המקיף כרוחב שער א' דנוהגין לאסרו [ל"ז ד']. או בועא מעבר לעבר במקום סמפונות. דנוהגין לאסרו [ל"ז ה']. כולן אסורים או מטעם נקובה או סופה לנקוב. אבל צמקה אונא שלימה ע"י אדם שהחרידה [ל"ו י"ד] מטעם חסרה אסורה:

סעיף ט

או שחסרה

שחסר א' ממניין האונות מהג' שבימין או מהב' שבשמאל. או בחסר או יתר הוורדא לדידן. או ששנתה מקומה. תוארה. או מעמדה. דהיינו שהיא הפוכה. שכולן מטעם חסר הוורד מטרפינן. [ש"ך ל"ה סק"ט]. וה"ה ביתר אונא. דכל יתר כנטול דמי. ודוקא מגבה. שסופה להנקב ע"י חכוך בצלעות. אבל בשאר דוכתי הוי רביתייהו. וכשר [ל"ה ג']. ושיעור אונא הוא כפרק אמצעי של גודל. ואם חסר גדולה משיעור זה אחר נפיחה. טריפה. וכן הוא ג"כ שיעור וורדא. אבל יתרת מגבה מטרפינן אפילו בגדול רק כצפורן של אגודל [ל"ה ובדיקות אחרונים]. [והיינו דמספקינן בשיעור טרפא דאסא כמה הוא. י"א שהוא כצפורן של אגודל וי"א כפרק אמצעי של אגודל. מדיש מין אסא כך וכך. לכן אזלינן ביתר או חסר בכל דוכתא לחומרא [ד"מ י"ד סי' ל"ט סקי"א]. וי"א דה"ה בחסר מבשר הריאה מבחוץ. כמין גומא שמחזיק ביצה ומחצה. או בחסר משיפולי הריאה כמין כף כפופה עד מקום הסמפונות. ובשניהן יש להכשיר בהפ"מ [ש"ך והט"ז סי' ל"ו ס"ח]:

סעיף י

עד שתינקב לבית הסמפונות

בית הסמפונות הוא הסמפון הגדול שכל הסמפונות וקנוקנות שבריאה נפתחין לתוכו. וס"ל דאינו מטריף רק בשהנקב נגדו ממש. וקיי"ל כת"ק:

סעיף יא

ניקבה הקיבה

נקב מפולש. מיהו הקיבה עשוייה כקשת. והחלב שעל העיגול מבחוץ אינו סותם הנקב. אבל חלב שעל היתר. דהיינו על צד פנימי של עיגול. אף שאסור באכילה. סותם [מ"א]. מיהו אנן לא בקאינן בזה. ובכל דוכתא אינו סותם [משבצות שם א']:

סעיף יב

ניקבה המרה

במקום שאין הכבד סותמתה. ובניקבה הכבד כנגד הנקב שבכיס המרה. טריפה

ובחסרה המרה. יצלה הכבד ויקרענה אח"כ. אם ימצא בה טעם מר. כשרה. ואם לאו טריפה. מיהו יונים וצבאים שחסר לכל המין המרה. כשרין [מ"ב]:

סעיף יג

ניקבו הדקין

ואותו קרום שגוררין מהדקין מבפנים קודם בשולן. אינו סותם הנקב. מיהו הדרא דכנתא געקרעזע בל"א. שניקב א' מהן לחבירו. חבירו סותם הנקב ושרי. דמכ"ש דשומן טהור שבכנתא. דסותם:

סעיף יד

הכרס הפנימית שניקבה

כרס הפנימי הוא אותו כיס הגדול שהמאכל נכנס לתוכו מהוושט. ונקרא פאנץ בל"א וכשניקב אין החלב שעליו סותם הנקב דחלב טמא הוא. ואפילו הטחול שמונח על הכרס אינו סותם. מדמפסיק חלב טמא שעל הטחול [מ"ח]:

סעיף טו

או שנקרע רוב החיצונה

הוא בשר החופה רוב הכרס. והוא הקרום העב שתחת עור הבהמה. שעובר על כל חלל הבטן מהחזה עד הירכיים. והכרס עצמו שבפנים. מעוטו נחבה תחת צלעות הבהמה. ורובו מונח תחת קרום הנ"ל. ואם נקרע רוב אותו קרום מה שיש ממנה כנגד רוב הכרס הנ"ל. טריפה:

סעיף טז

הגדולה טפח

ר"ל בנקרע קרום הנ"ל בבהמה גדולה. שבה אורך הקרום הנ"ל מהצלעות עד מקום שכלה הכרס (יותר מטפח) [ב' טפחים]. אז סגי בנקרע טפח:

סעיף יז

והקטנה ברובה

ר"ל בבהמה קטנה שאין בקרום הנ"ל אורך (טפח) [ב' טפחים]. משערין בנקרע רוב אותו אורך. והכי קיי"ל [מ"ח ס"ג]. וה"ה בהיה הקרע ההוא בעיגול. אם יש בו כדי למתחו לשיעור טפח בגדולה או לשיעור רוב ארכה בקטנה. טריפה. ובנקרע רוב עובי אותו קרום באורך טפח רק בהפ"מ כשר [עיין ש"ך שם]. וכל זה בניקב ע"י חולי. אבל בניקב לחלל ע"י קוץ. אפילו נקב משהו טריפה. דחיישינן שניקב א' מאברים הפנימיים. שאין

להם בדיקה במקום שאין ידוע. מיהו אם עור הבהמה שלם אף שהבשר נקוב תחתיו. כמו שנעשה כמה פעמים ע"י נגיחה. כשר [משבצות שם ה']:

סעיף יח

המסס ובית הכוסות שניקבו לחוץ

סוף הכרס עשוי ככובע. ונקרא בית הכוסות. וההמסס מונח אצלו [ונקרא כלשון רומי אמאזוס. דוגמת המסס שבלשון המשנה. ועי' מ"ש פסחים פ"י סי' נ"א. ואין המסס רק לבהמות מעלת גרה]. ודופן ההמסס דבוק אל דופן בית הכוסות. וביניהן חור ששופכין בו המאכלים מזה לזה. ולהכי אם נקבו במקום חבורן יחד. מזה לזה. כשר. דהרי בלא"ה שפכו שם אהדדי [ודלא כר"ב]. אבל בניקב זה או זה נקב מפולש שלא במקום חבורן. דהיינו לחוץ. טריפה. וי"א דהמסס שעורו דק. וכ"כ בית הכוסות במקום שעורו דק. וכ"כ כל הכרס. מדעורו דק. להכי בניקבו ע"י מחט. אפילו מצ"א. ואפילו אין קורט דם כנגד המחט מבחוץ. רק יש קורט דם בצד שהמחט תחוב. טריפה. וכן נוהגין. אם לא בהפ"מ [מ"ח ז']:

סעיף יט

נפלה מן הגג

בנפלה מעצמה. אם יש מכריסה עד המקום שנפלה שם י' טפחים. ובהפילוה אחרים. ולא ידעה שרוצים להפילה. או שהפילוה בבת אחת אפילו בפחות מי' טפחים. בכולם. אם שחטה קודם שעמדה. טריפה. דחיישינן שנתרסקו איבריה. מיהו בשהתה מעל"ע. או עמדה מעצמה אף רק ע"י גערה או מקל [עי' פ"ב מ"ו] אעפ"י שלא שהתה. בשניהן צריכה בדיקה מדינא. ואנו אין בקיאין בכל בדיקה שהיא מדינא. אבל בהלכה ד' אמות הילוך יפה. א"צ בדיקה. וכשרה. ואפילו מצאו אח"כ שינוי באבריה בפנים. כשרה. כל זמן שאין טריפות בהשנוי. וכל זה אף בעוף. וה"ה בנפל עליה אבן או קורה. ואינה יכולה לעמוד ולילך. מיהו בכה"ג. אפילו הלכה יפה צריך בדיקה במקום הכאה בחוט השדרה. ובהך בדיקה אנו בקיאין. אבל בהוכתה נגד הריאה אין אנו בקיאין [ל"ב הט"ז ק"ד ובסי' נ"ח הש"ך סק"ד. ונ"ל לחלק בין ריאה לשדרה דחוט השדרה שעצם מקיפו סביב. ואינו נפסד כל כך מהר ע"י הכאה. לכן הוה בדיקתו רק חומרא בעלמא. כדאמרינן בריאה של עוף שנפל לאור דצלעותיה מגינות עליה [כסי' נ"ב א']. ושם א"צ בדיקה כלל. אבל הכא דאיכא הרעדת ההכאה. בצלעות צריכה ריאה בדיקה מדינא. אבל בשדרה שעצם מקיפו סביב. בדיקתו הוא רק חומרא בעלמא. או נ"ל דחוט השדרה מתוך שהוא דק אילו שלט בו הרעדת ההכאה. בדקותו היה מתנתק לגמרי. ובזה ודאי אנו בקיאין לראות אם

נתנתק או לא. משא"כ ריאה שמא נתרועע ע"י ההכאה בשנוי מראה. שאין אנו בקיאין לבדוק אחריו [כמ"ש בשפתי דעת נ"ה ד']. ושור שמפילין לסחטו. לכתחילה יקשרו רק ב' רגליו. ובדיעבד גם בקשר ג' רגליה שרי. אבל בקשרו כל רגליה. חוששין בה לריסוק כלעיל [נ"ח הט"ז וש"ך שם]:

סעיף כ

נשתברו רוב צלעותיה

י"ח חוליות יש בשדרה. ג' ראשונות שסמוכות לזנב. אין בהן צלעות. ג' שניות יש בהן צלעות לכאן ולכאן ואין בהצלעות מוח. ואח"כ יש י"א חוליות. שיש בכל א' צלע לכאן ולכאן. ויש בהן מוח. ואח"כ יש חוליא א' למעלה. שיש בה רק צלע קטן מכאן וצלע קטן מכאן שנחשבת לחזה. נמצא יש לבהמה כ"ב צלעות גדולות שיש בהן מוח. ובנשברו בהן י"ב מחציו ולמעלה כלפי שדרה. טריפה [נ"ד]. ובעוף שנשבר רק צלע א' ויש בו עוקץ. אף שלא כנגד הריאה אין להתיר רק לכבוד שבת והפ"מ. מיהו כשהבשר שלם על העוקץ כשר [שפתי דעת נ"ז סק"ב]:

סעיף כא

ודרוסת הזאב

דרוסה היינו הכאה. שהטורף מכה בצפרניו בבהמה. ואין דרוסה רק ביד של הטורף. וכשהטורף חי. ומכה מדעת. וסי' יחד]:

סעיף כב

רבי יהודה אומר

מלתא דת"ק מפרש. והלכה כוותיה:

סעיף כג

דרוסת הזאב בדקה

בכבש ועז. אבל לא בשור. ובעגל רק בהפ"מ שרי [ש"ך נ"ז סק"ב]:

סעיף כד

ודרוסת ארי בגסה

וכ"ש בדקה ועוף:

סעיף כה

דרוסת הנץ

שפערבער :

סעיף כו
בעוף הדק

יונים. וה"ה בתרנגולים קטנים. ואפילו גדולים מהדורס:

סעיף כז
ודרוסת הגס

האביכט:

סעיף כח
בעוף הגס

אווזים וברבורים. וקיי"ל דנץ וגס יש להן דריסה אפילו בגדיים וטלאים. וכ"ש בעופות הגדולים מהם. מיהו בגדיים וטלאים אין להם דריסה רק כשהגיע צפרנם לחלל [ש"ך נ"ז סקי"ב]. אבל שאר עופות הדורסים. יש להן דריסה בעוף השוה להן בגודל. ולא בגדול מהן [נ"ז ג']. וכל דרוסה צריך בדיקה. ואנן לא בקאינן לבדוק. רק אם היא תרנגולת. יוכל להשהותה עד שיעברו עליה כ"א יום שלא תניח בהן ביצה. ואם אח"כ שוב תתחיל להניח ביצים. כשרה [שם]:

סעיף כט
טרפה

ר"ל כל שהוכתה מכת מות שאי אפשר לחיות עוד י"ב חודש. טריפה [ונקט מלת כמוה*). דר"ל אפילו היא חיה כמה שנים. אמרינן שהיא מהמיעוט. דרובן אינן חיין] וזה הכלל דנקט. מרבה ד' טריפיות שנזכרו בדוכתא אחרינא במשנה. בהמה שנחתכו רגליה [לקמן פ"ד מ"ו]. ונעקר חוליא א' מהשדרה. אפילו מאותן שאין בהן צלעות. ואפילו במקום שאין פסיקת חוט השדרה פוסל. טריפה [כאהלות פ"ב מ"ג]. וגלודה [לקמן מ"ב]. וחרותה [שם]. ועוד מרבינן בזה הכלל. ז' מיני טרפיות. ואלו הן א) קולית הירך. הוא העצם השלישי שברגל. כשנמנה ממטה למעלה. והעצם הזה עגול בראשו כעין תפוח שבראש המכתש. והתפוח הזה תקוע בחור שבעצם שבגוף שעשוי כמכתשת. ואם נשמט המכתש הזה מהמכתשת. היינו בוקא דאטמא דשף מדוכתיה. וכך דינו. אם גם נרקבו רוב הניבין. והן הגידין שאחוז בהן המכתש בהמכתשת. טריפה. ואנן לא בקאינן בבדיקת רקיבה. ולהכי בשף מדוכתא אפילו לא נרקבו ולא נפסקו הניבין טריפה. ובדמשק אליעזר לי"ד כתב שהסי' הוא אם ירך א' גבוה מחברתה הוא סי' דשף מדוכתא. ואילה"ק מבכורות [פ"ו מ"ז] דחשבינן לה בין המומין. א"כ אינה טריפה. י"ל התם מיירי בלא אתעכל ניביה. מיהו בהפ"מ מכשירין בב' תנאים. (א') שעור ובשר חופין את רובו

[עיי' פי' זה בי"ד נ"ה מסעיף ז' ולהלן] (ב') שהניבין ג"כ שלימין ובריאים. ופירוש ניבין. לרמב"ם ומחבר ר"ל העור הגידים שבשפת המכתשת סביב. והעור ההיא דבוק ואחוז גם כן במכתש סביב חוץ למכתשת. ולרש"י הוא גיד כמו חבל שבראש התפוח הנ"ל שקשור בו ג"כ בעומק המכתשת. ויש לחוש גם לפי' זה [שפתי דעת נ"ה א' וח']. וביש חכוך ושריטות בראש המכתש. ומכ"ש בנשבר המכתש או המכתשת. דינו כנשמט. דאז ודאי נשמט הקולית ממקומו [שפתי דעת נ"ה סק"ח']. וכן נ"ל ראיה דאל"כ לא משכח"ל שף שלא יהיה לכה"פ ג"כ אפסיק ניביה. וא"כ נפל התירא דשף בלא אפסיק ניביה בבירא. אע"כ דגם בכה"ג מחשב שף]. וכ"כ בנשבר עצם הקולית תוך ד' גודלין סמוך לגוף בגסה. ותוך ב' בדקה. ותוך אגודל בעוף הגס. ובעוף קטן לפי קטנו. אפילו חזר ונקשר היטב. טריפה. אפילו לא נרקבו ולא נפסקו הניבי. דדינו כשמוט. מיהו בהפ"מ מכשירין בכה"ג אם עור ובשר חופין את רוב השבירה. ואף שנפסקו הניבין אם רק לא נרקבו. ובהא קיל נשבר. יותר מאילו ודאי שף. דבודאי שף צריך גם בהפ"מ שלא נרקבו וגם לא נפסקו הניבין [שם]. ובנתעכל הניבי ולא נשבר ולא נשמט הקולית. כשר [ופ"ח מחמיר. ולא קיי"ל כוותיה] [שפתי דעת נ"ה סק"ו]: ב) כוליא שנתמסמס ונרקב בשרה. או שנחלקה לב' במכת חרב בכח [עפר"ח]. בשניהן אם הגיע הלקותא בתוך הלובן שבתוך הכוליא טריפה. וה"ה בהיה הלקותא בהלובן לבד. טריפה. וכל זה באין מוגלא. אבל בלקתה במוגלא או במים עכורים. אפילו אינה רק בועא קטנה שעליה מבחוץ. טריפה. וכ"ש אם בועא קטנה בפנים עד החריץ. מדנגע בחריץ לא מחשב חסרון מבפנים וטריפה אבל בלקתה במים זכים ומתוקים. אפילו הלקותא היא ג"כ בלובן. כשר. רק צריך שישאר קצת מהלובן קיים [רט"ז מ"ד סק"ו וס"ק ח']. וי"א דאף בנתמסמס הבשר א"צ שיגיע ללובן [ש"ך שם סק"ה]. וי"א דאף מוגלא אינו פוסל רק כשהוא בלובן [פר"ח שם]. מיהו כשיש מוגלא בתוך בשר הכוליא. ולא נתגלה לחוץ וגם לא לחריץ. כשר מדהו"ל חסרון מבפנים [ט"ז שם סק"ו]. ואין טריפות כוליא בעוף [מ"ד]. ג) טחול שניקב נקב מפולש במקום העב שלו. ולא נשאר החצי מעובי אותו מקום בטחול. טריפה. ובאין הפ"מ כל מה שמונח מהטחול על הכרס אף שאינו דבוק לו. אם ניקב טריפה. ואפילו בהדק שבצד העב נמי יש להחמיר באין הפ"מ. ובהפ"מ כל שאין דבוק להכרס. נקרא דק. וכשר כשניקב [שפתי דעת מ"ג ה']. ועגלים שמצוי בהם נקב בטחול בצד הגס הכשיר רט"ז [מ"ג סק"ב]. ומשמע מדבריו אף באין מצוי ברובם. וכן הסכים ע"ר אאמ"ו הגזצוק"ל. ואין טריפות בטחול בעוף. וראוי להחמיר לעצמו [שם]. ד) נתדלדלו הסימנין ברוב מקום דבוקן בלחי. ולא נשאר רק כאן מעט וכאן מעט. טריפה [סי' כ"ד ט"ז]. וכ"כ

סימנין שנדלדלו זמ"ז ברוב ארכן. טריפה [ל"ג] ה) צלע גדולה שנעקרה עם חצי חוליתה טריפה. ובנעקרה צלע קטנה וחצי חוליתה. או שנעקר צלע א' מעיקרא בלי חוליא. באין הפ"מ יש להטריף [ש"ך נ"ד סק"ד]. ו) עצם הגלגולת שנתרוצץ. אף שלא נפחת העצם ולא ניקב הקרום. בין שהרצוץ הוא ברוב גבהה [דהיינו שנתרוצץ המקום שמהעינים עד הקרניים ברוחב חוט שלא בעיגול ההיקף. רק דרך גובה. וברוב גובה אותו מקום] או ברוב הקפה (דהיינו שנתרוצץ רוב היקף מקום הנ"ל ברוחב חוט). טריפה [סי' ל']. ז) יש אומרים דכרס החיצונה דמתניתין. הוא חלק מכרס הפנימי [כש"ס ד"נ ע"ב]. וא"כ מרבה נמי בזה הכלל בשר החופה את רוב הכרס. וכמבואר לעיל סי' ט"ו ט"ז. ובכל הנקבים שבמשנתינו שאוסרים יש ה' דברים שהם כנקב (וסי' מסמים). ואלו הן א) מראה שנשתנה. באבר שנקב פוסל בו. ודוקא כשיש מוגלא או בשר בלוי על המראה וכשמגרר המוגלא והבשר הבלוי. עדיין נשאר שנוי. מראה בבשר הבריא שתחת המוגלא. אז הו"ל כנקוב [שפתי דעת מ"ג ד']. אבל כשהבשר בריא לגמרי. רק שנשתנה מראיתו כשר. דאין מראה פוסל רק בד' מיני טריפות [אורך סימן]. ואלו הן (א) נפלה לאור ונתאדמו בני מעיה הירוקות. או הוריקו האדומות טריפה [נ"ב]. (ב) וושט יש לו ב' עורות. חיצון אדום ופנימי לבן. ואי חליף ברובו טריפה [ל"ג ה']. (ג) ריאה שיש עליה א' מג' מראות הפסולות. שחור. לבן. געלב. כלעיל [ל"ח]. (ד) כוליא שיש בה לובן או שחור או געלב. י"א שהיא לקותה [מ"ד]. [וכ"כ מראה אדום או שחור פוסל בדרוסה כסי' נ"ז. רק דאנן לא בקאינן למבדק בדרוסה]. אולם כשהמראה שחור. אף שהבשר בריא ושלם דינו כנקוב בכל האיברים באין הפ"מ [משבצות מ"ג ה']. ב) סירכא בשאר איברים חוץ מריאה. בעי בדיקה לכתחילה אחר נקב. ובדיעבד מותר בשאר אברים בלא בדקו שם אחר נקב. חוץ מטרפש שנסרך להמסס. ולא בדקו אחר מחט. אסור אפילו בדיעבד [משבצות מ"ב א']. ג) מכה מעבר לעבר או בשר שלקוי קצת. הו"ל כבשר שנתמסמס שהרופא גורדו. וכנקוב דמי [מ"ח ש"ך סק"ט וט"ז שם]. ד) יבלת ווארצע. דינו כקרום שמחמת מכה. ואם הוא מעבר לעבר כנקוב דמי [שפתי דעת מ"ט ב']. ה) מחט שתחוב בא' מבני מעים מצד פנים. ומצד חוץ כנגד פי המחט יש מראה. או סירכא. או מכה. או יבלת. או קורט דם [היינו טפת דם ממש או דם נצרר. [שפתי דעת מ"ו סק"ט]. או שיש מבחוץ חלודה כנגד פי המחט. טריפה [שפתי דעת סמ"א. ומ"ח ס"ט]. אבל באין מחט תחוב כנגדן מבפנים. כשרים כל הנהו בשבשר שלם תחתיהן [צ"צ סי' מ"ט]. מיהו במונח המחט בבמ"ע ואינה תחובה. ויש סרכא בחוץ. רק בהפ"מ יש להתיר (שפתי דעת סמ"א):

סעיף ל
ואלו כשרות בבהמה

כולהו צריכי. וכדנפרש:

סעיף לא
ניקבה הגרגרת

ואינו חסר מגוף הגרגרת כשיעור איסר. וכדמפרש לקמן. והא קמ"ל דבנקב כאיסר טריפה [ל"ד]:

סעיף לב
או שנסדקה

מיהו בזה צריך שישאר בה למעלה ולמטה משהו שלם במקום שראוי לשחיטה [ל"ד ז']:

סעיף לג
עד כמה תחסר

כשניקבה שתטרף:

סעיף לד
עד כאיסר האיטלקי

והכי קיי"ל. ולדידן משערין כשהנקב כרוב רוחב חלל הקנה [שם]. והא דלא נקט להך טריפה במשנה א'. וכ"כ קשה למה לא נקט התם גלודה דטריפה לחכמים כמ"ב. וכ"כ לא נקט ניקב טחול בסומכא דטריפה. י"ל דכולהו אתרבו בזה הכלל וכדמשני בש"ס [דמ"ב ב'] מדיש עוד כמה מיני טריפות דלא פרט להו במתניתין ואתרבו כולהו בזה הכלל:

סעיף לה
נפחתה הגלגלת ולא ניקב קרום של מוח

קמ"ל דבנפחת הגלגולת בלי נקיבת קרום כשר. ולא אמרינן וודאי סופו לנקוב הקרום. מיהו כשנקב הגלגולת גדול כסלע. והוא מעט פחות משליש טפח. אין זה פחת אלא חסרון וטריפה [ל']:

סעיף לו
ניקב הלב ולא לבית חללו

קמ"ל הכא דלא תימא דמשנה א' מיירי אפילו סמוך לבית חללו. דבכל תורה כולה רובו ככולו.:

סעיף לז
נשברה השדרה ולא נפסק החוט שלה

קמ"ל דלא תימא רישא או או קתני. או י"ל דסד"א דברישא תרתי בעי. נשבר ונפסק. קמ"ל דהא בנפסק לחוד טריפה:

סעיף לח
ניטלה הכבד ונשתייר הימנה כזית

קמ"ל דרישא דנקט ולא נשתייר ממנה כלום טריפה. היינו רק אליבא דר"ש ב) [דמ"ו א'] דס"ל דבנשתייר אפילו קצת כשרה. ולהכי נקט הכא דבנשאר כזית כשרה. והיינו כר' חייא. וכדקיי"ל כוותיה:

סעיף לט
המסס ובית הכוסות שניקבו זה לתוך זה

קמ"ל דלא תימא לחוץ דרישא ר"ל מפולש. ואפילו במקום חבורן. קמ"ל:

סעיף מ
ניטל הטחול

קמ"ל הא ניקב בסומכיה טריפה. וכלעיל:

סעיף מא
ניטלו הכליות

אפילו נטלו כל ב' הכליות. או שהיו ג' כליות. ואפילו דבוקים יחד במקום חריץ. אף דבכל דוכתא כל יתר כנטול דמי. הכא כשר [ב"ח מ"ד]. וה"ה בניקב הכוליא או שיש חתך בהכוליא ואפילו במקום חריץ. רק שלא נחלקה לשנים כשר [עי' רפ"ח מ"ד סק"ה]. מיהו דוקא כשנבראת בלי כליות. או שניטלו על ידי אדם. אבל בנטלו הכליות ע"י חולי לש"ך ורט"ז ולמחבר טריפה. ולרש"ל כשרה. והסימן שנבראת כך. הוא כשהכיס שבו הכליות מלא שומן. אבל כשכיסן ריק. סי' הוא שנמוחו ע"י חולי [שם]. אמנם כוליא שהקטינה. לכ"ע יש חילוק דאם אין פניה שבחוץ כווץ. סי' הוא שנבראת כך וכשרה. אבל כשהוא כווץ. ע"י חולי הקטינה. ואז צריך שישאר בגסה יותר מכשיעור ענבה בינונית [ולרט"ז ר"ל חלק א' מכוליא שכולה עשויה ענבים ענבים]. ובדקה יותר משעור פול. וי"א דסגי כענבה בגסה וכפול בדקה [שם]:

סעיף מב
ניטל לחי התחתון

ממעל לוושט וקנה. באופן דליכא עיקור סימנין. כשרה. ודוקא בשיכולה לחיות על ידי

שיתחוב המאכל לגרונה [ל"ג. וה"ג בש"ס דנ"ה ב'. ותמהני וכי ס"ד שבהמה שצבתה פיה שאינה יכולה לחיות ע"י המראה והלעטה נימא דטריפה. דאף דכלל בידינו כל שאין כמוה חיה טריפה. היינו ע"י החבורה בעצמה. ולא ע"י שאינה יכולה לאכל. ואת"ל דבשאינה יכולה לחיות ע"י המראה והלעטה. הוה אות דהרעותא גדולה ותמות מצד החבורה בעצמה. ה"ת אי גרסינן בש"ס אמר ר' זירא. י"ל דהכי קבל מרבותיו. אבל אי נימא כרא"ש דרק הגאונים כתבו כן מסברא דנפשייהו. קשה שפיר מנ"ל. וכי להוסיף על הטריפות יש בידינו. כלעיל [דנ"ג א']. וצ"ע]:

סעיף מג

ניטל האם שלה

הוא הכיס שהולד מונח בתוכו ברחם. ובעוף י"א דרק בהפ"מ כשר. ובניקב האם דינו כניטל. וי"א דבניקב. אף בבהמה אין להכשיר רק בהפ"מ ובנימוק הולד. י"א דטריפה. וביצים צבויים בעוף. המנהג להקל לצורך [מ"ה]:

סעיף מד

וחרותה בידי שמים

שצמק בשר הריאה שלה. שכשמנפחין אותה. עולות רק הסמפונות. בנפיחה. והבשר שבין סמפון לסמפון נשאר מונח מת. ועל ידי זה נראות כחריות וענפי אילן נפוחות. אם נעשה זה בידי שמים על ידי רעם שנפחדה על ידו. או מפחד חיות רעות. כשרות. דהדרא בריא. [ומ"ש בספר חכמת אדם דלא מצא לאחד מראשונים שכתב הטעם דהדרא בריא. א) במחילת כבודו אשתמיטתיה מניה שכך כתב רש"י בפירוש [חולין דנ"ה ב']. אבל בהופחדה ע"י אדם ששחט אחרת לפניה וכדומה. אז דוקא כשלא צמקה אונא שלימה כשרה. וכשנשרה הריאה כ"ד שעות במים פושרין בחורף ובצוננים בקיץ. והדרא בריא. הוא סימן שנעשה בידי שמים. אבל אין אנו בקיאין בבדיקה רק כשמסתבר שבא לה ע"י רעם וכדומה. ולרש"ל ורט"ז בכה"ג א"צ בדיקה [ל"ו ט"ו]:

סעיף מה

הגלודה

שנפשט כל עורה ע"י אדם או ע"י חולי:

סעיף מו

וחכמים פוסלין

וקיי"ל כחכמים. מיהו בנשאר כרוחב סלע [הוא מעט פחות משליש טפח. כסי' ל']. על הטבור. וכרוחב סלע על ראשי אבריה. וכרוחב סלע על השדרה כולה. כשרה. ובנטלן

אלו ושאר העור קיים. דוקא בנטלו כל ג' שעורי רוחב סלע הנ"ל. אבל בניטל רק א' מהן ושאר העור קיים. כשר. ועוף שניטל כל נוצותיו מחמת חולי ונשאר ערום. טריפה [נ"ט]:

סעיף מז

ואלו טרפות בעוף

אף דכל הטרפיות שבבהמה. ה"ה בעוף [כש"ס דנ"ו סע"א]. [ואי"ל דהרי מצינו בענף היוצא מבד במעיים טריפה בבהמה וכשר בעוף [כש"ס דנ"ח ע"ב]. י"ל דהיינו בנברא כך ומטעם דכל חיווי ברייתא הכי אית להו. אבל בקלקול אבר. אין חילוק בין עוף לבהמה. והא דטחול שניקב בעוף דכשר [כי"ד סי' מ"ג]. היינו מדאינו דומה בתוארו כבבהמה. אינו נקרא טחול ודומה כאין לעוף טחול כלל [אב"י טעם זה ששם ע"ר שליט"א בפי הרמב"ם. פנים חדשות בא לכאן. כי לא מצאתיו לשום מפורש ב). והוא כפתור ופרח. ובו מתורץ קו' הר"ן על הרמב"ם שכתב [בפ"י משחיטה ה"י] דמדהוא עגול אין בו טריפות נקובה. והרי אדרבה מדא"א לחלק בו בין סומכא לקולשא. הול"ל ספיקא לחומרא ויהיה הכל כסומכא. ולע"ר הנ"ל ניחא. דלא לחנם נקט הרמב"ם יתור לשון. עגול הוא כעינב. ואינו כטחול בהמה עכ"ל. אלא ר"ל מדהוא עגול אינו כטחול כלל. דאע"ג דריאה של עוף נמי אינו דומה בתוארה לריאה דבהמה. מדאין לעוף חתוכה דאוני. ואפ"ה דינה כריאת בהמה. י"ל דעכ"פ תוארה הכללי הוא ממש כשל בהמה. וגם בבהמה מצוי שלא יהיו לה חתוכי דאוני. משא"כ טחול עגול אינו מצוי כלל בבהמה. ועוד דגם התלמוד הזכירה בכלל ריאה כחולין [דנ"ז א']. אפ"ה קמ"ל הך מתניתין דכולהו צריכי:

סעיף מח

פסוקת הגרגרת

נקובת הוושט אגב פסוקת הגרגרת נקט לה. דלא תימא בעוף דזוטר חיותה. אפילו לא נפסק רוב חלל הגרגרת לרחבה טריפה. קמ"ל:

סעיף מט

הכתה חולדה

וויעזעל. וה"ה בהיה הנושך או הנשוך מין הגדול יותר. רק אורחא דמלתא נקט:

סעיף נ

על ראשה

מיירי שהכתה ברגליה. או שנשכה בשיניה. דאלו ביד יש דרוסה לחולדה בעופות. וכל כנגד חללה טריפה [ונ"ל דמקום כו' דנקט תנא. לאו אמוכה לחודא קאי. רק גם אמכה. ור"ל מקום שבחולדה שעושה להמוכה בו טריפה ולא דרוסה] ג):

סעיף נא
מקום שעושה אותה טרפה

ר"ל שניקבה העצם. שיש לחוש שניקב קרום של מוח. וצריך בדיקה. והא דלא נקט ניקב הגלגולת. קמ"ל דכל שהכתה חולדה אף שלא חזינן שניקב הגולגולת. צריך בדיקה. וכדקאמר בש"ס. אבל בבהמה אין חוששין לנקיבת הקרום. ורק בנפחת הגולגולת כסלע. טריפה בלא"ה. דסופו לנקוב הקרום. ולדידן כל שניקב הגולגולת בעוף. אין אנו בקיאין בבדיקה [ל']. וי"א דקמ"ל בעוף. דאף בעוף לא מטרף בנשבר הגלגולת רק בניקב הקרום. וי"א דקמ"ל דבעוף בניקב העליון לבד טריפה:

סעיף נב
ניקב הקורקבן

מאגען. פופפעק. ודוקא בניקב מפולש גם הכיס שבפנים. ובנמצא מחט תחוב בקורקבן מצד חוץ אף שלא נקב מעבר לעבר. לא גרע ממחט שנמצא מונח בחלול הגוף. דטריפה. דחיישינן לנקיבת אחד מאברים הפנימיים [מ"ח ס"י]:

סעיף נג
ניקבו הדקין

קא משמע לן משום סיפא. דאלו כשרות בעוף יצאו ב"מ ולא ניקבו. דלא תימא בעוף אפילו ביצאו לחוד טריפה. ולפעד"נ קמ"ל דדוקא נקבו הדקין טריפה. הא בניקב כרס החיצונה בעוף כשר. כל שאין חשש שניקב העור ע"י קוץ [כדט"ז ססמ"ט]. מיהו בנמצא מחט תוך חלול הדקין של עוף בתחוב במקצת טריפה. ובלא תחוב ואין רושם מבחוץ מותר בהפ"מ [מ"ו ש"ך סקי"א]. [ובר אוז שבועות במעיו. יש לבדוק בפנים. שכשתולעים נושכים נגד הבועות טריפה]:

סעיף נד
נפלה לאור ונחמרו

נתחממו. וי"א דר"ל נתכווצו:

סעיף נה
אם אדומים כשרים

מתניתי' מיירי בהאברים שאדומים בטבע. כגון לב וקורקבן וכבד [וה"ה טחול בסימנה]. להכי דוקא כשנראה שם משהו ירוק. טריפה. אפילו אין הירקות מעבר לעבר. מיהו ה"ה האברים שהן ירוקים בטבע. כהמעיים ומרה. כשהאדים שם משהו טריפה אפילו אין האדמימות מעבר לעבר [ונ"ל ל"מ דמשנתינו מפורש בה דבירוקה מיירי דמלת נחמרו

פירושו נתאדמו. כמו יין חמר (תהלים ע"ה) שפירושו יין אדום א"כ אין כאן חסרון כלל בלשון המשנה. עוד נראה לי לפי דעת רבותינו דמשנתינו רק באדומים בטבע מיירי. הא דנקטה מתניתין רק מאותן שהן אדומים בטבע ה"ט דאדומים בטבע אינן רק לב קורקבן וכבד וסד"א דמדמונחין תחת עצם החזה. אין שנוי מראה פוסלת בהן. כמו דלא חיישינן בריאה ש?נפלה לאור מה"ט מדטמונה תחת הצלעות [כש"ס דנ"ז א']. קמ"ל דאפ"ה דוקא בריאה דטמונה שם מג' צדדים. משא"כ לב וכו' דאין עצם החזה מגין עליהן רק מצד א'].
מיהו כשנשתנו מראיתן ושלקן [היינו אפילו בישול מרובה כרתוי"ט תרומות פ"י מ"י וי"א]. וחזרו למראיתן כשר [ובשפתי דעת נ"ב סקי"ט כתב דאנן לא בקאינן בשליקא. ולא ידענא אמאי. הן אמת שכך כתב הש"ך (סי' ע"ג סק"ח). אבל זה אינו רק התם דהשליקה היא חומרא. אבל הכא דהשליקה היא קולא. דאם חזרו למראיתן גם ע"י בישול מרובה שרי. א"כ לו יהא שאין אנו בקיאין ונתבשלה רק בישול מועט. כיון שחזרה ע"י בישול מועט כ"ש שתחזור ע"י בישול מרובה]. ובכל שנפלה לאור אין אנו בקיאין בבדיקה [ש"ך סוף סי' נ"ב]. ולרט"ז ותב"ש גם אנו בקיאין [שפתי דעת שם]. וגם בבהמה יש דין נפלה לאור. רק נקט עוף. מדמצוי כך. ולרמב"ם בבהמה מותר דעורה מגין עליה [עי' רא"ש].
ואין להתיר רק בהפ"מ [ש"ך נ"ב סק"ז]. אבל אם וודאי נחמרו במ"ע. יש להחמיר גם בבהמה אפילו בהפ"מ. דהרי רפ"ח ותב"ש מחמרי גם בבהמה לבדוק אם נחמרו. אמנם בנמצא שנוי מראה באברי עוף ואינו ידוע שנפל לאור. לרי"ף אסור. לפיכך לדידן דוקא בהפ"מ כשר. [ש"ך ורפ"ח נ"ב]. ולכאורה נ"ל ראיה להתיר מדקאמר ר"נ [דנ"ו ב'] אדומין שלא הוריקו ושלקן והוריקו טריפה. ואי נימא דגם בשלא נפלה לאור חיישינן. הול"ל בקיצור אדומין ששלקן והוריקו טריפה. אע"כ דדוקא בשנפלו לאור חיישינן. וקאמר שפיר אדומין שלא הוריקו ע"י נפילתן לאש. מיהו י"ל דלעולם בשלא נפלה לאור מיירי. וה"ק לא מבעיא בשלא ראה אותן קודם שבשלן. ודאי חיישינן שמא מקמי בישול ירוקין היו אלא אפילו כשראה אותן קודם בישול שלא הוריקו. דוודאי הוריקו מחמת בישול. אפ"ה אסור]:

סעיף נו

דרסה

אדם ברגלו:

סעיף נז

וטרפה בכותל

ר"ל או שדחה אותה בכח אל הכותל:

סעיף נח
או שריצצתה בהמה

כתתה אותה בהמה ע"י דחיפה והפילתה. ונ"ל דנקט הני ג' דקמ"ל דבין שההכאה היה ע"י שנפל דבר קשה עליה מלמעלה. כדריסת אדם. או שנדחקה בכח אל דבר קשה שמן הצד. כטרפה בכותל. או שנפלה על דבר קשה. כדחיפת בהמה. בכולהו חיישינן לריסוק אברים. וה"ה בנפלה ממקום גבוה. מיהו בשקפצה מעצמה בלי שרודפה אדם. אפילו גבוה מאד רפ"ה אין חוששין לה. ואפילו אינה יכולה לילך אח"כ [נ"ח]:

סעיף נט
ומפרכסת

נ"ל דר"ל אף שמנענעה א"ע וזוחלת ממקומה. אבל אינה יכולה לילך הלוך יפה:

סעיף ס
כשרה

מיהו צריכא בדיקה. ואנן לא בקיאין בבדיקה. אבל בהלכה אח"כ הילוך יפה ד' אמות. אף שנמצא שנוי באבריה בדבר שלא מטרפא בה בלא"ה. כשרה. וא"צ בדיקה [נ"ח]. ונ"ל דמה"ט נקט הכא ושחטה. והרי פשיטא דבשחטה מיירי. וגם מ"ש הכא מכולה מ"ד דלא נקט התם ושחטה. י"ל דה"ט משום דאי לא תנא ושחטה סד"א דגם קודם ששחטה כיון ששהתה נחזיקנה כשרה. ויהיה חלבה מותר. והרי זה ליתא. דהרי צריכה בדיקה להכי קאמר ושחטה כשרה. ר"ל אפשר שתהיה אז כשרה כשיבדקנה. וענ"ל דלא תקשי דלא נקט הכא אם לא שהתה טריפה. דהרי באלו טריפות בעוף מיירי כולה משנתינו. ה"ט משום דלא פסוקה לוה דהרי גם בלא שהתה אם רק עמדה. כשרה בבדיקה. והא דלא תני לה הכי במתניתין. [ה"ט דמק"ו שמעינן לה משהתה]:

סעיף סא
ניקבה הגרגרת או שנסדקה

דינה כבהמה לעיל סי' ל"א ל"ב:

סעיף סב
מקום שאינו עושה אותה טרפה

שהכתה ברגליה או בשיניה. דכל שלא כנגד המוח א"צ בדיקה [ונ"ל דקמ"ל דלא גזרינן הכתה ברגל אטו בידן]. וה"ה בנקבה הגולגולת ולא הקרום. מיהו לדידן כל עוף שניקב עצם הגולגולת. טריפה מספק שמא ניקב הקרום. ובתרנגולת מהני כשתשהה מלהניח ביצים כ"א יום. ותחזור להניח ביצים. אבל בעוף המים לא מהני שהוי בניקב הגולגולת

לבד. דטריפה וודאית היא וה"ה בעוף היבשה שניקב עצם הגלגולת כפי שעור סלע בבהמה. לא מהני שהוי [שפתי דעת סס"ל]:

סעיף סג

ניקב הזפק

קראפף מיהו גגו של זפק. דהיינו כל מה שמשפע ממנו כשמושך הוושט. דינו כוושט. ונקיבתו במשהו [ל"ג י"א]:

סעיף סד

רבי אומר אפילו ניטל

וקיי"ל כחכמים דאסור אפילו נשתייר ממנו כשיעור שיעבור ממנו המאכל לקורקבן [ססל"ג]. והא דלא נקט ניטל ברישא גבי טריפות בעוף. רק הכא בסיפא שמעינן לה מכח דיוקא דניקבה. ה"ט מדבעי לאשמעינן רבותא לרבי. דאפילו ניטל מכשיר:

סעיף סה

יצאו בני מעיה ולא נקבו

אף שלא הוחזרו עדיין. מיהו בהוחזרו. דוקא ביודע וודאי שלא נתהפכו. דכשנתהפכו סופן להרקב ולהנקב. וה"ה בלא יצרו ומצאן בבטן מהופכין טריפה [שפתי דעת מ"ו ט']. וכל זה ה"ה בבהמה. רק נקט עוף מדרגיל שיצאו מעיו. ובפרט כשמנחת ביצים:

סעיף סו

נשתברו גפיה

אפילו נשבר סמוך לגוף כל שאין עוקץ בשבירה בעצם הריצון נגד הגוף שניחש שנקב העוקץ את הריאה. ודוקא שהבוכנא קיים. דאל"כ הו"ל כשמוטת גף וטריפה. דשמא נתנקבה הריאה כשנשמט הגף. דשם מונחת הריאה. מיהו אנן נוהגין לאסור כשרין מהגוף לתחילת השבירה כרוחב אגודל. דהיינו ב' שעורות באורך מלבד מה שתחוב מהבוכנא בחור שבעצם שבגוף. ואפילו אגודל מצומצם סגי. אבל בשנשבר תוך שיעור הנ"ל סמוך לגוף. הו"ל כשמוטת גף. ואפילו בחזרו ונדבקו העצמות שבשבירה. שבר אל שבר יחדיו היטב. טריפה. ולעת הצורך יש להקל בכה"ג כשנדבקו היטב והבוכנא קיים. ואין עוקץ בשבירה. ואין ריעותא בצלעות [ש"ך ל"ג סק"ו ומנחת יעקב כלל פ"ז אות ל"ח]. [גם בכו"פ הכשיר עכ"פ בהפ"מ אמנם בשפתי דעת סי' נ"ו סקי"ב כתב שאין המנהג להקל בזה]. ובנשבר הגף רחוק מהגוף כשיעור הנ"ל. ויש עוקץ בשבירה. יבדק אם נצרר הדם בצלעות בפנים. טריפה. דשמא ניקבה הריאה [שפתי דעת נ"ג ט']:

סעיף סז
נשתברו רגליה

מן הארכובה ולמטה [עי' מ"ש לקמן פ"ד מ"ו]:

סעיף סח
נמרטו כנפיה

הם הנוצות הגדולות שעל כל גופה:

סעיף סט
רבי יהודה אומר אם נטלה הנוצה פסולה

הם הנוצות הדקים שנקראין פלאם פעדערען. והא דלא חשיב לה לעיל באלו טריפות בעוף. [במ"ג] היינו משום דהאי תנא פליג אר"י. וקיי"ל דגם בכה"ג כשר. ואפ"ה נהגו להחמיר בכה"ג. אם לא שנשרו מריבוי שומנו [נ"ט]:

סעיף ע
אחוזת הדם

שנתרבה דמה פתאום. ועד השתא הוה נקט תנא בחולי שבאברים. והשתא נקט חולי של כל גופה:

סעיף עא
והמעושנת

שנכנס עשן בגופה:

סעיף עב
והמצוננת

שנצטננה:

סעיף עג
ושאכלה הרדופני

מין עשב והוא סם המות לבהמה:

סעיף עד
ושאכלה צואת תרנגולים

שהבהמות מתות כשיאכלוה:

סעיף עה
או ששתת מים הרעים

מים מגולים. דאפשר ששתה מהן נחש. וה"ה שאר חולי שהוחלה כל גופה על ידו. רק נקט הנהו שמסתכנת בהן ביותר:

סעיף עו
כשרה

ודינה כשאר מסוכנת [לעיל פ"ב מ"ו]:

סעיף עז
אכלה סם המות

ר"ל דבר שהוא סם המות לאדם ולא לבהמה:

סעיף עח
או שהכישה נחש

שהאוכל מבשרה מסתכן:

סעיף עט
ואסורה משום סכנת נפשות

:

סעיף פ
סימני בהמה וחיה נאמרו מן התורה

דכשהיא מעלת גרה ומפרסת פרסה. טהורה:

סעיף פא
אבל אמרו חכמים

ר"ל כך מקובלנו הלממ"ס:

סעיף פב
כל עוף הדורס

היינו שמגביה מאכלו מהקרקע בין אצבעותיו ואוכל. וי"א דר"ל שדורס הבעל חי לארץ. ונועץ צפרניו בו כדי לאכלו. ואפי' אינו אוכלו בעודו חי [ודלא כר"ב. ועש"ך פ"ג סק"נ]:

סעיף פג
טמא

ואסור באכילה:

סעיף פד
כל שיש לו אצבע יתירה

אצבע קטנה שאחורי הרגל ממעל להאצבעות האחרות. וי"א דר"ל שהאצבע האמצעי שברגלו ארוכה מחברותיה:

סעיף פה
וזפק

קראפף:

סעיף פו
וקורקבנו נקלף

שהכיס שבתוך הקורקבן נקלף ממנו ביד בלי צורך חתוך סכין:

סעיף פז
טהור

ודוקא כשהוא ידוע שאינו דורס. וכשחרטומו רחב וכף רגלו רחבה כשל אווז דאז ידוע שאינו דורס ויש לו עוד ג' סימני טהרה הנ"ל. שרי מדינא [ש"ך פ"ב סק"ד]:

סעיף פח
רבי אליעזר בר צדוק אומר כל עוף החולק את רגליו

שכשמעמידו על חוט חולק אצבעותיו לכאן ולכאן:

סעיף פט
טמא

דאז ידוע שהוא דורס. וה"ה כשקולט מאכלו מהאויר ואינו מניחו על הארץ קודם שיאכל. והכי קיי"ל. מיהו לדידן אין שום עוף נאכל רק במקובל שהוא טהור. ורק באותו ארץ שמקובלת כך שמותר. לא בארץ אחרת [עי' צ"צ ססי' כ"ט]. וכל כה"ג א"צ לבדוק אחר סימנים [פ"ב]:

סעיף צ
ובחגבים

זהו סימן טהרתן. כל וכו':

סעיף צא
וקרסולים

הן רגלים ארוכים. שמלבד הד' רגלים יש לו עוד ב' רגלים סמוך לצואר. שכשידלג יתחזק א"ע בהך:

סעיף צב
רבי יוסי אומר ושמו חגב

דאף שיש בו כל הסימנים אינו כשר אא"כ שמו חגב ונוהגין השתא שלא לאכול חגבים כלל [רט"ז סי' פ"ה]:

סעיף צג
כל שיש לו סנפיר

פלאם פעדער אחת:

סעיף צד
וקשקשת

שופפע אחד:

סעיף צה
רבי יהודה אומר שני קשקשין וסנפיר אחד

וקיי"ל כת"ק וי"א דאין להתיר בקשקשת אחד. רק כשהיא תחת הסנפיר או תחת לחייו או בתחתית זנבו [פ"ג]:

סעיף צו
ואלו הן קשקשין הקבועין בו

שאינו מנענע אותן כששט [ואפשר לפע"ד כוונת המשנה לאפוקי כשהן מגוף הדג עצמו, כעין שטיינבוטטען שלנו שיש לו על גביו כעין תנוכים קשים ועבים שאי אפשר לטלן ממנו רק בחוזק. נמצא שאינן כדבר הקבוע בו. רק מגוף הדג בעצמו הן. ואין נקראים קשקשין]:

סעיף צז
הפורח בהן

ששט בהן. [ונ"ל דקמ"ל לאפוקי כשזוחל על סנפיריו ביבשה כמו שעושה אאל]:

פרק ד

סעיף א
והוציא העובר את ידו

אורחא דמלתא נקט. דכשמוציא העובר ידו דרך אמו להתקשה לילד. ומדאין יכולה לילד בדרך זה רגילין לשחטה קודם לידתה:

סעיף ב
והחזירו

ושחט האם קודם שילדתו:

סעיף ג
מותר באכילה

ר"ל כל הנשאר מהעובר בפנים. וגם מקום חתך עצמו כשחתך היוצא לחוץ. מותרים ע"י שחיטת אמו. ומה שיצא מהאבר לחוץ אסור אפילו החזרו. אבל בלא החזר האבר. אז אסור מקום החתך. מיהו דוקא בלא ילדתו קודם ששחטו האם. אבל בילדתו ושחט הולד. גם האבר שיצא מותר [סי' י"ד ב']:

סעיף ד
הוציא את ראשו

רוב פדחתו:

סעיף ה
הרי זה כילוד

ואינו ניתר תו בשחיטת אמו. ולפיכך בין שמצאו בהבטן מת אפילו היה בן ט'. או שהיה בן ח' אפילו חי. כולו אסור. רק כשיש ב' לטיבותא שמצאו בן ט' חי. אז ניתר כולו בשחיטת עצמו אפילו אמו טריפה [שם].

סעיף ו
חותך מעובר שבמעיה

ולא הוציא האבר שחתך. ושחט האם [ונקט לשון חותך. דאפילו לכתחילה מותר. דכשיש לו שום צורך בדבר אין כאן משום צער בע"ח והכא הרי עושה כן להקל יציאתו ולהציל האם [כאה"ע סוף סי' ה']:

סעיף ז
מותר באכילה

דהותרו הולד והנחתך ממנו בשחיטת האם:

סעיף ח
מן הטחול ומן הכליות

של האם. שהן אברים שלא נטרפו בו כשנחתך ממנו. דבטחול מצי איירי בנחתך במקום הדק. ובכליות מיירי שנא חתך בכח. או שלא הגיע החתך לחריץ. [אמנם תמהני האיך אפשר שיושיט ידו למעי בהמה ויחתוך מטחול וכליות. הרי טחול וכליות הם

תוך חלל הגוף. מחוץ לפנימיות המעיים. ואיך אפשר שיושיט ידו לתוך החלחולית ויחתוך דרך שם הטחול וכליות. ולא ינקב הטבחיא שתטרף בו ואפילו חלחולית שנקבה לחלל טריפה [מ"ו ס"ה]. מיהו בהמשנה אפשר לומר שחתך בסכין מבחוץ נגד הטחול והכליות. ולא גרע מתרנגולים מסורסים דשריין בשנעשה ע"י אומן בקי שלא ינקב שאר האיברים [כשפתי דעת מ"ו סק"י]. אבל בש"ע סי' י"ד כתוב הושיט ידו למעי בהמה. וזה א"א וכדאמרן א). ונ"ל דמיירי שהושיט ידו להרחם וניקבו. וחתך דרך שם מהטחול וכליות. וכן משמע ממתני' דנקט לה במקשה לילד. דבל"ז מי פתי יסור הנה ויחתוך וכו' אלא שהיה מקשה לילד והושיט ידו להרחם ורצה לחתוך העובר לאברים. כי כן אורחא (כלקמן מ"ב) וחתך שלא בכוונה מטחול וכליות. ומכאן משמע ראיה דלא כי"א סי' מ"ה דס"ל דניקב האם טריפה]:

סעיף ט

אסור באכילה

אף שנשארו בתוכה:

סעיף י

שאינו גופה מותר

לאתויי ולד שפרסותיו קלוטות שנמצא במעי פרה. דאף דלר"ש קלוט שנולד אסור [ש"ס ס"ח ב']. עכ"פ כשנשאר במעי אמו שרי:

סעיף יא

ומשליך לכלבים

ומכ"ש דמותר למכור אז כל העובר לנכרים קודם שנולד. דכל כמה דלא נפיק רובו לא קדיש בבכורה:

סעיף יב

יצא רובו

כאחד. וחתכו. ור"ל שלא חתכו אברים אברים מקמי הכי:

סעיף יג

הרי זה יקבר

ר"ל כולו יקבר. דדינו כבכור שמת שצריך קבורה. אבל במחתך אברים אברים ומניחן לפניו עד שיצא הרוב. אז א"צ קבורה רק האברים שיצאו אחר שיצא הרוב ולא האברים שיצאו תחלה. דקיי"ל דכשיצא הרוב מכאן ולהבא הוא קדוש [כש"ך*) שי"ט סק"ו].

והיה כשמכר לנכרי המיעוט שיצא קודם שיצא הרוב. לא קדש בבכורה למפרע לכשיצא הרוב אח"כ [שי"ט ב']:

סעיף יד
ונפטרה מן הבכורה

לרמב"ם אסיפא לחוד קאי. דדוקא כשהראשון יצא רובו. דאז הראשון קדיש בבכורה וצריך קבורה. לפיכך הבא אחריו אינו בכור. ולרש"י ותוספות גם אריאשא קאי. דאפילו השליך לכלבים כל אברי הראשון אחת אחת כשיצא. אפ"ה עכ"פ אין הבא אחריו פטר רחם. ואינו בכור [שי"ט ס"ב]:

סעיף טו
טהור

דולד טהורה טהור מק"ו. דאם הועיל לו מחיצת אמו להתיר באכילה את הולד כשמת במעיה ונשחטה אמו. מכ"ש שתועיל לו חית אמו לטהרו מידי נבילה. ובהמה טמאה איתקש בתורה לטהורה:

סעיף טז
ובטהורה טהור

ס"ל טומאה בלועה מטמא. ומדכתיב נפש כי תגע בנבלת בהמה טמאה. והרי גם נבלת בהמה טהורה מטמאה. אע"כ דקרא מיירי בולד שמת במעי אמו דאז רק באמו טמאה טמא ובטהורה טהור:

סעיף יז
החיה טמאה טומאת שבעה

מדנגעה במת. מיהו טומאתה רק מדרבנן. דהרי טומאה בלועה אינה מטמאה. ואפ"ה טמאה מדרבנן. משום דירכי אשה מכסים רחמה. להכי חיישינן שמא יוציא העובר ראשו והחיה תהיה סבורה שעדיין הוא במעיה. משא"כ ברועה לעיל. משום דבהמה רחמה בגלוי וא"א שיטעה הרועה:

סעיף יח
והאשה טהורה עד שיצא הולד

דאשה אי אפשר שתטעה כחיה. דמרגשת בעצמה כשיצא ראש הולד חוץ לפרוזדור. ואת"ל חיה נמי בשעה שתגע בהולד תשאל לאמו אם כבר יצא ראשו. נ"ל דמדטרודה היא אז. שמא תשכח לשאל לאמו. וגזרינן שאלה אטו לא שאלה:

סעיף יט
בהמה המקשה ללילד והוציא עובר את ידו וחתכה

דירא שמא יחזירו ויקש לדתו. והרי אבר הנחתך מהחי מטמא כנבילה:

סעיף כ
ואחר כך שחט את אמו הבשר טהור

בשר העובר שנשאר בבטן אמו טהור. דאף דכשחתך האבר נגע העובר במקום חתך באמה"ח שהוא טמא. בהמה אין מקט"ו מחיים. ואף שהעובר היה אז מתי עכ"פ אמו היתה אז חי. והעובר שבמעיה כגופה חשיב. מדמהני ליה שחיטת אמו לטהרו מטומאת נבילות:

סעיף כא
שחט את אמו

אחר שהוציא הולד ידו:

סעיף כב
ואחר כך חתכה

חתך היד שהוציא הולד:

סעיף כג
הבשר מגע נבלה

ר"ל בשר העובר טמא כאילו נגע בנבילה. מדנגע העובר במקום חתך באבר מן החי. ואע"ג שקודם שחתכו מגע בית הסתרים היה. שאינו מטמא. עכ"פ בשעת פרישה מטמאו. ואי נמי התיז האבר מהעובר בב"א. עכ"פ כיון דעומד היה לחתוך כחתוך דמי. ולא מקרי בית הסתרים:

סעיף כד
וחכמים אומרים מגע טרפה שחוטה

ר"ל כאילו נגע בטריפה שחוטה. שאינה מטמאה רק לקדשים מדרבנן:

סעיף כה
מנין לטרפה ששחיטתה מטהרתה

דהרי מסתבר שלא תטהרנה שחיטתה. דהרי בהמה וכו'.

סעיף כו
מה בהמה טמאה אין שחיטתה מטהרתה

הכי מרבינן מקרא:

סעיף כז

אם אמרת בבהמה טמאה שלא היתה לה שעת הכושר תאמר בטרפה שהיתה לה שעת הכושר

קודם שנטרפה אז וודאי היה שחיטתה מטהרתה, ולהכי תו לא פקע ממנה דין זה אף כשתטרף אח"כ:

סעיף כח

טול לך מה שהבאת

ר"ל טול לך הראיה שהבאת. דאינה כלום:

סעיף כט

הרי שנולדה טרפה מן הבטן מנין

מנין שתטהרנה שחיטתה. דהרי לא היה פ"א שעת הכושר. שהיה שחיטת עצמו מטהרתו:

סעיף ל

לא אם אמרת בבהמה טמאה שכן אין במינה שחיטה תאמר בטרפה שיש במינה שחיטה

וכיון דאין סברא חיצונה לטמא טריפה. א"צ נמי קרא לטהרה. דבכל דבר רק לחומרא צריך קרא ולא לקולא:

סעיף לא

בן שמנה חי

שנולד חי ושחטו:

סעיף לב

אין שחיטתו מטהרתו

מטומאת נבילות:

סעיף לג

לפי שאין במינו שחיטה

דרק כשהוא במעי אמו שחיטת אמו מטהרתו. מדעובר ירך אמו:

סעיף לד

קורעו

ר"ל א"צ שחיטה:

סעיף לה
ומוציא את דמו

אבל חלבו וגידו מותרים. מדהן עומדין לעצמן. משא"כ דמו מתערב בדם הבהמה. ולא גרע מדם איברים של אם שכשפירש הוא בלאו. ויש אוסרים גם חלבו וגידו אם מצאו בן ט' חי והכי קיי"ל [ס"ד ש"ך ד']:

סעיף לו
מצא בן תשעה חי טעון שחיטה

דס"ל דהשלמת חדשיו גרמה ליה לשווי' בהמה לנפשה. שלא תותר בשחיטת אמו:

סעיף לז
וחייב באותו ואת בנו

שלא ישחטנו עם אמו ביום א':

סעיף לח
וחכמים אומרים שחיטת אמו מטהרתו

דס"ל חדשיו ולידה גרמו שיהיה בהמה לעצמו. מיהו בהפריס ע"ג קרקע. טעון שחיטה מדרבנן. דאתי לאחלופי בשאר בהמות דעלמא. אבל שאר טריפות אינו פוסל בו [י"ג ב']:

סעיף לט
קרעה

להאם. או שנתנבלה אמו או נטרפה:

סעיף מ
לפי שלא נשחטה אמו

ואם הוא בן ט' מת או בן ח' חי. אסור. ומטעם זה לדידן כל ולד שימצא אפילו בן ט' חי בבהמה. אם נטרפה אמו או נתנבלה. אסור. דשמא לא גמרו חדשיו [י"ג ג']:

סעיף מא
בהמה שנחתכו רגליה

האחרונים. והא דפסיק ורמי הך מתניתין שהוא מענייני טריפות הרגל בין דיני דברים הנמצאים תוך הבהמה אחר שחיטה. וטפי הו"ל למנקטה לעיל רפ"ג. נ"ל דה"ט מדנקט לעיל דיני הוציא הולד ידו וחתכו דמה שבפנים מותר. דסתמא משמע אף שחתך הרגל במקום שעושה אותה טריפה. מדאין דין טריפות בוולד. להכי נקט סמיך ליה. הא בבהמה גופה יש חילוק:

סעיף מב
כשרה

ג' פרקים יש ברגלים האחרונים. הפרק התחתון היא ארכובה הנמכרת עם הראש. למעלה ממנו פרק ב' שנקרא שוק. וצומת הגידין בתחתיתו. למעלה ממנו פרק ג'. הוא הנקרא קולית. והוא האבר התחוב כמו בוכנא ומכתש בחור עגול שבעצם שבגוף. והחור ההוא נקרא אסיתא. והכא מיירי שנחתך או נשבר העצם התחתון שהוא מן סוף הברכיים ולמטה:

סעיף מג
פסולה

ואפילו אם נשארו הצומת הגידין שלמין:

סעיף מד
וכן שניטל צומת הגידין

מלת צומת הגידין ר"ל קליעת הגידין. כמו גלי צמתך [ישעיה מ"ז] ר"ל סתרי קליעת שערותיך. כי כך היה דרך אבילות בנשים המזרחיות [כיבמות דקט"ז ב'. דקאמר סתרי מזיך]. והכא ר"ל שנטלו הגידין במקום שהן קלועין יחד. והוא ברגליים האחרונים. ומתחילין מהעצמות הקטנים שמונחין בין ארכובה התחתונה לשוק ונקראין טשיך. ומשם מאריכין הגידין ועולין בעצם השוק. בבהמה גסה באורך ט"ז גודלין וי"א ד' גודלין אחר הבוכנא התחתון של השוק. ובדקה כל עוד שה לבנים ממש וקשים. ובעוף הגס באורך ב' גודלין מהבוכנא הנ"ל. ובעוף הדק אגודל א'. וכולן מלבד הבוכנא. ובין בבהמה או בעוף אין דין צומת הגידין לפסול. מאמצעית עצם השוק ולמעלה. אבל כשחצי אורך העצם פחות משיעורים הנ"ל. אין דין צומת הגידין רק בחצי התחתון של אורך עצם השוק. ומניין הגידין הנ"ל. הן ג' בבהמה וט"ז בעוף. ובבהמה ובעוף כולן כלפי הזנב. וי"א כלפי פנים. ויש להחמיר כב' הדיעות. וכל שניטל רוב אחד מהן אפילו בבהמה [ש"ך נ"ו סק"ו] ואפילו לא ניטל לגמרי. רק שנעקר ונקפל מן העצם כל ארכו [ב"ח ורט"ז וש"ך ופר"ח בסימן נ"ו ודלא כרב"י ולבוש]. או אפילו בנפסק רוב אחד מהן באמצע. טריפה. ובהפ"מ יש להכשיר בבהמה בנפסק גיד אחד העב. מדנשאר רוב מניין. דהיינו ב' גידין הדקין. או בנפסקו ב' גידין הדקין. מדנשאר רוב בניין. דהיינו גיד אחד העב.. אבל בעוף. אפילו נפסק רק אחד מהט"ז גידין. טריפה. אפילו בהפ"מ [שם]. וכשיש נפוח ורקבון במקום הגידין. בבהמה בקאינן לבדוק הגידין. וה"ה באווזה ובענגלישען האהן.

בקאינן לבדקן כשיש הפסד קצת. אבל בעוף הדק. כל שהרקבון גדול במקום צה"ג עד שכמעט אין הגידין ניכרין מרוב דם ורקביבות. אין לו בדיקה וטריפה [שם]:

סעיף מה

נשבר העצם

של בע"ח במקום שאינו ניטרף כשנשבר שם:

סעיף מו

אם רוב הבשר קיים

ר"ל שעור ובשר מכסין רוב עובי חללו ורוב הקיפו של שבר. כגון שהעצם רחב מצד אחד ומתקצר מצד אחר. שעיגול העצם מחודד מצד א' כזה* שבחלק העליון הוא רוב עובי חללו. אבל לא רוב עובי הקיפו. ובחלק התחתון הוא רוב עובי הקיפו אבל לא רוב עובי חללו. להכי מצרכינן תרתי [תוס']:

סעיף מז

שחיטתו מטהרתו

להאבר המדולדל שיהיה מותר באכילה:

סעיף מח

ואם לאו אין שחיטתו מטהרתו

ונאסר האבר. וקיי"ל דאין אנו בקיאין בעור ובשר חופין רובו. מיהו כשהעור והבשר שלימין בלי ריעותא. מכשירין [ש"ך נ"ה סקי"ד]. אמנם אפילו בנשמט ולא נשבר צריך שהעור והבשר שלם. וזה הכלל בטריפות הרגל. הדין נחלק לה' חלקים (א) ארכובה התחתונה הנמכרת עם הראש. כל מקום שיחתך או ישבר. הבהמה כשרה. מיהו בלא חזר ונקשר. אסור כל הנשבר ומעט למעלה ממנו [או עד הפרק כשאינו דבר חשוב]. וזה משום מצות פרישה מדרבנן. ונוהגין לאסור כל שלא נקשר. אפילו כשעור ובשר שלם סביבו [שפתי דעת נ"ה י"ג]. ונכון אז שלא ליתנו לנכרי. מדהוא רק הפסד מועט. גזרינן משום אמה"ח [שם סקי"א]. ובחזר ונקשר. אף ששוכבים העצמות. דבוקים יחד שלא כתולדתן. אז אם רק העור והבשר שלימין בלי ריעותא. מותר האבר. וה"ה אפילו יש ריעותא בעור ובשר. אבל חזרו השברים ונקשרו כתולדתן. אף שעב במקום השבירה. או שזזו השברים קצת למעלה או למטה. ואפילו יש נמי עוקצין בשבירה. אז גם האבר מותר [רט"ז נ"ה סקי"א. וש"ך נ"ה סקי"ד]. (ב) ערקום הוא למעלה מהארכובה קודם שיתחיל השוק והם עצמות קטנים המונחים בין ארכובה לשוק. הנקראים ערקום. או טשיך בל"א. ודין שבירתו חלוק לג' אופנים (א). אם נשבר או נחתך בין הערקום לארכובה. נוהגין

להתיר [פרי חדש נ"ה]. (ב). ואם נשבר או נחתך תוך הערקום גופיה לב"י ורמ"א ובן חביב ורט"ז [נ"ה סק"א] כשר. ולש"ך [שם ובסי' נ"ו סק"ד] יש בו ב' טרפיות. א' משום שבירת עצם. ב' משום קלקול בצומות הגידין שלמעלה מהן בהשוק. ולכן אם העור והבשר מעל השבירה שלמין. וגם אין שום ריעותא בנידין שלמעלה מהן בשוק. יש להכשיר. כיון דבלא"ה רוב הפוסקין מכשירין בכה"ג אפילו בכל גוונא. מיהו בחזר ונקשר שם. גם לש"ך מהני בדיקת הגידין. דהרי אפילו בנשבר במקום צומת הגידין עצמן בבהמה מהני כשחזר ונקשר [כש"ך נ"ו סקי"ג]. (ג) אבל בנשבר או נחתך בין ערקום לשוק. לכ"ע טריפה. רק דבחזר ונקשר. והעור והבשר שלמין. יש להכשיר ע"י בדיקת הגידין. וכל זה בבהמה. אבל בעוף לא מהני בדיקת הגידין. רק בענגלישען האהן. ובאווזה ג"כ יש להקל בהפסד קצת. אם יבדק הגידין וימצאם שלימין [שפתי דעת נ"ו סקי"ג]. (ג) שוק הוא הפרק הב'. דין שבירתו נחלק לג' אופנים. (א) אם נשבר במקום צומת הגידין. דהיינו בבהמה גסה תוך ט"ז גודלים מהתחלת השוק אחר הבוכנא תחתונה שלה הסמוך לארכובה התחתונה. ובדקה כלעיל. או בעוף הגס תוך ב' גודלין אחר הבוכנא. ובעוף הדק תוך אגודל אחר הבוכנא שבין השוק להארכובה [ובתנאי שיהיו כל השיעורים הללו למטה מחצי עצם השוק. דלמעלה מחצי עצם השוק לעולם אין שם צומת הגידין]. בכל הנך כשנשבר שם ולא חזר ונקשר. אפילו בבהמה טריפה ולא מהני בדיקה. ואפילו אם העור ובשר שלימין. דמלבד הטרפיות דשמא נתקלקלו שם הגידין. יש שם ג"כ טריפות משום שבירת עצם שפוסל בכל שלמעלה מהארכובה. אמנם בנקשרו שם השברים יחד יפה כתולדתן כלעיל סימן א'. וגם אין ריעותא בעור ובשר שלמעלה מהשבירה וסביב לו. אז בבהמה יבדוק הצומת הגידין. וכשהן כתיקונן כשרה. וכמו כן בעוף הגס בהפסד קצת. משא"כ בעוף הדק אפילו בכה"ג טריפה [ש"ך ססי' נ"ו]. ובספר שער המים בשם כנסת הגדולה כתב. דבבהמה אפילו נקשרו השברים שלא כתולדתן. יש להכשיר כשאין ריעותא בעור ובשר. והצומת הגידין שלמין. (ב) ובנשבר השוק למעלה משיעור הנ"ל. דהיינו למעלה מצומת הגידין. כך הוא דינו. אם ב' לריעותא. שלא נקשר כלל ויש ג"כ ריעותא בעור ובשר. אז אפילו בהפסד מרובה טריפה. ובלא נדבקו כלל אבל אין ריעותא בעור ובשר רק בהפ"מ וצורך גדול כשר. ובנדבקו יחד שלא כתולדתן ויש ריעותא בעור ובשר. ראוי להחמיר. ורק בהפ"מ וצורך גדול המקיל לא הפסיד. אבל בנדבקו יחד כתולדתן. אף שיש ריעותא בעור ובשר. או שנדבקו שלא כתולדתן אבל עור ובשר הם בלי ריעותא. כשר אפילו שלא בהפ"מ [נ"ו שפתי דעת סקי"ג]. (ג) ובנשבר השוק בראשו העליון במקום שמחובר לקולית. או שנשבר שם ראש הקולית במקום שמחובר לשוק.

צריך עכ"פ שיהיה העור ובשר סביב השבר שלמין בלי ריעותא. אבל בנשמטו שם ב' ראשי השוק והקולית זה מזה ולא נשברו א"צ עור ובשר שלימין סביב [ש"ך נ"ה סק"ז]. אבל השפתי דעת [נ"ה סק"א] הביא בשם כמה פוסקים דס"ל דשמוט דינו כשבור. וצריך עור ובשר שלמין סביב בלי ריעותא. (ד) קולית שנשבר. יש בו ג"כ ג' אופנים (א) בנשבר למטה מד' גודלין מהבוכנא העליונה סמוך לגוף בגסה. ולמטה ב' אגודלין בדקה. וא' לעוף הגס. ובעוף הקטן הכל לפי קטנו. בכל אורך העצם הקולית עד מקום חבורו בשוק. בנשבר שם. דינו שוה לשוק שנשבר למעלה מצומת הגידין. וכמבואר לעיל בדיני שוק סי' ב'. (ב) אולם בנשבר תוך שיעור הנ"ל דהיינו תוך ד' אגודלין לגסה וב' בדקה וכו'. דינו כשמוט דחיישינן דאיכל ניביה. וטריפה. [ומבואר לעיל פ"ג סי' כ"ט]. ואפילו בדק הניבין ומצאן שלימין. אנן לא בקיאינן בבדיקה. ואפילו נדבקו השברים יפה כתולדתן זה בזה. לא אמרינן הרי טריפה אינה משבחת [חולין נ"ז ב']. ואילו היה איכל ניביה לא היה חוזר ונדבק יפה. דליתא. דרק במידי דמיטרפא בה אינה משבחת. אבל הכא מה שמטריפין שבירת הקולית אינו משום שבירת העצם גופיה. רק מחשש איכל ניבא [וכ"כ י"ל בשבירת השוק בעוף במקום צוה"ג]. לפיכך אפשר שפיר שיתקשר העצם יפה אחר שאתעכל הניבא. מיהו בהפ"מ. אם נדבקו שם השברים יפה כתולדתן אף שאין עור ובשר סביבן שלמין בלי רועותא. כשר. וכ"כ בנדבקו שלא כתולדתן או שלא נדבקו כלל. רק שהעור ובשר שלימין בלי ריעותא. וגם בדק בניבין ומצאן שלימין. כשר בהפ"ע [ש"ך נ"ה סקי"ד]. (ג) בנשבר ראש הקולית המחובר לגוף. דהיינו בוכנא עצמה שנשברה. כבר כתבנו דינו לעיל פ"ג בדיני קולית. ובכל דוכתא שמכשירין כשלא נקשרו העצמות שנשברו. כשאין ריעותא בעור ובשר. אפ"ה אסור עכ"פ אותו אבר וכלעיל סי' א'. ופשוט. (ה) ידי הבהמה שנשברו דהיינו אחד מב' רגליה הראשונים שנשבר או נחתך אם רחוק ממקום חבורן מעצם שבגוף כשיעור הנ"ל [אות ד סי' (א)]. דינו כארכובה התחתונה שנשברה. כלעיל סי' א. אבל בנשבר או נחתך תוך שיעור הנ"ל סמוך לגוף או בנשמטו שם. אף דאין לחוששם לאיעכל ניביה. עכ"פ אם רואין שנצרר שם הדם בחלל הבהמה מעבר לצלעות. טריפה. דשמא ניקבה הריאה. מיהו א"צ לבדוק בצלעות [נ"ג א']. והב"ח מחמיר גם ביד שנשבר או נשמט. מחשש עיכול ניביה. ומה דקאמר בש"ס [דנ"ז א'] דבנשמטו ידי הבהמה כשר. היינו קצה התחתון במקים שמחובר לארכובה התחתונה. ורש"ל מחמיר רק בנשבר סמוך לגוף. ולא בנשמט. שמבואר בש"ס להיתר [ונ"ל טעם רש"ל. דדוקא בנשבר חיישינן שמא ע"י חוזק השבירה נקרע עור הריאה לפנים. אף שלא ראינו שנצרר הדם. או שמא היה נצרר הדם בדופן הבהמה וחזר ונתרפא]. והפר"ח כתב

דבבהמת עכו"ם ראוי להחמיר בנשבר או נשמט. ובבהמת ישראל כשר בשניהן. ונ"ל דאף לב"ח דחייש לעיכול ניבא. עכ"פ מהני בדיקה שלא נתעכל:

סעיף מט

השוחט את הבהמה ומצא בה שליא

הוא כעין כיס ברחם הבהמה שהעובר מונח בתוכו:

סעיף נ

נפש היפה

ר"ל מי שאינו קץ לאכול השליא מחמת מיאוס:

סעיף נא

תאכלנה

דאע"ג דתלוש ועומד הוא. לא הוה כאבר מן החי. וניתר בשחוטת האם:

סעיף נב

ואינה מטמאה לא טומאת אוכלין

דבנגעה השליא בטומאה לא נטמאת. דלא חשיב מאכל שיקבל טומאה:

סעיף נג

ולא טומאת נבלות

במתה הבהמה. לא חשיב כבשר הבהמה:

סעיף נד

חישב עליה

שיאכל השליא:

סעיף נה

מטמאה טומאת אוכלין אבל לא טומאת נבלות

דמחשבתו החשיבתו כמאכל. אבל לא שיהיה כבשר:

סעיף נו

שליא שיצתה מקצתה

קודם שחיטת האם:

סעיף נז
אסורה באכילה

אף החלק שנשאר ממנה בפנים אסור. וגם הולד שבהשליא בפנים. אסור דחיישינן שמא באותה מקצת כבר יצא רוב ראש הולד והו"ל כילוד שאינו ניתר בשחיטת אמו:

סעיף נח
סימן ולד באשה

דכל שיצא השליא אף שלא נמצא בו ולד. אמו טמאה לידה. דודאי היה שם ונימוח [קצ"ד ד']:

סעיף נט
וסימן ולד בבהמה

לכדאמרן סי' נ"ז:

סעיף ס
המבכרת

בהמה שלא ילדה עדיין:

סעיף סא
שהפילה שליא ישליכנה לכלבים

ואע"ג דאין שליא בלא ולד. ובכור אסור לכלבים. י"ל דעכ"פ הוה רוב לפטור. דדלמא נקיבה הוה. או נדמה [פערהזעהעניס בל"א] הוה. שלא היה כמין אמו [ואף שהוא מיעוט שאינו מצוי. אפ"ה אמרינן גבי' סמוך]. ובכה"ג לא קדש בבכור:

סעיף סב
ובמוקדשין

כגון שלמים שהפילה. וכ"ש חטאת דהרי אפילו ילדה ולד ממש הרי הוא אחד מחטאות המתות:

סעיף סג
תקבר

דהרי בין זכר או נקיבה קדש הולד:

סעיף סד
ואין קוברין אותה

כל שליא שהפילה בהמה:

סעיף סה
בפרשת דרכים

במקום שהדרכים מתפרשים לשנים:

סעיף סו
ואין תולין אותה באילן

דבב' אופנים אלו חושבין לניחוש שלא תפיל עוד:

סעיף סז
מפני דרכי האמורי

שאסרתו תורה:

פרק ה

סעיף א
אותו ואת בנו

דאסרה תורה לשחטן ביום א'. מיהו דוקא באם והולד או איפכא ששחטן לוקה. ובכרוך הולד לילך אחריה תמיד. מחזקינן ליה שהוא ולדה. אבל באב. דוקא בידוע וודאי שזה אביו. וגם אז רק אסור לשחטן ביום א'. אבל אין לוקין בששחטן. מיהו אפילו אם והולד שנשחטו ביום א' מותר לאכלן. ויש אוסרין להשוחט האחרון מלאכלו [רט"ז והש"ך סי' ט"ז]:

סעיף ב
נוהג בין בארץ בין בחוצה לארץ

פשיטא דנוהג בכל מקום דהרי חובת הגוף הוא ואינו תלוי בקרקע וגדוליה [עי' קדושין דל"ז א']. אלא איידי אחרינא נקטה:

סעיף ג
בפני הבית

בזמן שהמקדש קיים:

סעיף ד
ושלא בפני הבית

דסד"א מדכתיב בעניינא דקדשים. נהוג רק בפני הבית:

סעיף ה
בחולין ובמוקדשין

בין ששניהן חולין או שניהן מוקדשין או אחד חולין ואחד מוקדשים. מיהו שאינו נוהג בחיה ועוף א"צ למתני. דבהדיא כתיב. שור ועז כי יולד:

סעיף ו
חולין בחוץ

שניהן חוץ לעזרה:

סעיף ז
שניהם כשרים

לי"א לעיל סי' א'. נ"ל דר"ל כשרים לאחרים:

סעיף ח
והשני סופג את הארבעים

משום לאו דאותו ואת בנו. ל"ש האם או הבן תחילה. ואפילו בתרי גברי. [ולהכי נמי נקט והשני סופג. ולא ועל השני סופג. ומילת סופג. נ"ל שהוא מלשון ספוג ששופג את הכל. כלומר שבולע המלקות. שע"י חטאו מושך לעצמו המכות. כספוג שטבעו לבלוע המים. או נ"ל שהוא מלשון קנוח. כמו מסתפג באלונטית. ור"ל ע"י שנתלכלך בחטאו. מתקנח ומתטהר ממנו ע"י המלקות שילקוהו. ולפ"ז יהיה מלת את לשון עם. כמו אשר הלכו אתי. ובערוך פירש שהוא מלשון סופק כמו ויספיק את כפיו. וק"ל א"כ יהיה פעול יוצא. ומשמעותו שהוא מכה אחרים]:

סעיף ט
קדשים בחוץ

אם שחט שניהן קדשים בחוץ:

סעיף י
הראשון חייב כרת

משום שחוטי חוץ. והיינו כשלא התרו בו למלקות. דכשהלקוהו נפטר מהכרת. אבל השני פטור מכרת משחוטי חוץ. דהרי השני שהוא קדשים אינו ראוי בפנים מדמחוסר זמן. ובכה"ג פטור מכרת בשחטו בחוץ:

סעיף יא
ושניהם פסולים

מדנשחטו קדשים בחוץ:

סעיף יב
ושניהם סופגים את הארבעים

הראשון לוקה כשהתרו בו למלקות של שחוטי חוץ. והב' לוקה משום אותו ואת בנו:

סעיף יג
חולין בפנים שניהם פסולים

משום חולין שנשחטו בעזרה:

סעיף יד
והשני סופג את הארבעים

משום אותו ואת בנו. אבל משום חולין בעזרה פטור. דרק לאו הבא מכלל עשה הוא. ולא לקי עליה:

סעיף טו
ופסול

מדהוא מחוסר זמן:

סעיף טז
חולין וקדשים בחוץ

דוקא נקט ששחט ראשון חולין ושני קדשים. ושניהן בחוץ. וכן כל השנויין במשנתינו דוקא נקט להו:

סעיף יז
הראשון בשר ופטור והשני סופג את הארבעים

משום אותו ואת בנו. אבל משום קדשים בחוץ פטור. מדלא חזי לפנים:

סעיף יח
חולין וקדשים בפנים שניהם פסולים

הראשון משום חולין בעזרה. והשני משום מחוסר זמן:

סעיף יט
ופסול

מדשחטו חולין בעזרה:

סעיף כ
ושניהם פסולים

הראשון מדהוא קדשים בחוץ. והשני מדהוא מחוסר זמן:

סעיף כא
ופסול

מדשחטו קדשים בחוץ. [ונקט תנא הכא רק ו' בבי (א) שניהן חולין בחוץ. או שניהן קדשים בחוץ. (ב) שניהן חולין בפנים או שניהן קדשים בפנים. (ג) חולין וקדשים בחוץ. או קדשים וחולין בחוץ. (ד) חולין וקדשים בפנים. או קדשים וחולין בפנים. (ה) חולין בחוץ ובפנים. או קדשים בחוץ ובפנים. (ו) חולין בפנים ובחוץ. או קדשים בפנים ובחוץ. ומדנקט לעיל דאותו ואת בנו נוהג בחולין ובמוקדשין. נקט הכי דבכל גוונא חייב. ולאפוקי מדר"ש דס"ל שחיטה שאינה ראוייה לא שמה שחיטה. וכדקאמר בש"ס. מיהו תני ושייר עוד ב' בבי. (א) חולין בחוץ וקדשים בפנים. או קדשים בחוץ וחולין בפנים. (ב) חולין בפנים וקדשים בחוץ. או קדשים בפנים וחולין בחוץ]:

סעיף כב
השוחט

בהמה ראשונה של אותו ואת בנו:

סעיף כג
והשוחט פרת חטאת

פרה אדומה:

סעיף כד
ושור הנסקל

לאחר שנגמר דינו דאסור בהנאה אפילו בשחטו:

סעיף כה
ועגלה ערופה

דג"כ נאסר בהנאה משירדה לנחל איתן [והכי קיי"ל כרמב"ם פרק י' מרוצח] אפילו לא נערפה עדיין. מיהו בש"ס מסיק דפרה נפדת אפילו שחוטה ומונחת ע"ג מערכתה. ועגלה ערופה עכ"פ מחיים מותרת. ולפיכך לא פטר בהו ר"ש. ואינן משנה:

סעיף כו
רבי שמעון פוטר

דס"ל שחיטה שאינה ראוייה לא שמה שחיטה:

סעיף כז
וחכמים מחייבין

וקיי"ל כחכמים [י"ד סי' ט"ז]. מיהו בע"ז דוקא בשחט אדם אחר ראשון לע"ז. ואח"כ

שחט זה השני. אי נמי ששחט השני לע"ז ומיירי בלא אתרו ביה משום ע"ז חייב מלקות משום אותו ואת בנו. אבל באתרו ביה שיתחייב משום שוחט לע"ז. הרי חייב מיתה משום ע"ז. ולפיכך גם לרבנן פטור ממלקות. דקים ליה בדרבה מניה [דדוקא בנתחייב מיתה ותשלומין. פטור מתשלומין אפילו לא אתרו בי' ממיתה. אבל בנתחייב מיתה ומלקות. אז רק בהתרו בו ממיתה פטור ממלקות [רמב"ם פי"ב משחיטה ופ"א מנערה]:

סעיף כח

השוחט ונתנבלה בידו

ע"י שלא שחט רוב הסימנין. או ע"י שהייה דרסה חלדה הגרמה. אף שלא עשה כן בכוונה. והרי הוא לשחטה נתכוון:

סעיף כט

והנוחר

שקרע הבהמה מנחיריה עד הצואר:

סעיף ל

והמעקר

שעקר הסימנין ושחטן אח"כ. ואף דבכה"ג קודם שחיטה הבהמה כשרה היא. רק שאין שחיטה מועלת בה [כי"ד כ"ד ט"ו]. [ואפשר דנחירה נמי מיירי ששחטה אחר שנחרה. והוה שפיר לא זו אף זו נגד הרישא שנתנבלה בשחיטה ולא נשחטה כלל. ודו"ק]:

סעיף לא

פטור משום אותו ואת בנו

והא דקאמר משום אותו וא"ב. פשיטא דבהכי איירי. נ"ל דה"פ אין כאן מצות אותו וא"ב ומותר לשחוט אחריהם [י"ד ט"ז ט']:

סעיף לב

שנים שלקחו פרה ובנה

ובאין לדין. שכל אחד רוצה לשחוט תחילה:

סעיף לג

איזה שלקח ראשון ישחוט ראשון

מיהו ביש דין זה בין המוכר להלוקח הלוקח שוחט תחילה. ונ"ל הטעם מדקיי"ל דכל זכות שבגוף הדבר שמכר. מוכר בעין יפה מכר. [ח"מ רט"ו סמ"ע סקל"ז]:

סעיף לד
ואם קדם השני זכה

נ"ל דקמ"ל דא"צ לשלם להאחר ההיזק שנתהווה לו ע"י שעיכבו מלשחוט. דלא מחשב דיני דגרמי. דעכ"פ לא עשה מעשה בגוף הדבר הניזק [כמ"ש הרא"ש פ"ק דב"ב אות י"ז. וח"מ שפ"ו]. מיהו קנו שניהן מב' מוכרים. כל הקודם לשחוט זריז ונשכר [י"ד ט"ז. והא דאפסיק תנא בהך בבא שהוא מדיני ממונות בין בבא דנוחר ומעקר ובבא דשחט הפרה. דכולהו איירי בחיובי דמלקות ולמה הפסיק תנא בינייהו. נ"ל דקמ"ל מציעתא דאף שהיה דינו לשחוט ראשון. אפ"ה בקדם שני ושחט. אם שחט אח"כ האחר. השני חייב ולא הראשון]:

סעיף לה
שחט פרה ואחר כך שני בניה סופג שמונים

דעל כל חד עבר בלאו:

סעיף לו
סופג את הארבעים

דלא שחט באיסור רק אחד:

סעיף לז
שחטה ואת בת בתה

אכתי לא עבד איסורא:

סעיף לח
סומכוס אומר משום רבי מאיר סופג שמונים

מדאתי החיוב מתוך ב' גופים. וה"ה ברישא בשחט ב' ולדיה. ואח"כ שחט האם נמי פליג. רק נקט פלוגתייהו בסיפא לרבותא דרבנן. דאע"ג דהו"ל ב' שמות. אותו ואת בנו. ובנו ואותו. אפ"ה לא לקי רק מ':

סעיף לט
בארבעה פרקים בשנה המוכר בהמה לחבירו צריך להודיעו

ללוקח:

סעיף מ
בתה מכרתי לשחוט

מדדרך ישראל להרבות אז בסעודה. וכל הלוקח אז. ודאי שחטה מיד. ושמא כבר שחטה. אבל בשאר ימים. אפילו בהמה דקה דליכא לספוקי בחרישה. עכ"פ איכא ס"ס.

ספק שלא ישחוט זה או שלא ישחוט זה היום. לפיכך א"צ להודיעו. [מיהו דוקא המוכר שיודע ודאי שלקחו שניהם. צריך לזהר שלא יכשיל להקונה. אבל הלוקח א"צ לשאול. דאזלינן בחר רובא שאינן או"ב. א) ולא מחזקינן אסורא]:

סעיף מא

ואלו הן ערב יום טוב האחרון של חג

של סוכות. דשמיני רגל בפ"ע הוא. משא"כ בעיו"ט ראשון. כ"ע טרידי בסוכה ולולב. ואין להם פנאי להרבות בשחיטה:

סעיף מב

וכדברי רבי יוסי הגלילי אף ערב יום הכפורים בגליל

אבל בשאר מדינות לא נהגו לאכל אז בשר בהמה. רק עופות ודגים. מדקלים להתעכל. ולא יכבידו התענית. מיהו אף בד' זמנים אלו. אם לא הודיעו המוכר שמכר היום האחר. שוחט הלוקח ואינו חושש:

סעיף מג

אמר רבי יהודה אימתי בזמן שאין לו ריוח

ר"ל שמכרן ביום א':

סעיף מד

אבל יש לו ריוח

שמכרן בב' ימים:

סעיף מה

אין צריך להודיעו

ולא חיישינן לאיסור שישחטו שניהן ביום א'. גם לא למקח טעות כשיתגלה ללוקח השני שכבר שחט הראשון. והכל מדאיכא ספק ספיקא. והכי קיי"ל [שם]:

סעיף מו

ומודה רבי יהודה במוכר את האם לחתן ואת הבת לכלה שצריך להודיע

אף שקנו בב' ימים [שם]:

סעיף מז

בידוע ששניהם שוחטין ביום אחד

וה"ה בשאר בני אדם שניכר מתוך מעשיהם שרוצין לשחוט שניהן מיד:

סעיף מח
בארבעה פרקים אלו משחיטין את הטבח בעל כרחו

בשנתן להקצב דינר על בשר בהמה שיש כבר ביד הקצב. מכריחו שישחטנה אף שאין להטבח קונים לשאר הבשר. והטעם דמן התורה מעות קונות ורק חכמים תקנו שרק משיכה קונה [כפ"ב דב"מ מ"ב]. והכא משום צורך יו"ט אקמוה אדאורייתא (שו"ע חו"מ קצט, ג). ונקט להך דינא הכא אף דלא שייך רק בסדר נזיקין אלא דקמל"ן במכר להטבח בד' פרקים אלו וודאי יכריחוהו לשחוט אותו יום וצריך להודיע להלוקח השני:

סעיף מט
מת ללוקח. אבל מפסיד רק המעות שכבר נתן:

סעיף נ
אבל בשאר ימות השנה אינו כן. דאז קודם שמשך יכול לחזור בו זה וזה:

סעיף נא
יום אחד האמור באותו ואת בנו היום הולך אחר הלילה. כלומר הליכת היום הוא אחר הלילה שקדמה להיום. וכמו כן בכל דבר חוץ מאכילת קדשים שבהם הלילה הולך אחר היום שקדם לה:

סעיף נב
מה יום אחד האמור במעשה בראשית היום הולך אחר הלילה. דכתיב ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד:

פרק ו

סעיף א
בפני הבית ושלא בפני הבית

מדבעי למתני שאינו נוהג במוקדשין. תני אגבייהו גם הני:

סעיף ב
בחולין אבל לא במוקדשין

בחטאת עוף ועולות עוף או בקדשי בדק הבית שעבר ושחטן א"צ כסוי:

סעיף ג
ונוהג בחיה ובעוף

קמ"ל דאבל בהמה לא. ולא תימא דאע"ג דקרא נקט חיה בהמה בכלל חיה [כחולין ד"ע ע"ב]:

סעיף ד
במזומן

עוף הגדל בבית:

סעיף ה
ונוהג בכוי

יש אומרים שהוא הביפעל. וכך נ"ל דאי נימא דהיינו *) הבא מעז וצביה. א"כ ע"כ משום דספיקא הוא אי ניחש נמי לזרע אם. וא"כ ק' למה לא נקט לה נמי לעיל בפ' אותו ואת בנו שאינו נוהג בחיה. אע"כ דכוי דהכא מין מיוחד הוא. שמסופק בי' תנא אם הוא חיה או בהמה. ולהכי שפיר לא נקט לי' תנא באותו ואת בנו. דאפילו יהיה בהמה. רק שור ושה אמר רחמנא ולא שאר מין בהמה. וכבר מעטיה רחמנא דלא נילף שור שור משבת [כתוס' חולין דע"ח א' ד"ה ועוד]. ועוד ראיה לדברי דיש כוי שאינו מב' מינים רק מין מיוחד שמסופקים בו. מפ"ק דבכורות מ"ה. וע"ש ודו"ק:

סעיף ו
מפני שהוא ספק

ספק חיה. ומה"ט יכסה בלי ברכה [י"ד סי' כ"ח ועי' תוס' יומא דע"ד ע"ב ד"ה כוי שיש כוי שאינו לא חיה ולא בהמה]:

סעיף ז
ואין שוחטין אותו ביום טוב

דשמא בהמה הוא וא"צ כסוי. ואפילו יש לו עפר מוכן דאז א"צ לעשות מלאכה כשיכסה. אפ"ה מדטרח ביו"ט לכסותו. יחשוב הרואה שוודאי חיה הוא ויבוא עי"ז להתיר חלבו שהוא ספק כרת:

סעיף ח
ואם שחטו אין מכסין את דמו

ביו"ט. דיכולין חכמים לעקור דבר מהתורה בשב ואל תעשה [כיבמות פ"ט ב'] וכשישנו במוי"ט יכסה. מיהו אף שלא כיסה. מותר גם השוחט בעצמו לאכול ממנה. [ולא דמי לפ"ה סי' א'. דהכא כסוי מצוה באנפי נפשה. ותו דלא עבר הכא רק בשב ואל תעשה]. אמנם כשפרוצים בה ביותר אסור השחיטה להחוטא [ש"ך כ"ה ג']:

סעיף ט
והשוחט חולין בפנים

בעזרה:

סעיף י
וקדשים בחוץ

חוץ לעזרה:

סעיף יא
חיה ועוף הנסקלים

שכבר נגמר דינן לסקילה. מדהרגו אדם או מדנרבעת מאדם [סנהדרין דנ"ד ב']:

סעיף יב
רבי מאיר מחייב

דס"ל שחיטה שאינה ראוייה שמה שחיטה:

סעיף יג
וחכמים פוטרין

וקיי"ל בכסוי דם כחכמים דל"ש שחיטה. מדכתיב אשר יאכל. ובאותו ואת בנו לעיל [פ"ה מ"ג] ג"כ קיי"ל כחכמים דשמה שחיטה. ובספק טריפה יכסה בלא ברכה [כ"ח כ']:

סעיף יד
הנוחר והמעקר

עי' מ"ש פ"ה מ"ג:

סעיף טו
חרש שוטה וקטן

שהיו מומחין בשחיטה:

סעיף טז
ששחטו ואחרים רואין אותם חייב לכסות

דהרי כה"ג שחיטתן כשרה. להכי חייב גדול הרואה לכסות. [ונ"ל דדוקא כשרואה שהקטן אינו מכסה. אבל מותר להניח להקטן לכסות. דאע"ג דבכל המצות אין הקטן פוטר את הגדול. דקטן פטור מדאורייתא. וכל הפטור מדבר אינו מוציא אחר יד"ח [ברכות ד"כ ע"ב]. הכא שאני. דאע"ג דרמי חיובא על הרואה. היינו כשאין השוחט מכסה. אבל הכא עיקר חיובא על השוחט רמי [כחולין פ"ז א']. אבל כששחט הגדול. אינו רשאי לחנך הקטן בהכסוי. משום דחיובא על השוחט רמיא ואיך יפטרנו הקטן ודו"ק]:

סעיף יז
פטור מלכסות

דרוב מעשיהן מקולקלין. ומה"ט אסור לכסות. דהרואה שטורח לכסות. וודאי יחשוב

ששחיטתן מותרת [ש"ך שם סקכ"ד. ועי' מ"ש לעיל סי' ח'. ואילה"ק מ"ש מכוי דבחול יכסה. ולא חיישינן שהרואה שטורח לכסות יאמר חלבו מותר. נ"ל ע"פ מה שהקשו רבעתו"ס [דפ"ו א' ד"ה מאי] אמאי דקאמר הש"ס דלר"מ באכל משחיטת קטן לוקה משום נבילה. ואמאי הרי ר"מ חייש למעוטי. ושמא שחטו יפה. ותרצו דכיון דאכ"ל סמוך רוב מעשיהן מקולקלין לחזקת אמה"ח. והו"ל מעוט ששוחטין יפה כמיעוטה דמיעוטה. דגם ר"מ לא חייש לה [כע"ז ל"ד ב']. א"כ י"ל דוקא בכוי בחול. אמרינן שיחשוב הרואה דמשום ספק טרח ומכסה [כביצה ד"ח ב']. משא"כ הכא. אי נמי יחשוב הרואה כן. אתא לידי קלקול. דזהו בעצמו הקלקול. שהרואה יחשוב שאסור רק מספק. ויביא להקל בס"ס. והרי באמת לר"מ הוא אסור בוודאי מדאיכא רובא ולקי עליה]:

סעיף יח

רבי מאיר מתיר לשחוט אחריהן

כסוי ואותו וא"ב שניהן לרבותא דר"מ נקט. קתני כסוי. לרבותא אע"ג דעי"ז מתבטל ממצוה. אפ"ה לא יכסה. וקתני או"ב לרבותא. דאפילו בדבר רשות ועושה מעשה בידים. אפ"ה לאחייש שעובר על לאו. ועוד דאי מרישא סד"א דלהכי לא יכסה. משום חשש שכשיראה הרואה שטורח לכסות יחשוב ששחיטתו מותרת. אבל בסיפא דאין כאן חשש הרואין. דאפילו כשיראו שלא ישחוט אחריהם. יאמר בשרא הוא דלא צריך ליה [כש"ס]. וסד"א דמש"ה נאסור לשחוט אחריהן. דשמא שחט יפה. קמ"ל דאפ"ה מותר לכתחילה לשחוט אחריהן. דלר"מ שחיטת קטן נבילה גמורה היא:

סעיף יט

וחכמים אוסרים

ארישא נמי פליגי. דס"ל דרק ספק נבילה הוא. דלדידהו אין ברור שרוב מעשיהן מקולקלין. ולהכי צריך לכסות שחיטתן. ואסור לשחוט אחריהן. וקיי"ל כר"מ [שם]:

סעיף כ

רבי יהודה אומר שחט חיה יכסנה ואחר כך ישחוט את העוף

דכתיב חיה או עוף. ומדלא כתיב ועוף דרשינן או לחלק. שיצטרך כסוי לכל אחד לבר. ונ"ל דה"ה בשחט איפכא. מיהו כ"ע מודו דא"צ רק ברכה אחת לשניהן:

סעיף כא

שחט ולא כסה וראהו אחר חייב לכסות

דהמצוה מוטלת על כל ישראל. רק שהשוחט קודם לאחר:

סעיף כב
כסהו הרוח חייב לכסות

אם חזר ונתגלה דאל"כ פטור מלכסות [שם]:

סעיף כג
אם יש בו מראית דם חייב לכסות

ואפילו נפל הדם לתוך המים. לא אמרינן קמי קמי דמטי בטיל [כזבחים פ"ח מ"ו]. דהכא שאני דאין דחוי אצל מצות. להכי נראה ונדחה חוזר ונראה:

סעיף כד
נתערב ביין

יין אדום:

סעיף כה
רואין אותו כאילו הוא מים

ואם אז היה בו מראה דם. חייב לכסות:

סעיף כו
נתערב

דם הצריך כסוי:

סעיף כז
או בדם החיה

ר"ל בדם בעל חי של הקזה אפילו של עוף או חיה:

סעיף כח
רבי יהודה אומר אין דם מבטל דם

דאפילו אילו היה מים לא היה בו מראה דם. אפ"ה חייב לכסות. דס"ל מין במינו לא בטל. וקיי"ל כחכמים [שם]:

סעיף כט
חייב לכסות

וגורר אותו על עפר. דהרי כשמכסה צריך שיתן ג"כ עפר למטה. ואח"כ מכסה:

סעיף ל
פטור מלכסות

דאין צריך לכסות רק מקצת דם הנפש. ורבי יהודה רק מפרש דברי תנא קמא. ולא פליגי בהא:

סעיף לא
בסיד ובחרסית

שערבען כתוש:

סעיף לב
ובלבנה ובמגופה

שטעפסעל של חרס:

סעיף לג
שכתשן

אחרסית ולבינה נמי קאי:

סעיף לד
ולא בלבנה ומגופה שלא כתשן

נקט לבינה לרבותא דסיפא. אף שאינה כלי אפ"ה כשלא כתשה לא יכסה בה. וקתני מגופה לרבותא דרישא אף שהיתה כלי. אפ"ה כשכתשה יכסה בה:

סעיף לה
דבר שמגדל בו צמחין

כשיזרעו בהן:

סעיף לו
אין מכסין בו

וחרס כתוש דברישא. אע"ג דאינו מצמיח. אפ"ה רשאי לכסות בו. הואיל ומעיקרא קודם שנשרף בכבשן היה מגדל צמחין. וכ"כ מכסין נמי באפר. אפילו מבגדים שרופים. או מזהב טחון. מדנקראו בתנ"ך עפר [ועי' תוס' ביצה ד"ח ע"א ד"ה הכי]. אבל בשאר מתכות טחון. או בקמח או במורסן אסור לכסות. וכ"כ לא יכסה בעפר לח. דהא דקאמר קרא וכסהו בעפר. רק דק משמע [סוף סימן כ"ח]:

פרק ז

סעיף א
גיד הנשה

שאסור ברגלים האחרונים:

סעיף ב
בפני הבית

כולהו אגב תנינהו. מדאצטריך למתני דנוהג במוקדשים. אף באותן שאין נאכלין:

סעיף ג
בחולין ובמוקדשים

אפילו בעולה שכולה כליל. ומעלה הירך שלימה למזבח. מדאין מדרך הכבוד שיעלנה מפורעת. ושם למעלה מוציא הגיד ומשליכו על גל האפר שעל אמצעית המזבח:

סעיף ד
מפני שאין לו כף

ר"ל בשר שסביב הקולית של עוף. אינו מקיפו בעיגול סביב העצם כבבהמה. רק מונח שם רדוד. מיהו ביש לו כף אסור גידו:

סעיף ה
ונוהג בשליל

כל ששלמו חדשיו ומצאו חי [ס"ה]:

סעיף ו
רבי יהודה אומר אינו נוהג בשליל

וקיי"ל כת"ק בגיד הנשה להחמיר:

סעיף ז
וחלבו

של שליל:

סעיף ח
ואין הטבחין נאמנין על גיד הנשה

לומר שהוציאוהו. דמדיש להם הרבה בהמות טריחא להו מלתא לחטט אחריו בכל אחת. ותו מדיש להם הפסד ממון עי"ז:

סעיף ט
וחכמים אומרים נאמנין עליו ועל החלב

חלב דעלמא דגם בניקור החלב חייש ר"מ דמשום טרחא לא יחטטו אחריו. וקיי"ל כרבנן. ואפ"ה אין לוקחין אפילו בשר מטבח ששוחט ומוכר בעצמו. אא"כ מוחזק בכשרות ביותר [ס"ה]:

סעיף י
שגיד הנשה בתוכה

מיירי בשאומר הישראל לנכרי שהיא כשרה. דאז אין השומע דבריו צריך לחוש דלמא משקר. דהרי אסור לגנוב דעתו של נכרי. ואפ"ה אין חוששין שמא השומע דבריו יקננה מנכרי ויאכלנה בגידה:

סעיף יא
מפני שמקומו ניכר

אם היה נחטט ממנה [והא דלא נקט שחוטי חלב בתוכה. נ"ל דלא מבעייא קאמר לא מבעייא חלב שידוע לכל אופן ניקורו. אלא אפילו גידין שאין הכל בקיאין בניקורו. וסד"א דאפילו שלימה לא נשדר. שמא יחשוב שניטל גידו מבפנים. או שמא יעשה בה עכו"ם בכיוון כעין שחותך ישראל ליטל הגיד. קמ"ל דחתוכה דעכו"ם מידע ידיע]:

סעיף יב
כדי לקיים בו מצות נטילה

ר"ל קולפה מלמעלה כעובי אצבע בצד פנימי של ירך. וקיי"ל דצריך לחטט אחריו. מיהו ב' גידין הן. א'. בצד פנימי של ירך. סמוך לעצם. ואסור מן התורה. ב'. בצד חיצון של ירך סמוך לבשר. ואסורה רק מדרבנן. אבל הענפים שמסתעפים מהפנימי ומהחיצון. שניהן אסורין רק מדרבנן. וגם שמנן של ב' הגידין רק מדרבנן אסורין [ס"ה]:

סעיף יג
האוכל מגיד הנשה כזית

מהפנימי:

סעיף יד
אכלו

כולו:

סעיף טו
חייב

מדהוא בריה. דכל שהוא איסור שלם. ושהיה בו חיות. וצורתו גורמת איסורו [סי' שחץ]. הו"ל בריה. וחייב עליו בכל שהוא:

סעיף טז
ומזה כזית

ר"ל כזית מגיד שבירך ימין וכזית מגיד שבירך שמאל:

סעיף יז
סופג שמונים

אפילו בהתראה אחת מיירי. ואע"ג דבאוכל חלב וחלב מב' בהמות בהתראה אחת חייב רק מ' [כרמב"ם פ"ו משגגות ה"ב]. הכא מדאחד הוא של ימין ואחד של שמאל. חשיב ליה כב' מיני איסורים. ולפ"ז באכל ב' זיתים מב' ימיניים מב' בהמות גרע טפי. והו"ל כחלב וחלב מב' בהמות דאינו חייב רק מ'. אמנם לי"א [שהביא רמ"מ פ"ח ממ"א ה"ג] מיירי הכא בב' התראות דוקא. ואפילו מירך א' חייב פ' על ב' זיתים. רק נקט מב' ירכות משום ר' יהודה דס"ל דבב' ירכות חייב רק מ':

סעיף יח
רבי יהודה אומר אינו סופג אלא ארבעים

דס"ל דנוהג רק בימין. מיהו מדלא פליג רק לעניין מלקות. נ"ל דר"י מודה דגם בשמאל אסור עכ"פ מדרבנן וקיי"ל כרבנן [שם]:

סעיף יט
אם יש בה בנותן טעם

בהירך:

סעיף כ
כבשר בלפת

אילו היה בשר כשיעור הגיד. וכשיעור הירך לפת. היה נותן בה טעם. אסור. ואף דאילו היה הירך מין אחר. היה צריך פחות או יותר משיעור גודל הגיד. אעפ"כ הלממ"ס הוא דבהכי משערינן. מיהו אנן קיי"ל דאין בגידין בנותן טעם. אבל נגד השומן והקנוקנות צריך ס'. ונוהגין דאפילו במליחה צריך ס' וגם כדי נטילה [ש"ך ק"ה סקי"ב]:

סעיף כא
גיד הנשה שנתבשל עם הגידים

המותרים:

סעיף כב
בזמן שמכירו בנותן טעם

דבלא נתן טעם. דהיינו שיש ס' כנגדו. משליכו והאחרים מותרים:

סעיף כג
ואם לאו כולן אסורין

ולא בטל ברוב. מדהוא בריה. וכלעיל סי' ט"ו [ח']:

סעיף כד
והרוטב בנותן טעם

דאף ע"ג שכל התערובות אסור מדאינו מכיר האיסור. אפ"ה בשיש בהרוטב עם החתיכות ס' נגד האיסור. מותר הרוטב:

סעיף כה
שנתבשלו עם החתיכות

קמ"ל דלא מבעיי' גיד דהו"ל אבר שלם. מחשב ברי' ולא בטל. אלא גם חתיכה אפשר שלא תתבטל. כגון דהו"ל חתיכה הראוייה להתכבד [כש"ס ד"ק ע"א]:

סעיף כו
ואם לאו כולן אסורות

ואין חתיכת האיסור בטל ברוב. דחתיכה הראויה להתכבד לא בטל [ק"א]:

סעיף כז
והרוטב בנותן טעם

אף שהתערובות אסור מדאינו מכיר האיסור. אפ"ה הרוטב ניכר שאין בו איסור ומדיש ס' נגד חתיכת האיסור מותרת. ופסק הלכה בזה עי' בסוף פרקן:

סעיף כח
נוהג בטהורה ואינו נוהג בטמאה

שכשאכל גיד הנשה של בהמה טמאה. פטור מכלום. למאי דקיי"ל אין בגידין בנ"ט. ולמ"ד יש בגידין בנותן טעם. לוקה משום טמאה לבד ולא משום גיד:

סעיף כט
ועדיין בהמה טמאה מותרת להן

מדלא ניתנה התורה עדיין:

סעיף ל
אמרו לו בסיני נאמר

אותו פסוק שמזהיר עליו מלאכלו:

סעיף לא
אלא שנכתב במקומו

דכשניתנה תורה. נכתב במקום המעשה. למה נאסר אחר מתן תורה. וקיי"ל כחכמים. [אמר המפרש מאחר שראיתי שרבינו הר"ב ז"ל החל להביא לעיל כמשנה ה' כללי איסור והיתר ובטולן. לכן אמרתי לילך בעקבותיו גם אני. אולם לאשר הביא הכל בקצירת

האומר מאד. וגם כמה דברים לא הזכירם כלל. ובל"ז (בכמה) [בשני] דברים אחמ"כ אינן אליבא דהלכתא. לכן אמינא. אפתח אנא פתחא לנפשאי בס"ד. לסדר כל הענינים כראוי באר היטיב. וד' יהיה לי לתשועה לבאר כל הסתעפות עניינים אלה בקיצור מדוייק. וכאשר מורין בבי מדרשא כוותן. ורק לבלי להפסיק בין הפרקים שם בהרחבה כזו. לכן הבאתים כאן בסוף הפרק. ונאמר כי ביאור זה נחלק לג' חלקים. א) צריך לבאר איזה דבר בטל ברוב ואיזהו שבטל בטעם. ב) באיזה אופן יתבטל הטעם. ג) איזה דברים הם שאינן בטלין כלל. ונחל בעזהש"י].

א) [דברים שבטלים ברוב או בטעם]. יש בעניין זה ד' אופנים. (א) יבש ביבש שנתערבו מין במינו. ולא נתבשלו יחד. בטל ברוב. ואפילו מדרבנן סגי בהכי. מדלא יכול לבוא ע"י בישול לנ"ט [ק"ט א']. ואפילו חד בתרי א"צ. רק סגי בשיש משהו יותר בהיתר מבהאיסור [ש"ך ק"ט סק"ו ופר"ח שם. וכ"מ במג"א תנ"ה סקט"ו]. ומשכחת לה בב' חתיכות גדולות וא' קטנה. או אחד גדולה וב' קטנות. והב' הקטנות הם יחד יותר מהגדולה. אז כשאינו יודע איזה מהג' חתיכות הוא האיסור בטלה ברוב [וי"ח]. ומותר אדם א' לאכול כולם זא"ז. רק שלא יאכל כל הג' חתיכות בבת א'. דאז בולע וודאי איסור. וראוי להחמיר שלא יאכלם אדם א' אפילו זא"ז. רק יאכלום ב' בנ"א. ואם משליך א' או נתנו לנכרי. עדיף טפי. ודוקא כשאכלן כך מבלי שיבשלם. אבל אסור לבשלם יחד עד שיוסיף עד ס' נגד חתיכת האיסור. *) (וה"ה ברוצה לבשל כל א' מהן לבד. יוסיף עד ס' נגד כל חתיכה. כדי שלא תתן טעם במים ובקדירה). מיהו בדיעבד אם בישל כל התערובות בקדירה א' אף אחר שנתבטלו ביבש ברוב. ואין ס' נגד חתיכת האיסור. אסור. דהרי יש כאן וודאי טעם איסור. אבל אם בישל התערובות בב' קדירות. מותר אף שאין ס' נגד החתיכה שבקדירה. מדכבר נתבטלו. ולרא"ש אפילו בבישל כל התערובת בקדירה א' אחר שנודע התערובות ונתבטלה ברוב. מותר אפילו אין ס'. מדכבר נתבטלה אין כאן איסור. והכי קיי"ל במקום הפסד [שם]. (ב) יבש ביבש שנתערבו מין בשאינו מינו [ומשכח"ל נמי בשאינו יודע איזהו מהן הוא איסור]. מדאורייתא גם זה בטל ברוב אבל מדרבנן צריך ס'. גזירה שמא יבשלם ויתן טעם [ק"ט ש"ך סק"י]. מיהו באיסור דרבנן באינו מינו יבש ביבש. בטל ברוב [ק"ט ש"ך סק"ט]. וי"א דעכ"פ בכה"ג צריך ס' מדרבנן [מנחת יעקב כלל ל"ט סק"י]. (ג) לח בלח מין במינו שנתערבו. מדאורייתא ברובא בטל. ומדרבנן צריך ס' אפילו לא נתבשלו יחד. דעכ"פ מדמתערב יפה. הרי יהיב טעמא. וגזרינן אטו אינו מינו דאז טעם כעיקר דאורייתא. ואפילו למ"ד לאו דאורייתא. גזרינן אטו בנתערב באינו מינו כזית בכדי אכילת פרס דהוי לכ"ע דאורייתא. [ופרס הוא לרמב"ם [פי"ד

ממ"א] ג' ביצים. ולרש"י [כריתות די"ב ב'] ד' ביצים. וכזית הוא מעט פחות מחצי ביצה] [רמג"א תפ"ו]. אבל יבש ביבש מין במינו לא גזרינן אטו אינו מינו ואטו יבשלם. מדהו"ל גזירה לגזירה [שפתי דעת ק"ט]. ואפילו לח בלח במין במינו באיסור דרבנן. נמי צריך ס' מדרבנן [שם]. (ד) לח בלח שנתערב באינו מינו. מדאורייתא צריך ס' אפילו לא נתבשל יחד. דטעם כעיקר דאורייתא בכל איסורין. ולרש"י ורמב"ם [פט"ו ממ"א] רק בבו"ח הוה טכ"ע דאורייתא אבל בשאר איסורין אסור רק מדרבנן. ולא קיי"ל כן [י"ד צ"ח].

ב) באיזה אופן יתבטל הטעם. (ה) זה אפשר ע"י ג' אופנים. (א) ע"י שהאיסור נטל"פ בהיתר [י"ד ק"ג]. (ב) ע"י טעימת קפילה עכומ"ז [ר"ל מבשל עכומ"ז הבקי להרגיש הטעם]. (ג) ע"י ביטול בס' [וסימן קנס]. שכך שיערו חז"ל שרוב מאכלים כשנתבטלו בס' שוב אין נותנין טעם. אבל אנן לא סמכינן על טעימת קפילה. ואפילו הוא ג"כ מסיח לפי תומו. וגם כשיש בו גם חזקת אומן לא מרעי אומנתיה. אפ"ה לא סמכינן עליה [צ"ח א' וב']. מיהו על ישראל סומכין. אפילו אינו קפילא. ואפילו בפחות מס' ואומר שאינו מרגיש טעם האיסור. מותר. וכגון דבר שנדר ממנו אדם. שנפל לתוך התבשיל [צ"ח ורט"ז בש"ך סקכ"ו]. או בחתך צנון בסכין של בשר [צ"ו ש"ך סק"ה]. טועמו הישראל. וכשאינו מרגיש טעם איסור בו. שרי. ובמרגיש טעם האיסור. אפילו נתבטל כבר בס' אסור [צ"ח ח']. (ו) בטול בששים שייך בכל האיסורים שבתורה. מיהו גם איסור דרבנן צריך ששים. מלבד כחל שבשלה עם שאר בשר. סגי בתשע וחמישים. ויש כמה טעמים בזה [סי' צ'. וצ"ח ח']. ומלבד ביצה שיש בה אפרוח או שנמצא בה קורט דם. ונתבשלה עם שאר ביצים צריך ס"א. משום דיש ביצים גדולים וקטנים. אבל בנתבשלה עם שאר תבשיל. סגי בס' [פ"ו ה'. וצ"ח ז']. ודוקא כשידוע שהיה הקורט דם שבביצה על קשר החלמון וגם על החלבון. דאל"כ. אפילו נימא דם ביצים אסור מדאורייתא. וא"כ אם היה הדם במקום שאסר. מדשדי תכלא בכולה. מחשבה כולה כדם. אפ"ה גם בנתערב בחד בחד עם ביצה אחרת. ונטרפו יחד. גם בלא נתבשלו בטל. מדיש כאן ספק ספיקא. דשמא לא היה הדם במקום שאסרה כל הביצה. ושמא הביצה האחרת רבה עליה. והו"ל ספק ספיקא נגד איסור תורה. ואף דעכ"פ אף שיש רוב. אסור מדרבנן. כיון דליכא ס' נגד הביצה האסורה. אפ"ה אינו רק ספק דרבנן. דשמא לא היה הדם במקום שנאסרה כל הביצה. וטפת הדם כבר נתבטלה. אולם בנתערב הביצה עם אינו מינו. כגון עם קמח. אז הו"ל ספק דאורייתא. וצריך ס' נגד הביצה [ש"ך ס"ו סק"י]. אמנם ביצה שמסופק בה אם היה הדם במקום שאוסרה. שנתערבה עם ביצים אחרים וקמח. אמרינן סליק את הקמח שהוא אינו מינו. כמי שאינו. ושאר הביצים שהן מינה רבין עליו ומבטלו. וא"כ

ליכא איסור תורה. ושמא לא היה הדם במקום שאוסר הביצה. והו"ל ספק דרבנן ולקולא [הט"ז ס"ו סק"ה]. ומכ"ש בנתערבו תחלה הביצים לבד. ואח"כ שמו התערובות בקמח. אף דליכא רק רוב קמח נגד הביצה האסורה. שרי. מדכבר נתבטל [משבצות שם]. וכל זה בנודע תערובות קודם שנתבשלה הביצה. אבל בלא נודע שנתערב האיסור רק אחר שנתבשלה התערובות יחד. אפילו לא נתערב הביצה האסורה רק עם אינו מינו. דהיינו בקמח לבד. אפ"ה בטל ברוב. דהרי אף אם היה הדם במקום שאוסרה. ושדי תיכלא בכולה. ומחשב עי"ז כאילו כל הביצה כולה דם. עכ"פ הרי דם שבשלו אסור רק מדרבנן ומדיש ספק שמא לא היה הדם במקום שאוסרה הביצה. הדר הו"ל ספק דרבנן אפילו למ"ד דם ביצים דאורייתא. דרק כשלא נתערב אסורה מצד המנהג [שפתי דעת ס"ו סק"י].

(ז) כל האיסורין שמשערין בס'. משערין בכל מה שבקדירה. דאם הכל ס' נגד האיסור. מותר. ולעולם משערים ההיתר והאיסור כמו שבאין לפנינו. אף שנתמעטו בבישול [צ"ט ד']. מיהו אסורי הנאה שנתנו טעם בקדירה. אף שאין ס' נגד האיסור ואסור באכילה. אעפ"כ מותר בהנאה. דאין העכום"ז נותן יותר עבור שקבל הטעם [משבצות פ"ז סק"ב]. מיהו פשוט בבו"ח שנתערבו. אף שאין העכום"ז נותן יותר עבור מעט החלב שנתערב בהבשר. או בעבור שהגיסו בהבשר בכף תולבת. על כ"פ מדאין ס'. הבשר בעצמו נאסר בהנאה. (ח) סוגר הדברים מהענייניים שדברנו. הוא שכל האיסורים בטלים מדאורייתא ברוב. חוץ מלח בלח באינו מינו. דמדאורייתא צריך ס'. וכל האיסורים צריכין מדרבנן ששים חוץ ממין במינו שנתערב יבש ביבש. שגם מדרבנן בטל ברוב. אבל יש שאמרו רבנן שאינן בטלין כלל. וכמו שנבארם בחלק ג'. אבל כל זה מדרבנן. דמדאורייתא כל האיסורים שבעולם בטלין ברוב או בס'. וכלעיל [וכפרי חדש ק' סק"ג].

ג) דברים שאינן סותרין אף שנתבטל הטעם. (ט) יש דברים שהצריכו חכמים בהן לבטולן יותר מס' בין בלח בין ביבש. כשנתערבו במינן. וזה משום דחמיר איסורן. ואלו הן. התרומה. והחלה. והבכורים בטלין במינן. בק"א [ערלה פ"ב מ"א. וי"ד שכ"ג א']. ערלה וכלאי כרם בטלין במינן בר"א [שם]. אבל בשאינן מינן דין כל אלו כשאר אסורין. ובטלין בס' [רמב"ם פי"ג מתרומות ה"ב. וי"ד שכ"ג]. (י) יש דברים שבמינן אינן בטלין מדרבנן ואפילו באלף. ושלא במינן בטלין בס'. ואלו הן. השביעית [רמב"ם פט"ו ממאכלות ה"ח]. טבל וייי"נ [ע"ז דע"ג ב']. אבל סתם יינן בטל בס' אף במינן. ובלבד שיוליך הנאה לים המלח [ש"ך קל"ד סקט"ו]. אמנם יין אף דלפי מה שאמרנו דכשנתערב באינו מינו בטל בס' [וכש"ך קל"ד סקכ"א]. עכ"פ בנתערב יין במים בטל בששה חלקים [שם]. וי"א דאף בנתערב בשאר משקין. כל שנפסד טעם היין בהתערובות. בטל בו' חלקים [י"ד קי"ד

הט"ז שם סק"ד. וכן כ' רמג"א סי' ר"ב סק"ג. ור"ד סקט"ז]. דבר שיש לו מתירין . ג"כ רק במינו באלף לא בטל. אבל באינו מינו בטל בס' [ק"ב]. (יא) מיהו כל איסורין שאוסרים ע"י טעמן. ר"ל שמתבטלין בס' בכל גוונא. כמו שבארנו בחלק ב'. באלו אזלינן במין במינו שלהן בתר טעמא . דכל השוה להאיסור בטעם נקרא מינו. אבל אותן האיסורין שצריך לבטולן מדרבנן יותר מס'. ככל האיסורין שזכרנו בזה החלק. כתרומה וכו' עד דשיל"מ. בכולן אזלינן בתר שמא . דרק השוין בשמא נקרא מינו [ש"ך צ"ח ורפ"ח שם. וק"ב ש"ך סק"ג]. (יב) יש איסורין שהחמירו בהם חז"ל ואמרו שאין מתבטלין אפילו באלף. בין בנתערבו במינן או שלא במינן. בין בלח או ביבש. והן עשרה דברים. ואלו הן (א) דבר חשוב [ק"י ש"ך סק"א]. (ב) בעלי חיים. אפילו קטן וכחוש [שפתי דעת ק"י סק"ז]. (ג) בריה [תנאיה מבוארים בסי' ק']. (ד) חתיכה הראויה להתכבד [עי' תנאיה בסי' ק"א]. (ה) דבר המעמיד. כשאסור מצד עצמו [פ"ז ש"ך סק"ל ול"ה. אמנם לרמג"א [א"ח תמ"ב סק"ט] מעמיד מדאורייתא לא בטל. דהו"ל כאילו הוה האיסור בעין. ולחק יעקב גם זה רק מדרבנן לא בטל. מיהו בזה וזה גורם. גם דבר המעמיד בטל [רמג"א שם]. וי"א דכל האיסורין שאוסרין במשהו. אם העמידו בצירוף היתר. אף שנסתלק אח"כ האיסור והו"ל רק זוז"ג. אפ"ה אסור [א"ח תמ"ה רמג"א סק"ה וסק"ו]. (ו) כל דעביד לטעמא לא בטיל. אם הוא אסור מעצמו וחריף. [צ"ח הט"ז סקי"א]. אמנם לפר"ח ולכרו"פ [שם סקכ"ז]. כל דלטעמא עביד מדאורייתא לא בטל. אבל לש"ך [צ"ח סקכ"ט]. גם הוא רק מדרבנן. (ז) חזותא [י"ד סי' ק"ב א'. וא"ח (קי"ג) [תי"ג] ג']. ולפר"ח [שם סק"ה]. אין חזותא אוסר עד שיהא עשוי לחזותא. ונתנו למאכל אדעתא דחזותא. ולמנחת יעקב [כלל ע"ד ה'] חזותא אינו אוסר במאכל. ורק בבגד אוסר הצבע שנצבע באיסור. ובמשבצות [בי"ד ק' א'] קיהה בדבריו. ובאיסור דרבנן אינו אוסר חזותא [נדה (ד"ט) [ד"ס] ב' וב"ק דק"א] ורק בנולד שהחמירו כבדאורייתא. (ח) חמץ בפסח [א"ח תמ"ז]. (ט) ע"ז או תקרובת שלה [י"ד ק"מ]. (י) הקדש ר"ל נתחי הקרבנות [ועי' יבמות דפ"א ב' ורש"י שם. ועי' ברמב"ם פ"ו מפסוהמו"ק]. [ונ"ל הטעם משום חשיבות. ועי' תוס' חולין [ד"ק ע"א ד"ה ושאני]. אבל אי"ל משום דאפשר למתשל עלה לא בטל [כתוס' כריתות י"ג ב' ד"ה ארבע] ואף אחר שנזרק דמן ישנן בשאלה [כר"ן נדרים דע"ח א' ד"ה לומר]. דא"כ תרומה נמי ישנה בשאלה. אע"כ דעכ"פ לא מצוה לאתשולי עלה [כנדרים דנ"ט א']. א"כ מי גריעי קדשים מתרומה. וכמ"ש הר"ן שם]:

פרק ח

סעיף א
כל הבשר

של בהמה חיה ועוף:

סעיף ב
אסור לבשל בחלב

לישנא דקרא נקט. דכתיב לא תבשל גדי בחלב אמו. ור"ל הכא. דאסור לאכלו כשהוא מבושל בחלב. אבל בשר בהמה אסור מדאורייתא. ובשר חיה ועוף אסור לאכלן רק מדרבנן. מיהו דוקא לאכלן. אבל לבשלן בחלב. או ליהנות מבשולן בחלב. דוקא כשהבשר והחלב שניהן מהבהמה טהורה. אסור מדאורייתא. אבל בשר חיה ועוף אפילו בחלב טהורה. מותר לכתחילה לבשלן ולהנות מבשולן [י"ד פ"ז ג']. ואין לחוש למראית עין שיחשבו שמבשל בשר בהמה. דבשר חיה ועוף ניכרים [כלבוש שם]. ואילה"ק דעכ"פ כיון דבאיסור דרבנן נמי חיישינן למראית עין [כא"ח תרע"א ח']. א"כ ה"נ יחשידוהו שמבשלן לאכלן. ואי"ל דרק שיחשדוהו שכבר עשה עבירה. או שעושה השתא עבירה חיישינן למראית עין. משא"כ הכא אף שעושה פעולה שנוכל לדונה שמכין א"ע לעשות עבירה. עכ"פ כיון דלהבא הוא. דניחש שיחשדוהו שיעשה עבירה להבא. לא חיישינן. ליתא. דהרי לא תצא בהמה בשבת בזוג שבצוארה. מדמחזי כאזלא לחינגא [כא"ח ש"ה י"א]. והרי התם להבא הוא שיחשידוהו שמוליכה למכרה. ואפ"ה חיישינן. ונ"ל דדוקא כשהפעולה שעושה מצוי לאיסור טפי מלהיתר. כיציאת בהמה בזוג. דמצוי טפי שעושה כן שישמעו הקונים קול הזוג וידעו שרוצה למכרה. להכי חיישינן לחשדא. אבל הכא. וכי כל המבשל לצורך אכילת עצמו מבשל. ולא להאכיל לאחרים או לכלבים. תדע. דאל"כ כל דבר האסור באכילה יהיה אסור נמי לבשל מה"ט. שיחשידוהו שלאכילתו מבשל [ועיין מש"כ ב?קופת הרוכלים ?בס"ד דף י"א ע"ב] וכן יש להביא ראיה מחולין [פ"ב מ"ו] סי' ע"ג וע"ש:

סעיף ג
חוץ מבשר דגים וחגבים

דמותר באכילה אף מדרבנן:

סעיף ד
ואסור להעלותו עם הגבינה על השלחן

תנא בישול לרבותא דהיתירא דבשר דגים. ותנא העלאה לרבותא דאיסורא דשאר בשר. דאפילו בשר עוף דאסור רק מדרבנן. אסור להעלות עם הגבינה על השולחן. דגזרינן שמא יעלה בשר בהמה בכלי ראשון על השולחן. ויאכלנו ביחד עם הגבינה מכלי ראשון. דאסור מדאוריתא. דהו"ל כמבושל [פ"ח]. [ואילה"ק עכ"פ הו"ל גזירה לגזירה. דנגזר עוף אטו בהמה והעלאה אטו אכילה. וכדאמרינן בש"ס [ק"ד ב'] גזירה העלאה אטו אכילה. וצ"ל דלשון גזירה דנקט הש"ס לאו דוקא. והעלאה אטו אכילה לא מחשב גזירה]:

סעיף ה
חוץ מבשר רגים וחגבים

דהרי אפילו באכילה נמי מותר. ואיידי דרישא דנקט לשון בישול כסי' ב'. נקט נמי הכא בכלל ללשון בשול:

סעיף ו
מותר בבשר דגים וחגבים

כגון שיש הוכחה שנדר רק מבשר בהמה [ועוף]. מיהו לדידן דגים לא נקראו בשר. ומותר בהן בכל גוונא. דבנדרים הלך אחר לשון בני אדם [י"ד רי"ז הט"ז סק"ט]:

סעיף ז
לא עולה ולא נאכל

נ"ל דנקט ולא נאכל. אף דכ"ש הוא וממילא נשמע. דכיון דלא עולה כ"ש דלא נאכל. אבל אתא לאשוויי לא עולה ללא נאכל. דכמו בלא נאכל מודו ב"ש דאפילו בצונן. ה"ה בלא עולה אפילו בצונן אסור. ולא אמרינן גזירה לגזירה הוא. וכלעיל]:

סעיף ח
ומחומרי בית הלל

הא קמ"ל דת"ק ר' יוסי הוא. וה"ק ר' יוסי. כל הבשר אפילו של עוף אסור להעלות עם הגבינה לשולחן. משום דב"ש וב"ה פליגי בה. והרי הלכה כב"ה:

סעיף ט
בשולחן שאוכל עליו

דרק שם חיישינן שיערבם רותחין ויאכלם.

סעיף י

נותן זה בצד זה ואינו חושש

למראית עין. שיחשבו שיאכלוני יחד. או אינו חושש שיטעה עי"ז לאכלם יחד. ובלבד שלא יגעו זב"ז. וכמ"ב:

סעיף יא

צורר אדם בשר וגבינה במטפחת

טוך:

סעיף יב

ובלבד שלא יהו נוגעין זה בזה

וכשנגעו זה בזה ואחד מהן לח וצונן. צריך להדיח מקום נגיעתן יחד [ש"ך צ"א סק"א]. וכשאחד מהן שמן. שומן מסרך סריך ובעי שפשוף היטב [תורת הבית קי"ב א']. וה"ה כשנגע בשר או גבינה בפת. ורוצה לאכלו עם מין אחר ממין שנגע בו. נמי דינא הכי [צ"א ס"ג]:

סעיף יג

רבן שמעון בן גמליאל אומר שני אכסנאין

שסתם אכסנאין אין מכירין זה את זה:

סעיף יד

ואין חוששין

אין לחוש שיאכל זה משל זה דאין מכירין זא"ז. אבל במכירין זה את זה. אפילו מקפידין זה על זה. חיישינן שיאכלו יחד. מיהו בהניחו ביניהן להכירא. דבר שאין דרך להביאו על השולחן. או שדרך להביאו אבל אין משתמשין בו בשעת אכילתן. מותרים לאכול יחד אפילו מכירין זא"ז [פ"ח ב']. [ואין לדקדק. דטפי הוה שייך למנקט הך דרשב"ג במשנה א'. דנמי מיירי בחשש אכילה. דנ"ל דנקט למלתא דרשב"ג הכא. לאפוקי מת"ק דמ"ב. דמשמע מדבריו דרק בנגיעה אין חוששין שיגעו זב"ז במופרשין זמ"ז. אבל בחשש אכילה אפילו מופרשין חיישינן שיאכלם יחד. וכמשנה א'. להכי קמ"ל רשב"ג דלא מבעיי' לנגיעה אין חוששין כשמופרשין. אלא גם לאכילה אין חוששין כשמופרשין זמ"ז. דהיינו באין מכירין זא"ז. ומשנה א' דתנא אסור לעלותן. מיירי במיוחדין לאדם אחד. או במכירין זא"ז]:

סעיף טו
טיפת חלב שנפלה על החתיכה

על חתיכת בשר שבתוך קדירה רותחת:

סעיף טז
אם יש בה בנותן טעם באותה חתיכה

ר"ל שאין בחתיכה ס' נגד הטיפה שנפלה עליה:

סעיף יז
אסור

ואפילו היו עוד חתיכות בקדירה. רק שחתיכה זו שנפלה עליה הטיפת חלב. היתה מונחת על חתיכה אחרת שמקצתה חוץ לרוטב. ועי"ז החתיכה שנפל עליה הטפה היתה כולה חוץ לרוטב. אם לא הגיס ג"כ ולא כסה הקדירה מיד אחר נפילת הטפה. ג"כ כך הדין. שצריך שיהיה באותה חתיכה ס' ואין השאר שבקדירה מצטרף לבטל הטיפה. וכשאין בה ס'. שאר החתיכות מותרות. רק שאותה חתיכה שהיתה מונחת עליה החתיכה שנאסרה. ונגעה בה. נאסרה כדי נטילה במקום נגיעתה [כדי נטילה הוא כעובי רוחב אגודל [ק"ה ס"ד]. ולר"ן חולין [דרצ"ד א']. כדי נטילה הוא רק קצת עב יותר מקליפה]. ודוקא כשהחיכות כחושות. דכל חם בחם בלא רוטב. דוקא כשהאיסור אסור מחמת עצמו כנבילה. או בשר חם שנגע בגבינה חמה. אוסר כולו. דגם בב"ח מחשב איסור מחמת עצמו. ולא בקאינן גביה לחלק בין כחוש לשמן כבכל איסור מחמת עצמו. אבל הכא שהחתיכה העליונה אינה אסורה מחמת עצמה. רק מחמת שבלעה חלב. בקאינן גבה לחלק בין כחוש לשמן. דהחלב שבלעה מחשב איסור כחוש. ואם היא עצמה ג"כ כחושה. וגם החתיכות שאצלה כחושות. אינה אוסרת לחתיכה שנגעה בה רק כדי נטילה. אבל אם אחד מהחתיכות שמינה אז אוסרת לחתיכה שנגעה בה כולה [ש"ך ק"ה סקי"ז ושפתי דעת שם]. מיהו אם ניער או כיסה הקדירה אחר זמן מה אחר נפילת הטיפה. אפילו היו החתיכות כחושות צריך שיהיה ס' נגד כל החתיכה שנפל עליה הטיפה. [ואילה"ק למה בנפלה הטיפה על חתיכה שכולה חוץ לרוטב נאסרה כולה. הרי כל חתיכה צלוייה. מלוחה. אפויה [וסי' צמא]. כשהן חמין ונגע בהן איסור כחוש. והן ג"כ כחושין לא נאסרו רק כדי נטילה [כסי' ק"ה ס"ה]. והרי טפת חלב איסור כחוש הוא. ומדסתם התנא. משמע אפילו החתיכה נמי כחושה. ואי"ל דהכא שאני דהחלב איסור צלול. ליתא דהרי אף באיסור צלול אמרינן בנטף רוטבו על החרס חם וחזר אליו סגי בנטילה [כפסחים פ"ז מ"ב]. ואי"ל דהכא שאני. מדנגע האיסור דהיינו החלב בהחתיכה

שתוך הקדירה. ועי"ז נבלע יותר בעומק החתיכה ע"י הבל הקדירה. [כמשבצות צ"ד סק"א]. ליתא. דהרי אף בכה"ג א"צ הכא יותר מכדי נטילה [כסי' ק"ה. ס"ד]. י"ל דהכא דאיכא תרתי. שהאיסור צלול. וההיתר תוך הקדירה. אוסר כולו. מיהו לדידן דלא בקאינן לחלק בין כחוש לשמן. בלא"ה לא ק' מידי. דאף דהבשר כחוש. כיון דחתיכת בשר חם שנגע בחלב חם. מחשב כאיסור מחמת עצמו. והרי בכה"ג אפילו כחוש אסור לדידן [כש"ך ק"ה סקי"ד]. ודלא כמשמע לכאורה מש"ך צ"ב סק"ז]:

סעיף יח

ניער את הקדרה

מיד אחר שנפלה הטפה על החתיכה. ניער הקדירה שתבוא החתיכה שנפל עליה תוך הרוטב. וה"ה בכיסה הקדירה מיד:

סעיף יט

אסור

דמדניער מיד. הכל מצערף לבטל החלב. [וכל זה לר"י בתוס'. דמתניתין מיירי שנפלה הטיפה על חתיכה שכולה חוץ לרוטב. אבל לרש"י מיירי מתניתין אפילו בנפלה הטיפה על חתיכה שמקצתה חוץ לרוטב. ויש לכל אחד מהפירושים קולא וחומרא. לרש"י קולא. דכשאין בכל הקדירה ס"י נגד הטיפה שנפלה על חתיכה שקצתה תוך הרוטב. ולא ניער ולא כיסה. אז רק החתיכה אסורה. ושאר שבקדירה מותר. ולר"י בכה"ג הכל אסור מדמקצתה תוך הרוטב [דלא כרט"ז צ"ב סק"ב]. ולרש"י חומרא. דכשאין בחתיכה זו ס' נגד הטיפה. רק יש בכל הקדירה ס' נגד הטיפה ולא ניער ולא כיסה מיד. לרש"י נאסרה החתיכה מיד. ואם אח"כ ניער וכיסה. צריכין שאר החתיכות ס' נגד החתיכה. ולר"י הכל מצטרף לבטל הטפה. מדמקצתה תוך הרוטב. ולהט"ז קייל כרש"י. ולש"ך ולפר"ח רוב הפוסקים ס"ל כר"י [שם]:

סעיף כ

הכחל

דדי הבהמה. ואפילו של קטנה שלא הניקה עדיין:

סעיף כא

קורעו

שתי וערב:

סעיף כב
ומוציא את חלבו

ע"י שמטיחו בכותל. או ע"י שנותנו במכבש. או שמקרעו שתי וערב בהרבה מקומות. ואז מותר לדידן לצלי אפילו לכתחילה. אבל אם בישלו. רק בהפסד מרובה מותר. אפילו בבישלו עם בשר. מיהו הצולאו מותר לצלותו בשפוד שצולה בשר. ולתתו אח"כ אף כשעדיין חס בכלי בשר. רק שאחר צלייה לא יבשלנו לכתחילה. ובדיעבד מותר [צ']:

סעיף כג
לא קרעו

כדינו:

סעיף כד
אינו עובר עליו

משום בו"ח. אבל עכ"פ אסור אפילו בישלו לבדו. עד שיהא חמשים וט' במים נגד הכחל [ש"ך צ' סקט"ז] אז מותר גם הכחל. אבל בצלאו בלי קריעה מותר בדיעבד כשצלאו לבדו [צ' ב']:

סעיף כה
הלב קורעו ומוציא את דמו

קודם מליחה. ואח"כ מותר לבשלו. ובלא קרעו. וכבר מלחו או צלאו. קרעו אח"כ ומותר. דע"י מליחה או צליה לא בלע. דכבולעו כך פולטו. ואע"ג דעכ"פ הדם בעין מקובץ בחללו. ובדם בעין שנפל על בשר בשעת מליחה. הרי לא אמרינן כבולעו כך פולטו. עכ"פ שאני לב דשיע וחלק. ואינו בולע במליחה וצלייה אפילו דם בעין [ש"ך ע"ב סק"ג]. והמנהג להתיר גם הבשר שנמלח עמו. דדם המכונס תוך הלב הו"ל לגבי שאר החתיכות כדם פלוטה [שם]:

סעיף כו
לא קרעו

ונתבשל או נמלח כך:

סעיף כז
אינו עובר עליו

דדם שבשלו או מלחו אסור רק מדרבנן. אבל עכ"פ נאסר הלב [כך הסכמת רוב הפוסקים [תוס' חולין ק"ט א'. וק"כ ע"א. וקי"א א'. והט"ז סי' ס"ט סקכ"ד. וש"ך שם סקמ"ב. ופר"ח שם]. מיהו לרש"י חולין [שם]. ולרמב"ם [פ"ו ממאכלות ה"ו וכפי שיטת רמ"מ שם]. דם

שבשלו או מלחו ואכלו חייב כרת. והכא להכי אינו עובר עליו. מדאירי בלב עוף שאין בדמו שבלב כזית. ונקט תנא בעוף לאשמעינן דיוקא. דאפ"ה אסור הוא. דחצי שיעור אסור מן התורה. ועי' בפרי מגדים בפתיחתו למליחה בעיקר א'. דאף דקיי"ל דם שבשלו או מלחו אסור מדרבנן אפ"ה אין להקל בכל ספקותיו]:

סעיף כח

אינו עובד בלא תעשה

ר"ל אינו יכול לבוא לידי לא תעשה. דאי נמי אכיל ליה אינו עובר בלאו. ואילה"ק למה ליה הארכת לישנא. טפי הול"ל האוכל עוף בחלב פטור. ותו דאין כאן מקומו סמוך ללב שלא קרעו. נ"ל דקמ"ל תנא דלא תקשה למה צריך לקרוע הלב קודם מליחה. הרי מדשיע וחלק לא בלע. ואי"ל שמא ישכח ויאכלנו אח"כ עם דמו. הרי נמי אי אכיל ליה לא עבר אדאורייתא. דדם שמלחו מדרבנן. ונחשב כס' דרבנן דלקולא. דוגמת מ"ש רט"ז [רסי' צ"א] דכל שבדיעבד מותר לא חיישינן לכתחילה שמא ישכח. להכי קאמר שפיר בסמוך לו. המעלה את העוף וכו'. ור"ל הרי גם בשר עוף בגבינה נמי אי ישכח ויאכלנו לא עבר אדאורייתא. ואפ"ה אסור לכתחילה להעלותם [כמ"א]. אע"כ דדוקא היכא דבדיעבד לא עבד אפילו איסור דרבנן. לא חיישינן לכתחילה שמא ישכח. משא"כ הכא דאי משתלי עביד איסור דרבנן. אסור להכניס א"ע בספק דרבנן לכחחילה. ותו דמדמצוי כך לא מחשב ספק כלל. דהרי תולין במצוי אפילו להקל באיסור דאורייתא במשגרן כרעיה לאחורה [כי"ד ל"ב ס"ז]:

סעיף כט

מותר לבשל ומותר בהנאה

ועכ"פ מפני מראית עין אסור שיחשדוהו שמבשל בשר טהור. ונפקא מינה דבעשה היכר שרי [פ"ז]. מיהו בשאפשר שיחשדוהו שעושה רק איסור דרבנן. שרי בצנעה. דאע"ג דכל שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסר [כשבת קמ"ו ב']. זהו רק באיסור דאורייתא [כא"ח רמ"ג בט"ז סק"ג. ומג"א ש"א סקנ"ו. ועי' תוס' כתובות ס' ע"א ולתוספות ע"ז [די"ב א'] בשם רבינו ניסים גאון לא קיי"ל כן אפילו באיסור דאורייתא. וכ"כ הר"ן פ"ק דביצה [דקפ"ה ב']:

סעיף ל

פרט לחיה ולעוף ולבהמה טמאה

שאינן נקראים גדי:

סעיף לא
תלמוד לומר בחלב אמו יצא עוף שאין לו חלב אם

ונפקא מינה בין ר"ע לר' יוסי. חיה. דלר"ע חיה מותרת מדאורייתא בחלב. ועוף ג"כ לדידי' עכ"פ מדרבנן אסר. וכדקאמר אחיה ועוף שניהן אינן מן התורה. משמע דעכ"פ מדרבנן אסור. ולר' יוסי חיה אסור מדאורייתא. ועוף אף מדרבנן שרי. עוי"ל דנ"מ בהמה טמאה דלר"ע שרי מדאורייתא ולריה"ג מדאסור משום נבילה ויש לה חלב אם אסור. וקיי"ל כר"ע [פ"ז]:

סעיף לב
קבת נכרי ושל נבלה

ר"ל חלב שנמצא קרוש בקיבת עגל היונק ששחטו נכרי ששחיטתו כשאר נבילה:

סעיף לג
הרי זו אסורה

ולא קיי"ל כן. אלא כל החלב שבקיבת נבילה שינקה מטהורה שרי. דלא כגופה מחשבה. וגם. לא חיישינן שהטהורה ינקה מטמאה מדלא שכיח כן. ועכ"פ דין חלב יש לו אפילו הוא קרוש. ונאסר כשבשלו עם בשר [ש"ך פ"ז סקכ"ה. והט"ז שם סק"ז]:

סעיף לד
המעמיד בעור של קבה כשרה

שנתן עור הקיבה לתוך החלב כדי שעי"ז יקרש החלב ויהיה נעשה גבינה:

סעיף לה
אם יש בנותן טעם

שאין בהחלב ס' נגד העור:

סעיף לו
הרי זו אסורה

דאף דדבר המעמיד אפילו באלף לא בטל. היינו כשהדבר המעמיד אסור מחמת עצמו. כגון עור קיבת נבילה. ומשא"כ בבשר וחלב שאינו אוסר רק ע"י תערובתו [פ"ז י"א]. מיהו בשר שנתיבש כעץ שרי בדיעבד בהעמיד בו. אפילו אם הבשר היה מנבילה. וא"צ לבטלו בס'. ורק לכתחילה אסור [שם] ועי' מ"ש בדינים אלו מגבינת [בע"ז]:

סעיף לז
כשרה שינקה מן הטרפה קבתה אסורה

ר"ל חלב שנמצא בקיבתה. וי"א דלפי מאי דמסיק הש"ס דהלכתא דכשרה שינקה

מטריפה שרי. א"כ לא קיי"ל כמתני'. ואפילו נמצא החלב צלול. פירשא בעלמא הוא. ולא קיי"ל כן. אלא בין קרוש בין צלול לכתחילה אסור. ובדיעבד שכבר נתערב או שכבר העמיד. מותר [פ"מ ש"ך סקט"ז]:

סעיף לח

מפני שכנוס במיעיה

ונוהגין לאסור לכתחילה אפילו החלב קרוש. מדמחזי כאוכל מגוף הטריפה [שם]:

סעיף לט

חומר בחלב מבדם וחומר בדם מבחלב

משום סיפא. דבעי למנקט שהדם נוהג וכו'. תנא ליה הכא:

סעיף מ

חומר בחלב שהחלב מועלין בו

אף בקדשים קלין שאין בהן מעילה בחייהן. מדהן ממון בעלים. עכ"פ יש מעילה באימוריהן לאחר שנזרק דמן:

סעיף מא

וחייבין עליו משום פגול ונותר וטמא

באכלו בשוגג בטומאת הגוף. חייב ב' חטאות. משום חלב ומשום טומאה. וה"ה באכלן פגול או נותר. חייב ב' חטאות:

סעיף מב

מה שאין כן בדם

דממעילה מיעטיה קרא. ופיגול ג"כ אינו חייב רק בשאכל דבר שניתר ע"י עבודה שבדבר אחר. כגון שאוכל חלב מקרבן שנתפגל. הרי הדם כשנזרק מתיר החלב למזבח. משא"כ דם מקרבן שנתפגל. הרי הוא מתיר א"ע לזריקה. ומנותר וטומאה ג"כ מיעטיה קרא בהדיא שלא יתחייב בו:

פרק ט

סעיף א

העור

שהופשט מבהמה והשאיר בהעור מחובר פחות מכביצה בשר שנטמא. שאינו מטמא אחרים. מדהוא פחות מכשיעור. אבל ע"י שמחובר בהעור ששומר הבשר שלא יופסד. מצטרף העור להבשר. דכששניהן יחד כשיעור מטמא לאחרים:

סעיף ב
והרוטב

מיירי שהרוטב קרוש שאינה נאכלת בפ"ע. לכן אמק"ט אוכלין בפ"ע. אבל מדעכ"פ נאכלת עם הבשר מצטרפת לו לכשיעור:

סעיף ג
והקיפה

תבלין שבקדירה ג"כ אין נאכלין בפ"ע רק עם הבשר:

סעיף ד
והאלל

הוא כעין גיד רחב לבן וקשה שעובר תחת מפרקת הבהמה. ונקרא האארץ. אי נמי בשר שנפלט מהסכין כשהפשיט הבהמה. ונשאר מרודד מחובר בהעור. ולא חשיב אוכל בפ"ע אפי' הוא כביצה. מדלא חישב רק שיאכל קצת מאותו בשר ולא פירש איזה קצת. ואפ"ה מצטרף לשאר אוכלין לשיעור כביצה:

סעיף ה
והעצמות

שיש בהן מוח שהעצם שומרו:

סעיף ו
והגידין

המותרין באכילה. אבל אינן נאכלין בפ"ע:

סעיף ז
והקרנים

סמוך לעיקרן. מקום שחותכן ויוצא מהן דם:

סעיף ח
מצטרפין לטמא טומאת אוכלים

דכל אוכל שנטמא אינו מטמא אחרים אם אין בו כביצה [ועי' יבקש דעת סי' נ"ב]. ולהכי כשיש בשר פחות מכביצה וחד מהנך דמתני' מחובר להבשר. והן יחד כביצה. מצטרף לטמא מאכלים אחרים. דאע"ג דכל הנך לאו אוכל נינהו באנפי נפשייהו. עכ"פ מדהו"ל שומר להאוכל. או מדנאכלין עמו. מצטרפי מדאורייתא עם האוכל לטמא אחרים:

סעיף ט
אבל לא טומאת נבלות

דאם מנבילה הן. אין מטמאין בפני עצמן. וגם אין מצטרפין להשלים שיעור כזית מנבילה. שמטמא לאדם הנוגע או הנושא אותו. וגם אם באותו שעה שנטמא בה נגע בכלים או בגדים. נטמאו.]עי' יבקש דעת סי' י"ד]. משא"כ הנהו אין דינן. כנבילה [והא דקאמר הכא דעצם נבילה אמ"ט. מיירי באין בו מוח או בשר כזית. או ביש בו והוא סתום. דאל"כ בחד מהנך אף דאין שומר מצטרף לטומאה חמורה [כחולין קי"ז ב']. עכ"פ כל כזית בשר נבילה העצם שבו מטמא משום שומר. כלקמן מ"ה]:

סעיף י
השוחט בהמה טמאה לנכרי

ישראל ששחט בהמה טמאה לצורך נכרי:

סעיף יא
ומפרכסת

ר"ל ועודה מפרכסת:

סעיף יב
מטמאה טומאת אוכלין

דבנגע בה אז טומאה נטמאה. ואע"ג דאז אינה ראויה לאכילה. ואיך תהיה טמאה טומאת אוכלין. דהרי כל עוד שמפרכסת אסורה לנכרי. דהרי אפילו בהמה טהורה ששחטה. וחתך ממנה אבר בעודה מפרכסת. אז דוקא בנשחטה כהוגן מותרת לאכילת נכרי אחר שתמות. מדמותרת אז לישראל [ורק כל עוד שמפרכסת אסור הנחתך ממנו] אבל בלא נשחטה כהוגן. מדלא מהני שחיטתה לישראל. להכי בנחתך ממנה אז אבר בעודה מפרכסת אסורה גם לנכרי. גם אחר שתמות. [והרי להרמב"ם גם בטהורה שנשחטה כהוגן. ונחתך ממנה בשר בעודה מפרכסת אסור לנכרי אף אחר שתמות. ומכ"ש בטמאה אפילו נשחטה כהוגן ראוי שיאסר לנכרי מה שנחתך ממנה בעודה מפרכסת. אף אחר שתמות [כש"ך כ"ו סק"ב]. עכ"פ לענין טומאה אמרינן דמדנשחטה ע"י ישראל. מחשבתו משוי לה אוכל. ובנגע בה טומאה בעודה מפרכסת מקבלת טומאה. אבל בשחטה נכרי אין מחשבתו משוי לה אוכל. דמדלא נצטווה הנכרי בשחיטה. להכי רק מיתתה משוי לה אוכל:

סעיף יג
אבל לא טומאת נבלות

שאינה מטמאה כנבילה:

סעיף יד
או עד שיתיז את ראשה

דאז אפילו מפרכסת מטמאה כשאר נבילה:

סעיף טו
ריבה

ר"ל ריבתה תורה:

סעיף טז
לטמא טומאת אוכלין ממה שריבה לטמא טומאת נבלות

דהרי כל הני דלעיל מטמאי טומאת אוכלין ולא טומאת נבילות:

סעיף יז
רבי יהודה אומר האלל המכונס

אלל דהכא מיירי רק בבשר שנפלט מעצמו מהסכין כשהפשיט ונשאר אדוק בעור. וכינס כל החתיכות הקטנות ההם עד כשיעור כזית יחד. והן מנבילה. אז אם וכו':

סעיף יח
חייב עליו

בנגע בהן ונכנס למקדש או אכל קודש חייב כרת [כך כתב רש"י ור"ב. ונל"פ דכ"ש בנשאן. ועי' לקמן סי' נ"ז]. ואע"ג דכל חד לחודא בעודו מחובר בעור. בטל לגבי עור ולא מחשב אוכל. עכ"פ מדכנסו בידים מחשבתו משוי ליה אוכל. [והא דלא נקט טמא. ה"ט דסד"א דרק מדרבנן טמא. מיהו ודאי גם לענין טומאת אוכלין. אף דאין חייבין עליו על ביאת מקדש. עכ"פ ס"ל לר"י דמדכנסו מטמאה טומאת אוכלין] מיהו באכלן אפי' לא כנסן חייב. דע"י אכילתו אחשביה אוכל:

סעיף יט
אלו שעורותיהן כבשרן

שיטמא עורן אפי' אחר שהופשט. ואפי' בלי צירוף אוכל ממש. ואפי' טומאת נבילות מטמא:

סעיף כ
ועור חזיר של ישוב

אבל עור חזיר הבר. עורו קשה ואינו נאכל:

סעיף כא
ועור חטוטרת

בוקקעל:

סעיף כב
של גמל הרכה

כל זמן שלא טען עדיין משא:

סעיף כג
ועור הראש של עגל הרך

שיונק עדיין:

סעיף כד
ועור הפרסות

כל עור עצם הארכובה הנמכרת עם הראש:

סעיף כה
ועור בית הבושת

שסמוך לבית הרחם של נקיבה:

סעיף כו
ועור השליל

עובר שנמצא במעי בהמה שנשחטה:

סעיף כז
ועור שתחת האליה

עור רך שבזנב לצד הגוף שאין שם שטר:

סעיף כח
ועור האנקה

איגעל :

סעיף כט
והכח

גאריל. והוא מין עקרב גדול מאד:

סעיף ל
והלטאה

איידעקסע:

סעיף לא
והחומט

שנעקקע . אבל שאר הד' מהח' שרצים אין עורן כבשר:

סעיף לב
רבי יהודה אומר הלטאה כחולדה

דעורה אינה כבשר. וה"ה שאר הד' דלא נקטינהו ברישא. רק הראשון מהח' שרצים נקט:

סעיף לג
וכולן שעיבדן או שהילך בהן כדי עבודה

ששטחן כדי להלוך בהן ולדרסן כשיעור זמן הילוך ד' מילין שאז מתעבדין קצת:

סעיף לד
טהורין

דאז הו"ל עור ולא מטמא תו כנבלה:

סעיף לה
חוץ מעור האדם

דבמעובד טמא מדרבנן. כדי שלא יעשה עורות אביו ואמו שטיחין לפרוס על המטה לנוי וכדי לזוכרן כל שעה. והרי מת אסור בהנאה. ולפיכך לפי חיבתן טומאתן [כידים פ"ד ע"ו. כך נ"ל א). ועיין תוס']:

סעיף לו
רבי יוחנן בן נורי אומר שמנה שרצים

האמורים בפרשת שמיני:

סעיף לז
יש להן עורות

ר"ל אין עורותן כבשרן. ולא כת"ק דחשב ד' מהן שעורן כבשרן:

סעיף לח
בטהורה ובטמאה

ר"ל בין שהיא טהורה שחוטה. אבל המפשיט היה טמא. או שהיתה נבילה והמפשיט היה טהור. [כך כתב רש"י ור"ב. אבל הרמב"ם [פ"א מאה"ט ה"ו] משמע דטהורה וטמאה

ממש קאמר. וכן משמע מתוספתא [פ"ח] שכ' המפשיט בבהמה ובחיה ובטמאה כו' ולא בהזכיר בטהורה. ודו"ק]:

סעיף לט

בדקה ובגסה

ר"ל או או:

סעיף מ

לשטיח

ר"ל אם הפשיט העור לעשותו שטיח ומצע על מטה ושולחן. שאז עושה מתחילה חתך לאורך הבהמה. מן הצואר לאורך הבטן עד נקב האחוריים. ואח"כ מפשיט הבהמה מב' הצדדים:

סעיף מא

כדי אחיזה

ר"ל עד שהפשיט כדי אחיזה. שהוא שיעור ב' טפחים. עד אז הוה העור יד לבשר. וחבור עדיין להנבילה. שתטמא הנבילה לאדם המפשיט. כשנגע רק בהעור. ואם הבשר טהור והמפשיט טמא. נכנס טומאה להבשר מהמפשיט. אבל בשנפשט כבר יותר מב' טפחים. אין העור עוד חיבור להבשר להכניס או להוציא ממנו טומאה. [ולרמב"ם פ"א מאה"ט ה"י] השיעור ב' טפחים הוא עד ולא עד בכלל. וכן מסתבר לע"ד. דהרי עד דסיפא. עד שיפשיט החזה. לכ"ע עד ולא עד בכלל ב)]:

סעיף מב

ולחמת

שלויך בלי תפירה. דכשמפשיט לעשות חמת. אינו עושה החתך בתחלה לאורך הבהמה. אלא מפשיט סביב בעיגול מהתחלת הצואר עד הזנב. כדי שיהיה העור סביב שלם:

סעיף מג

עד שיפשיט את החזה

עד אז הוה העור יד וחיבור להבשר. להכניס או להוציא טומאה. משום שהחזה קשה להפשיט בדרך זה יותר מכל האיברים. ולהכי לפעמים כשמגיע להפשיטה שם מניחה כך שעה א'. וכשבתוך כך צריך לטלטלה. אוחזה בהעור המופשט ומטלטלה. והוה העור המופשט יד. אבל משהפשיט החזה. השאר נפשט מהר. ואין דרך להניחה בלי גמר ההפשט:

סעיף מד
המרגיל

שג"כ מפשיט לחמת. אבל אינו מתחיל להפשיט מהצואר רק מהרגלים. ומפשיטן ג"כ סביב בעגול. ואח"כ מהזנב לצד הצואר:

סעיף מה
כולו חבור לטומאה

משום דהמרגיל מפשיט החזה לבסוף. לפיכך הוה חיבור עד שיפשיט כולו. [כך כ' רש"י ור"ב. ותמהני דא"כ מרגיל נמי שעורו בחזה. ולמה חלקינהו תנא לב' בבי. ול"מ נ"ל דהמרגיל שמוציא העור כולו דרך מרגלות הבהמה [כרכ"מ]. לפיכך אפילו כבר הפשיט החזה. עדיין קשה הפשיטו עד שהפשיט כולו והפריד העור מהבהמה. וכן משמע מרמב"ם שם]:

סעיף מו
ליטמא ולטמא

אכולהו קאי ור"ל כל השיעורים הנ"ל הם ליטמא ולטמא. והשתא פליגי ר' יוחנן ורבנן בפירוש מלת כולו:

סעיף מז
ר' יוחנן בן נורי אומר אינו חבור

דמעצמו נפשט. להכי אפילו לא הפשיט עדיין הצואר. תו אינו חבור:

סעיף מח
עור שיש עליו כזית בשר

כזית נבילה במקום אחד. [ונ"ל דהכא מיירי כשהכזית מכונס במקום אחד ואינו מרודד. דאל"כ היינו אלל דמשנה א' דאמ"ט כלל. אי נמי דהכא לא מיירי שנפלט הכזית מהסכין כשהפשיט. רק שנשך כלב הכזית בשר מהבהמה. וכשהפשיטה אח"כ נשאר הכזית מדולדל בהעור. ודו"ק]:

סעיף מט
הנוגע בציב היוצא ממנו

ר"ל אדם או כלי הנוגע בציב. וציב היינו כמין חוט ותלתול בשר היוצא מאותו בשר שמדובק בהעור. והציב אינו כזית בפ"ע. אבל מעורה להכזית:

סעיף נ
ובשערה שכנגדו

ר"ל או שנגע בשער שבהעור בחוץ כנגד אותו בשר:

סעיף נא
טמא

דציב וודאי כבשר. וגם שער עכ"פ הו"ל שומר לבשר. דעור חלחולי מחלחלה [כחולין קי"ט ב']:

סעיף נב
היו עליו

על העור:

סעיף נג
כשני חצאי זיתים מטמא במשא

דהרי נשא כזית:

סעיף נד
ולא במגע

דב' נגיעות אין מצטרפות:

סעיף נה
בשני חצאי זיתים שתחבן בקיסם

שפענכען:

סעיף נו
והסיטן

נענען. דהיינו משא:

סעיף נז
שהוא טמא

וה"ה באינן תחובין יחד. ונגע בהן דטמא. דס"ל ב' נגיעות מצטרפות. דאי"ל דס"ל דב' מגעות אמ"צ. רק בתחובים יחד בקיסום דא"כ במשא נמי לא לטמא. דכל שלא בא לכלל מגע לא בא לכלל משא [כמשנה ה']:

סעיף נח
מפני שהעור מבטלן

להכי בין במגע ובין במשא טהור:

סעיף נט
קולית המת

כל עצם חלול שיש בו מוח. קרוי קולית:

סעיף ס
וקולית המוקדשים

שהיה בו מוח של פגול או נותר. שגזרו בהן רבנן שיטמאו הידים משום גזירה שמא יותירו מהקרבן מחמת עצלות. או שמא יפגלוהו כדי לפסול הקרבן. כשישנאו את בעליו:

סעיף סא
טמא

דבמת לא מהני סתום. דהרי גם כשעורה מהעצם בלי מוח מטמא מדאו' במגע ובמשא. וכ"כ במוקדשין ג"כ העצמות אפי' בלי מוח מטמאים כששמשו לפיגול ונותר:

סעיף סב
קולית נבלה וקולית השרץ

שניהן נתמעטו בקרא שעצמותיהן לא יטמאו:

סעיף סג
סתומים טהורים

דאע"ג דעצם שומר לטומאה שבפנים. עכ"פ לא רבתה תורה שומר שיטמא רק בשאפשר שיגע בהטומאה גופה:

סעיף סד
מנין שאף במשא

שרץ בכל גוונא אינו מטמא במשא. רק אנבילה קבעי מניין וכו'. [אמנם תמוה לפע"ד דקולית נבלה נקובה למה לא יטמא במשא ומה מניין דקאמר. ונ"ל דעיקר הך מניין אריבא קאי. דקאמר דסתומין טהורין. ומקשה שפיר מניין דסתומין לא יטמא במשא. הרי עכ"פ נשא נבילה. אלא דנטר תנא עד דסיים לכולא מלתא. והדר מקשה מניין דאף במשא. ר"ל מניין דמשא שוה למגע בכל גוונא בין בנקובין בין בסתומין. וכן מוכח דאסתומין נמי קאי. מדסיים לא בא וכו'. והרי זהו בסתומין]:

סעיף סה
ביצת השרץ

בח' שרצים שמטמאין במותם כלעיל. יש בהם שלשה שמטילין ביצים. צב. לטאה. וחומט:

סעיף סו
המרוקמת

שנגע בה כשהיא שלימה. ואח"כ כששברה ראה שכבר יש בה שרטוטי תואר אברי שרץ:

סעיף סז

דבסתומה אי אפשר ליגע באפרוח שבפנים:

סעיף סח
עכבר שחציו בשר וחציו אדמה

מין עכבר שאינו פרה ורבה. רק גדל מהארץ:

סעיף סט
טמא

ואילה"ק מ"ש מאזוב מדברי שאינו בכלל סתם אזוב שכתבה תורה. [בחולין פ"ב ב'] ה"נ האי עכבר וודאי אינו בכלל עכבר סתם שכתבה תורה. י"ל שאני הכא דרביא קרא במלת בשרץ יתירה [כש"ס]:

סעיף ע
טמא

נ"ל דה"ק. לא מבעיי' בנגע בחציו אדמה דטמא. מדסופו להיות בשר. אלא אפילו נגע בהאדמה שכנגד הבשר. ר"ל סמוך להאדמה שסופו להתהפך לבשר. אפ"ה טמא. מדהוא עם השרץ גוש א' יסמוך לו. א"נ ה"ק. לא מבעייא בנגע בהאדמה שמשוקע תוך השרץ בין ב' דפנותיו דטמא אלא אפילו נגע בהאדמה שכנגד הבשר מבחוץ נמי טמא. מדעכ"פ סופו להיות בשר:

סעיף עא
האבר

אבר היינו ביש בו עצם בשר וגיד:

סעיף עב
והבשר

ר"ל או בשר:

סעיף עג
המדולדלין

תלויין:

סעיף עד
בבהמה

שנתלשו מבעל חי. ועדיין מעורין במקצת. באופן שא"א שיחזור להתדבק יחד ויתרפא. והרי אמה"ח מטמא אדם וכלום כנבילה. ובשר שנתלש מהחי טהור לגמרי:

סעיף עה
מטמאין טומאת אוכלין במקומן

ר"ל אף שעדיין מעורין במקומן בבעל חי. אפ"ה אם חישב להאכילן לאדם. מחשבו אוכל לק"ט כשנגעו בטומאה. וגם חוזרים ומטמאין מאכלים אחרים. אבל טומאת אמה"ח עצמו אין בהאבר עד שיתלש לגמרי:

סעיף עו
וצריכין הכשר

ר"ל אינן מקבלין טומאה עד אחר שהביא עליהם מים אחר שנדלדל. ככל מאכל שצריך הכשר:

סעיף עז
נשחטה בהמה

דאז אף שנשארו באיסור אכילה משום אמה"ח. עכ"פ נטהרו ע"י שחיטה מטומאת אמה"ח. דאין שחיטה עושה ניפול. והו"ל כמחוברין אז:

סעיף עח
הוכשרו בדמיה

דאפילו לא באו במים אחר שנדלדלו. מקבלים טומאה. ככל בהמה שהוכשר בשרה לקבל טומאה ע"י דם שיצא ממנה כשנשחטה:

סעיף עט
ורבי שמעון אומר לא הוכשרו

ר"מ ס"ל דם מכשיר. אבל ר"ש לטעמיה [פ"ב מ"ה]. דס"ל רק שחיטה מכשרת דמשויא ליה אוכל. והכא הרי אין השחיטה מכשירה לאכילה. [כך מסיק הש"ס הכא. ונ"ל דאע"ג דמודה דדם משקה הוא. וכיון שכן למה לא יכשיר. אבל ס"ל דזהו דוקא דם חלל אדם. דהוא לבד נקרא משקה וכמ"ש ודם חללים ישתה. והיקישא דעל הארץ תשפכנו כמים לא קבל מרבו:

סעיף פ
הבשר צריך הכשר

ר"ל הבשר של אבר המדולדל. דאין בו טומאת נבילה. דמיתה עושה ניפול. והו"ל כאילו נפרד כבר מהבהמה בחייה. שלא נעשה עמה נבילה כשמתה. ובשר הפורש מבהמה בחייה. טהור. אבל מקבל טומאה לאחר שיוכשר במים:

סעיף פא
ואינו מטמא משום אבר נבלה

דמיתה עושה ניפול. והו"ל כנפל ממנה האבר קודם מיתתה. ונ"מ דבשר הפורש מאמה"ח. טהור. וכזית בשר הפורש מאבר נבילה. טמא:

סעיף פב
ורבי שמעון מטהר

אסיפא פליג. דקאמר ר"מ דכשמתה הבהמה. הבשר מקט"ו כשיוכשר. ועל זה קאמר ור"ש מטהר. אפילו הוכשר אינו מקט"ו. דס"ל מיתה עושה ניפול. ואסור לעכו"ם משום אמה"ח. וא"כ מדלא חזי לאכילה לשום אדם. לא מחשב אוכל לקט"ו. וכ"ש דפליג ברישא בעוד הבהמה חיה. מדאסור האבר לנכרי משום אמה"ח. מכ"ש דמה"ט לא מחשב הבשר אוכל לקט"ו. דכל המעורה במחובר כמחובר דמי [כעוקצין פ"ג מ"ח. כך מסקנת הש"ס. ותימה על הר"ב דפי' דלא כמסקנא. ועל רתיו"ט דשתק ליה]:

סעיף פג
טהורין

אף שאין יכולין לחזור להדבק ולהתרפא:

סעיף פד
הבשר

שפירש אח"כ מאבר המדולדל:

סעיף פה
טהור

דמיתה עושה ניפול. וכאילו פירש מחיים דמי. והרי בשר הפורש מחי טהור:

סעיף פו
ואינו מטמא משום אבר מן המת

אף דמיתה עושה ניפול. ולא פי' ת"ק בדבריו מאי נ"מ אי נחשב להאי אבר כאמה"ח או כאבר ממת. די"ל דהנ"מ לעניין בשר כזית הפורש מהאבר. וס"ל כמ"ד בש"ס דהבשר

הפורש מאמה"ח טהור. והפורש מאבר המת טמא. או דהנ"מ הוא לעניין עצם כשעורה הפורש מהאבר. וס"ל כאידך מ"ד בש"ס דעצם כשעורה הפורש מאמה"ח טהור. והפורש מאבר ממת טמא. אבל בשר הפורש מאמה"ח ס"ל דטמא רק בבשר הפורש מהחי ס"ל ברישא דטהור. ולא בפירש מאמה"ח:

סעיף פז
ורבי שמעון מטהר

בכל גוונא. בין בבשר ובין בעצם הפורש מהחי. בשניהן מטהר ר"ש. [כך מסקנת הש"ס. ודלא כר"ב. וכך פירשתי לפי' רש"י ותוס' שם. אמנם ל"מ הא דקאמר בש"ס במסקנא כזית בשר ועצם כשעורה איכא בינייהו. ר"ל דלת"ק רק בשר הפורש מאמה"ח טהור כמו בשר הפורש מהחי ברישא. אבל עצם כשעורה הפורש מאמה"ח טמא. כר' נחוניא בש"ס. ור"ש ס"ל דבין בבשר ובין בעצם הפורש מאמה"ח טהור:

פרק י

סעיף א
הזרוע והלחיים והקבה

שניתן לכהן מכל בהמה שנשחטה:

סעיף ב
נוהגין בארץ ובחוצה לארץ

וקיי"ל דאין נוהגין בח"ל [י"ד ס"א]:

סעיף ג
בפני הבית

בזמן שהמקדש קיים:

סעיף ד
חייבין במתנות

זרוע ולחיים וקיבה:

סעיף ה
תלמוד לומר

בחזה ושוק של קדשים:

סעיף ו
אין לו אלא מה שאמור בענין

דאותם מיעוט הוא. דהוה מצי למכתב ואתנם:

סעיף ז
כל הקדשים

קדשי מזבח:

סעיף ח
שקדם מום קבוע להקדשן

בין בהקדישן להביא בדמיהן קרבנות למזבח. או בהקדישן סתם למזבח. עכ"פ מדיש בהן מום. הו"ל כמקדיש עצים ואבנים לדמיהן למזבח. ואין בהן קדושת הגוף. רק קדושת דמים. ואע"ג דכל המקדיש בעמ"ו למזבח אפילו בהקדישו לדמיו עבר בלאו [כתמורה ד"ו ב']. אפ"ה קמ"ל הכא האיך דינו:

סעיף ט
חייבין בבכורה

אם ילדו אחר שנפדו. וכדמסיק. ואף דנתעברו קודם פדיונן. אבל בילדו קודם פדיונן אז קדושת דמים מדחה הולד מבכורה [כבכורות דכ"ה]:

סעיף י
ויוצאין לחולין להגזז ולהעבד

אחר פדיונן:

סעיף יא
וולדן וחלבן מותר לאחר פדיונן

מלת לאחר פדיונן. אכולהו דתנא עד הכא קאי וכדאמרן. אבל קודם פדיונן. גזרינן קדושת דמים למזבח. אטו בהקדיש תמימים למזבח. והרי אפילו קדשי בדק הבית. דלא שייך בהו פסול מום. אסורים עכ"פ מדרבנן בגיזה ועבודה [כבכורות דכ"ה]:

סעיף יב
והשוחטן בחוץ פטור

אפילו קודם פדיונן. ואפילו במום קל כדוק שבעין. דבנתהוו בבהמה שהוקדשה תמימה. היה חייב עליהן כששחטן בחוץ. אפ"ה הכא שהקדישה במום כזה. פטור:

סעיף יג
ואם מתו יפדו

דא"צ העמדה והערכה:

סעיף יד
חוץ מן הבכור ומן המעשר

ואף בקדם מומן להקדישן. עכ"פ בכור קדושתו בפטר רחם תליא אפילו נולד במומו. ובמעשר כתיב לא יבקר בין טוב לרע:

סעיף טו
או מום עובר להקדישן

והרי מום עובר כליתא דמי:

סעיף טז
וולדן וחלבן אסור לאחר פדיונן

מלת לאחר פדיונן אכולה דתנא עד הכא קאי. ודוקא שנתעבר הקרבן קודם פדיון קדש הולד:

סעיף יז
והשוחטן בחוץ חייב

דוקא בהומם בדוק שבעין. מדבכה"ג בפנים אם עלו לא ירדו. אבל בשאר מומין דלא חזו כלל בפנים. פטור כששחטן בחוץ:

סעיף יח
ועושין תמורה

קודם פדיונן:

סעיף יט
ואם מתו

מעצמן:

סעיף כ
יקברו

דאין פודין קדשים להאכילן לכלבים. ותו דהרי צריכים העמדה והערכה:

סעיף כא
בכור

שהוא בעל מום:

סעיף כב
שנתערב במאה

שנתערב בק' בהמות של חולין. ומשכחת לה שלא ניכר הבעל מום. כגון שהיה לכולן מום שוה [תוס']. או שלא נודע שנתערב עד אחר שנשחטו והופשטו:

סעיף כג
בזמן שמאה שוחטין את כולן

ר"ל בזמן שק' הבהמות שייכים לק' אנשים. אפילו שחטום כולן ביחד. וה"ה בשייכים כולן לאדם אחד. ולא שחטן כאחת. דאז בכל שחיטה ושחיטה מצי לדחויי לכהן לומר זהו הבכור. רק תנא מלתא דפסיקא נקט:

סעיף כד
פוטרין את כולן

דבכל חד מצי למדחיה ולומר זהו הבכור שפטור מהמתנות. ומיירי בבכור שקבלו הכהן והומם ואח"כ מכרו לישראל ונתערב. דאי בבכור שנתערב בעודו ביד ישראל. אמאי פטור ממתנות. לימא כהן ממ"נ תתן לי המתנות. דאי בכור הוא. הרי כולו שלי הוא. ואי חולין הוא. תן לי המתנות:

סעיף כה
אחד שוחט את כולן

שכל הק' שייכים לחד ושחטן יחד. דבשחטן זא"ז מדחהו מכל חד וחד ואומר זהו הבכור. דהממע"ה:

סעיף כו
פוטרין לו אחד

ואפילו הוא היותר שמן. מצי לדחותו לומר אולי זהו הבכור:

סעיף כז
השוחט לכהן ולנכרי

בהמת כהן או בהמת נכרי. דאילו בהמת ישראל ששחטן לצורך נכרי. וודאי חייב במתנות דלא גרע משחטה לאכילת כלבים דחייב במתנות [כי"ד סי' ס"א ס"ו]. [ונ"ל דבזה מיושב התוספתא (פ"ט דחולין) דקתני דהשוחט לכהן ולנכרי חייב במתנות. אע"כ דתוספתא מיירי בששחט בהמת ישראל לצורך כהן ונכרי]:

סעיף כח
פטור מן המתנות

קמ"ל אף דדין הכהן לתבוע המתנות מהטבח. אפ"ה כששחט בהמת נכרי וכהן פטור הטבח:

סעיף כט
והמשתתף עמהן צריך שירשום

ר"ל יעשה סימן. לפרסם שלהכי אינו נותן המתנות מדיש לאלה חלק בה. כדי שלא יחשדוהו:

סעיף ל
ואם אמר חוץ מן המתנות

שמכר כהן לישראל בהמה בתנאי חוץ מהמתנות:

סעיף לא
פטור מן המתנות

ולא אמרינן דהמתנות שלקח הכהן והנכרי ממנה שלו הן. דהרי לא מכרן לו. ועכ"פ לתחייב הלוקח ליתן לכהן מהבהמה דמי המתנות. קמ"ל. מיהו אם המוכר ישראל הוה. מתחייב הלוקח. ועל השוחט רמיא למתבינהו [כרש"י קל"ד א' ד"ה חוץ]. ואפילו אין להשוחט חלק בהבהמה. רק טובת הנאה לבעלים. שיתנם השוחט למי שירצו הבעלים [ס"א].

סעיף לב
אמר

ישראל לחבירו טבח:

סעיף לג
נותנן לכהן

הלוקח חייב ליתנן:

סעיף לד
ואינו מנכה לו מן הדמים

אין הלוקח מנכה להמוכר מהדמים מדידע לוקח כשקנה אותן שהמתנות ביניהן. ומיירי שאין ידוע כמה הן דמי מעים דאל"כ נחזי אי דמי כולן או מקצתן נתן [כב"ב צ"ב א']:

סעיף לה
לקח הימנו במשקל

כל ליטרא מהמעים בכך וכך:

סעיף לו
נותנן לכהן

הלוקח נותנם להכהן. שהגזילה אצלו:

סעיף לז
ומנכה לו מן הדמים

שהרי מכר לו דבר שאינו שלו. וכל טבח שאינו נותן המתנות. שאר הבשר מותר. אבל מנדין אותו:

סעיף לח
שהמוציא מחבירו עליו הראיה

ולא דמי לספק לקט שחייב לתנו [כסף"א דפיאה]. התם קמת ישראל בחזקת חיוב קיימי. משא"כ הכא פרה של נכרי בחזקת פטור היתה. ואע"ג דבחלה בספק נתגלגלה קודם שנתגייר או אח"כ. חייב [כחלה פ"ג מ"ו]. התם חלה אסור לזר. משא"כ מתנות מותרים לזר. והו"ל רק ספק ממונא דהממע"ה:

סעיף לט
מן הפרק של ארכובה עד כף של יד

עד ועד בכלל. דכל רגל יש בו ג' עצמות התחתון שבו הפרסות עד הברכיים נקראת ארכובה. למעלה ממנו שוק. למעלה ממנו קולית המחובר לעצם שבגוף. ומאלה נותן להכהן השוק והקולית של רגל ימין שלפניה:

סעיף מ
והוא של נזיר

ר"ל וכך נותן ג"כ הנזיר הזרוע בשילה משלמיו לכהן:

סעיף מא
שוק

דבכל השלמים ואפילו בשלמי נזיר הנ"ל. צריך ליתן להכהן השוק ככתוב. וקאמר הכא דהיינו השוק והקולית הימיני של רגלים האחרונים [ושניהן יחד נקראים ג"כ ירך]:

סעיף מב
עד סובך של רגל

ר"ל עד התחלת הקולית. דס"ל דא"צ ליתן בשוק של שלמים רק עצם האמצעי הנקרא שוק [ומ"ש ברתוי"ט. דבזרוע פליג ר"י ט"ס וכן מוכח מדברי עצמו]:

סעיף מג
איזהו לחי

שצריך ליתן ג"כ מכל בהמת חולין שישחט. כל לחי התחתון ועד היכן:

סעיף מד
מן הפרק של לחי עד פיקה של גרגרת

ר"ל עד טבעת הגדולה העליונה שבקנה. שהוא עגול כפיקה. ונקרא פיקה. מדהוא ככדור עגול נקוב באמצע. שתוחבים בו האורגים הפלך כשרוצים לטוות. והוא נקרא פיקה:

פרק יא

סעיף א
ראשית הגז

כל הגוזז צאנו אפי' ק' פעמים. נותן מכל גיזה מתנה לכהן כפי השיעור דלקמן:

סעיף ב
נוהג בארץ ובחוצה לארץ

ונהגו להקל בה בח"ל [י"ד של"ג].

סעיף ג
בחולין אבל לא במוקדשין

ואפי' בקדשי בדק הבית. דאסורים לגזזן רק מדרבנן. ומיירי שהקדיש חוץ מגיזה וחוץ מהכחישה שתכחיש ע"י שיגזזה. דאז מותר לגזזה לכתחילה והגיזה שלו. אפ"ה א"צ ליתן ממנה לכהן. אבל קדשי מזבח. אפי' הקדיש חוץ מגיזה וכחישה. אפ"ה פשטה קדושה בכולה. דהרי מתנה עמשכ"ב. והוה כאומר רגלה של זו עולה. הרי כולה עולה דפשטה קדושה בכולה [כתמורה פ"א מ"ג] ואסור לגזזן מדאורייתא. ואם אעפ"כ גזזן הגיזה להקדש.

סעיף ד
מראשית הגז

נקט הנך. ששניהן נוהגין בבהמה:

סעיף ה
שהזרוע והלחיים והקיבה נוהגים בבקר ובצאן

כולל רחלים ועזים:

סעיף ו
במרובה ובמועט

ר"ל אפי' לא שחט רק א':

סעיף ז
וראשית הגז אינו נוהג אלא ברחלות

ה"ה (בנקיבות) [בזכרים] כסוף פרקן. ורק לא בעזים ובקר:

סעיף ח
יחיה איש עגלת בקר ושתי צאן

אלמא דב' נקראים צאן. והרי כתיב ראשית גז צאנך תתן לו:

סעיף ט
חמש צאן עשיות

ר"ל שמעשות בעליהן לקיים מצוה שלא היה מצווה עליהן בפחות ממספרם. והיינו על כרחך ראשית הגז. דאי מצות בכור או מתנות. הרי בתרווייהו כתוב שור דמשמע אפי'. אחד:

סעיף י
רבי דוסא בן הרכינס אומר חמש רחלות גוזזות מנה מנה ופרס

ר"ל שכל אחת נגזזת ממנה צמר במשקל מנה וחצי. דהיינו ק"ן דינר. וכל דינר הוא משקל צ"ו שעורות. שהן קווינט א'. נמצא שצמר כל אחת צריך שיהיה משקלו א' פפונט וכ"ב קווינט [ועי' פירושינו שבועות פ"ו מ"א]:

סעיף יא
וחכמים אומרים חמש רחלות גוזזות כל שהן

וקיי"ל דהאי כל שהן היינו משקל י"ב סלעים לכל כבש. דהיינו י"ב לאטה [של"ג]:

סעיף יב
וכמה נותנין לו

ר"ל המחלק ראשית הגז מגיזה מרובה. כמה יתן לכל כהן:

סעיף יג
משקל חמש סלעים

הן ה' לאטה:

סעיף יד
ביהודה שהן עשר סלעים בגליל

דסלעים דגליל לא היו רק חצי דיהודה:

סעיף טו
מלובן ולא צואי

לא שיצטרך הישראל להלבינו. אבל יתן לו צמר שאינו מכובס. בשיעור שכשיכבסנו הכהן יהיה משקלו ה' לאטה:

סעיף טז
כדי לעשות ממנו בגד קטן

הראוי לשרת בבית המקדש. דהיינו אבנט שצריך למלאכתו ה' לאטה. [ותמהני שהאבנט שארכו ל"ב אמה. ורחבו ג' גודלין [כירושלמי ספ"ז דיומא. ורמב"ם פ"ח מכלי מקדש]. וכל חוט שבו כפול כ"ד מצמר ופשתים יחדו. איך לא יהיה משקלו יותר מה' לאטה. ואפשר דבדיעבד סגי בארכו פחות מל"ב אמה. וכן משמע מתוס' [ערכין דט"ו ב' ד"ה אבנט] שכתבו שמקיפו ב' פעמים סביבו. משמע לכאורה דכך אורכו]:

סעיף יז
תתן לו שיהא בו כדי מתנה

אבל השיעור מה יתן מכל גיזתו. אינו קבוע מדאורייתא. ורק מדרבנן שיעורו אחד מס' [של"ג]:

סעיף יח
פטור

דקנייי' בשינוי. והו"ל כמזיק מתנות כהונה. או שאכלן דפטור מדיני אדם. מדהו"ל ממון שאין לו תובעים:

סעיף יט
לבנו ולא צבעו חייב

דהרי בעינא הוא כדהוה:

סעיף כ
אם שייר המוכר

מהגיזה עצמה לעצמו:

סעיף כא
המוכר חייב

דא"ל לוקח למוכר. ראשית של הכהן גבך הוא. דמסתמא לא זבן המתנות [כלעיל פ"י מ"ג]:

סעיף כב
הלוקח חייב

דא"ל מוכר ללוקח ראשית של הכהן לא מכרתי לך. מדלא לקחת במשקל:

סעיף כג
שחופות

גרויע:

סעיף כד
זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו

דלבנות טובות משחופות. ושל נקיבות רך וטוב יותר משל זכרים. גם אסור להפריש מרע על יפה. כששניהן שלו [של"ג סי"ב]:

פרק יב

סעיף א
בחולין אבל לא במוקדשין

אף דאין שלוח הקן נוהג רק באינו מזומן. אפ"ה שייך במוקדשין. כגון שהקדיש עוף שברשותו. ואח"כ ברח העוף. וחזר ומצאו רובץ על הקן. ואפי' בקדשי בדק הבית אינו נוהג:

סעיף ב
חומר בכסוי הדם משלוח הקן

נקט הנך ששניהן נוהגין בעופות:

סעיף ג
כגון אווזין ותרנגולין שקננו בפרדס

ר"ל אפילו אווזים ותרנגולים דבייתות הן. אפ"ה מדמרדו אח"כ כאינו מזומן דמי. ואע"פ שמצאן אחר מרידתן בפרדס שלו. אפ"ה כיון שהפרדס כחצר שאינו משתמר. לא קנתה לו חצירו רק בעומד בצד החצר ואומר זכתה לי שדי [כח"מ רס"ח]. ולהכי הו"ל אינו מזומן:

סעיף ד
וכן יוני הרדסיאות

כך נקראין מין א' של יונים פראים שנעשו בייתות. על שם הורדוס שהמציא לגדלן בביתו. וקמ"ל דבין בתרנגולים שהן מין בייתות. או בהנך יונים שהן מין הפקר. לא תליא במין. רק לפי שהוא באמת. וה"ה צפרים שקננו בטפיחין או אצל החלון. כל שלא זכה באם או בבנים חייב בשלוח [עי' בסרצ"ב]:

סעיף ה
עוף טמא פטור מלשלח

דכתיב בתורה צפור. ורק טהור משמע:

סעיף ו
קורא זכר

רעבהוהן. ודרכו שהזכר מקנן על הביצים [ומ"ש רש"י אחרים ל"ד. אלא כך דרכו]:

סעיף ז
רבי אליעזר מחייב

בשאר מינים מודה ר"א דכשהזכר רובץ פטור מלשלח. דרחמנא אמר והאם רובצת. ולא כשהזכר רובץ. אבל רק בקורא ס"ל לר"א דמדכתיב גביה בקרא לשון דגירה. גלוקקען בל"א [ירמיה ט"ז] כמו בנקבה. להכי חייב:

סעיף ח
היתה מעופפת בזמן שכנפיה נוגעות בקן

ר"ל באפרוחים או בביצים:

סעיף ט
פטור מלשלח

דרובצת כתיב:

סעיף י
חייב לשלח

דאע"ג דסתם קן משמע ב' [כרתוי"ט קנים פ"א מ"א]. הכא נמי האם והולד ב' הם:

סעיף יא
היו שם אפרוחין מפריחין

שכבר יכלו לפרוח:

סעיף יב
או ביצים מוזרות

ביצים מושחתים שאין שוב אפרוח בא מהם:

סעיף יג
יצאו מוזרות

שסופן להסריח לגמרי:

סעיף יד
שלח תשלח

ודוקא בחזרה מעצמה. אז לא מקרי שלוח קמא שלוח. אבל מותר לחזר ולתפסה אחר ששלחה ויצאה מתחת ידו. ובלבד שלא יחתוך כנפיה קודם שלוחה [י"ד רצ"ב ד' וה' ודו"ק]:

סעיף טו
חייב לשלח

אף שכבר שילח הבנים:

סעיף טז
נטל הבנים

אחר ששילח האם. דאסור לזכות בהם עד שישלח האם:

סעיף יז
פטור מלשלח

דמזכה בהן כבר. מזומן הם. וה"ה בקננו ברשותו. ושלח האם אף דלא נטל והגביה הבנים. אם חזרה עליהן פטור מלשלח [ש"ך שם. ופשוט דמיירי בחצר המשתמר. או באינו משתמר ואמר אחר ששלח האם זכתה לי שדי. ועי' לעיל סי' ג'. והא דקאמר לעיל בשלחה וחזרה חייב לשלח. היינו בחזרה קודם שזכה בבנים]:

סעיף יח
רבי יהודה אומר לוקה ואינו משלח

דסבירא ליה דאינו לאו הניתק לעשה רק ה"ק קרא. שלח תשלח מעיקרא. ולרבי יהודה לא משכחת לה לאו הניתק לעשה. רק בהשבת הגזילה. דבהא ליכא למימר השב מעיקרא. דכיון שלא גזל מה ישיב:

סעיף יט
וחכמים אומרים משלח ואינו לוקה

והכי קיי"ל:

סעיף כ
אין לוקין עליה

אם קיים אותה אח"כ. מיהו במתה מאליה. וכ"ש כששחטה הוא. שאי אפשר עוד שיקיים העשה. חייב. [ודוקא למ"ד קיימו ולא קיימו. אבל למ"ד בטלו ולא בטלו אינו חייב רק כששחטה הוא וביטל העשה שבה. וקיי"ל כמ"ד קיימו ולא קיימו [עי' ר"ן סוף מכילתן. וברכ"מ פט"ז מסנהדרין]:

סעיף כא
אפילו לטהר את המצורע

ולא נקט אפילו לטהר היולדת שמצוי טפי ממצורע. רבותא קמ"ל. דלא מבעי ביולדת שכשיקריב העוף יבטל העשה מדאי אפשר לשלחה אח"כ. וא"כ איך ידחה עשה דיולדת העשה ול"ת דשילוח. אלא אפילו לקחה לטהר מצורע דאחר שיטבול אותה במים חיים ישלחה על פני השדה כדינו בשילוח הקן. רק דביני ביני עבר אעשה. סד"א דתבוא עשה דטהרת מצורע דחמיר. דגדול השלום. שהרי ע"י שיתטהר יהיה מותר בפריה ורביה שנאסר בה תחלה. ולהכי הו"א דלדחי לעשה דשלוח. קמ"ל דמדכתיב תשלח משמע מכל מקום אפילו במקום קיום מצוה. [ואילה"ק ל"ל קרא דלא לדחי. הרי בל"ז לא דחי. דלא הוה בעידנא. דבשעה שמבטל (הלאו) [העשה] לא מקיים העשה. י"ל דכבר כתבו פסקי תוס' [זבחים סי' ס"ט] דהיכא דלא אפשר לקיים העשה מבלי שיעבור על הלאו. אז א"צ שיהיה בעידנא. עוד י"ל דעשה דטהרת מצורע דחמיר וכדאמרן. אפשר דדחי לעשה אפילו אינו בעידנא [כתוס' פסחים נ"ט א']. ואילת"ק עכ"פ אכתי ל"ל קרא דלא לדחי הרי באפשר לקיים שניהן אפילו ל"ת לא נדחה מקמי עשה [שבת קל"ג א']. והרי הכא אפשר שימתין עד שיזדמן לו עוף אחר. י"ל דשהויי מצוה לא משהינן. דנמי מקרי דחוי [כתוס' שבועות ד"ג א']:

סעיף כב

ומה אם מצוה קלה שהיא כאיסר

הוא חלק כ"ד מדינר. שאפשר שיוציאנו בעד צפור קטן לטהרתו. ע"י שיקיים מצות שלוח הקן: